

*Załącznik do Zarządzenia Nr 43/2023
Wójta Gminy Wolanów z dnia 17 maja 2023 r.*

RAPORT

O STANIE GMINY WOLANÓW

za 2022 r.

Urząd Gminy Wolanów
Wolanów, 17 maja 2023 r.

Spis treści

Wprowadzenie.....	4
I. Informacje ogólne o Gminie	5
1.1. Demografia	5
1.2. Charakterystyka Gminy na tle grupy porównawczej	6
II. Gospodarka finansowa Gminy	11
2.1. Dochody Gminy	11
2.2. Wydatki Gminy	15
2.3. Najważniejsze inwestycje w 2022 r.	16
2.4. Wieloletnia prognoza finansowa	19
2.5. Pozyskane środki zewnętrzne.....	20
2.5. Realizacja funduszu sołeckiego.....	22
IV. Informacja o realizacji polityk, programów i strategii.....	28
4.1. Strategia rozwoju Gminy Wolanów	28
4.2. Ład przestrzenny	30
4.3. Gminny program rewitalizacji.....	31
4.5. Infrastruktura komunalna	34
4.5.1. Infrastruktura drogową i transport publiczny	34
4.5.2. Infrastruktura wodociągowo-kanalizacyjna i gospodarka wodno-ściekowa.....	40
4.5.3. Infrastruktura energetyczna	48
4.6. Ochrona środowiska	49
4.6.1. Gospodarka odpadami	49
4.6.2. Plan Gospodarki Niskoemisyjnej	53
4.6.3. Program usuwania azbestu	54
4.6.4. Program opieki nad zwierzętami	56
4.6.5. Decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach.....	56
V. Polityka społeczna	59
5.1. Strategia rozwiązywania problemów społecznych.....	59
5.2. Gminny program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.....	62
5.3. Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych	64
5.4. Program współpracy Gminy Wolanów z organizacjami pozarządowymi	70
VI. Stan realizacji zadań oświatowych	74
VII. Realizacja uchwał Rady Gminy.....	79

VIII. Ważniejsze wydarzenia kulturalne w 2022 r.....	80
IX. Współpraca z innymi społecznościami samorządowymi.....	86
Podsumowanie	91
Spis tabel	100

Wprowadzenie

Artykuł 28aa. – Raport o stanie gminy – znowelizowanej w 2018 r. ustawy o samorządzie gminnym nakłada na Wójta obowiązek przedstawienia Radzie Gminy, do dnia 31 maja raportu o stanie gminy. Ustawa ogólnie określa, że raport obejmuje podsumowanie działalności Wójta w roku poprzednim, w tym wypadku w 2022 roku, w szczególności realizację polityk, programów i strategii, uchwał rady gminy i funduszu sołectkiego. Raport jest prezentowany Radzie Gminy na sesji absolutoryjnej, ale ma charakter publiczny, w debacie mają prawo brać udział również Mieszkańcy. Raport adresowany jest nie tylko do Radnych, ale także do Mieszkańców mniej zorientowanych w działalności gminy, dlatego ważne jest aby był jak najbardziej zrozumiały.

Rok 2022 był kolejnym rokiem naznaczonym epidemią covid19, który pochłonął wiele istnień ludzkich, wpływał na funkcjonowanie życia społecznego i gospodarczego, ale już w znacznie mniejszym stopniu niż w trzech minionych latach. Do zagrożeń związanych z covid19 dołączyło kolejne – wybuch wojny na Ukrainie w dniu 24 lutego 2022 r. Zajrzało nam wszystkim w oczy widmo głębokiego kryzysu, wywołanego znacznym wzrostem cen i problem z dostępem do surowców energetycznych. Dla samorządów rok 2022 upłynął pod znakiem wypłat dodatków osłonowych, dodatków węglowych i zaopatrywania mieszkańców w węgiel. Ale to także rok kolejnych znacznych środków na inwestycje z Programu Inwestycji Strategicznych Polski Ład. Kolejny raz skuteczna polityka rządu RP oraz współdziałanie rządu i samorządu pozwoliły uchronić społeczeństwo polskie przed skutkami kryzysu energetycznego. Jednak wysoka inflacja, a szczególności wzrost cen energii daje nam się we znaki coraz bardziej. Dlatego w minionym roku rozpoczęliśmy wymianę oświetlenia ulicznego na energooszczędne i od października 2022 r. wprowadziliśmy nocną przerwę w oświetleniu ulicznym. W każdym kolejnym roku wydaje się, że przyszło nam zarządzać sprawami lokalnymi w trudnym czasie, a potem nadchodzi kolejny rok, jeszcze trudniejszy.

W 2022 r. po dwóch latach z ujemnym przyrostem naturalnym odnotowaliśmy w gminie Wolanów dodatni przyrost naturalny. Liczba urodzeń przekroczyła o 6 osób liczbę zgonów. Jednak roczna liczba zgonów nadal była znacznie większa niż przed pandemią. Od początku 2023 r. do 8 maja liczba urodzeń wyniosła 33 osoby, a liczba zgonów 39 osób. Dane te nie napawają optymizmem, ale są lepsze niż w czasie pandemii. Na koniec kwietnia 2022 r. było podobnie liczba urodzeń wyniosła 30 osób, a liczba zgonów 35, zaś w 2021 r. było to odpowiednio 29 osób urodzenia i 47 osób liczba zgonów.

Na kolejnych stronach raportu przedstawiam podsumowanie działalności Gminy Wolanów w 2022 r. w wybranych obszarach.

I. Informacje ogólne o Gminie

1.1. Demografia

Obszar gminy to 82,9 km² zamieszkałych na koniec 2022 r. przez 8919 osób według gminnej ewidencji ludności. Szczegółowe dane demograficzne przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Gmina Wolanów – dane demograficzne

Wskaźniki demograficzne	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ludność	8843	8853	8899	8886	8874	8919
- w tym kobiety	4442	4436	4449	4446	4449	4482
Urodzenia żywe	113	91	114	95	98	93
Zgony	61	55	67	100	102	87
Przyrost naturalny	52	36	47	-5	-4	6
Małżeństwa	65	51	56	41	77	64
Rozwody	17	15	9	18	18	14
Ludność w wieku - przedprodukcyjnym	2151	2128	2084	1966	1981	2097
- produkcyjnym	5510	5475	5511	5593	5546	5447
- poprodukcyjnym	1182	1250	1304	1327	1347	1375

Źródło: opracowanie własne.

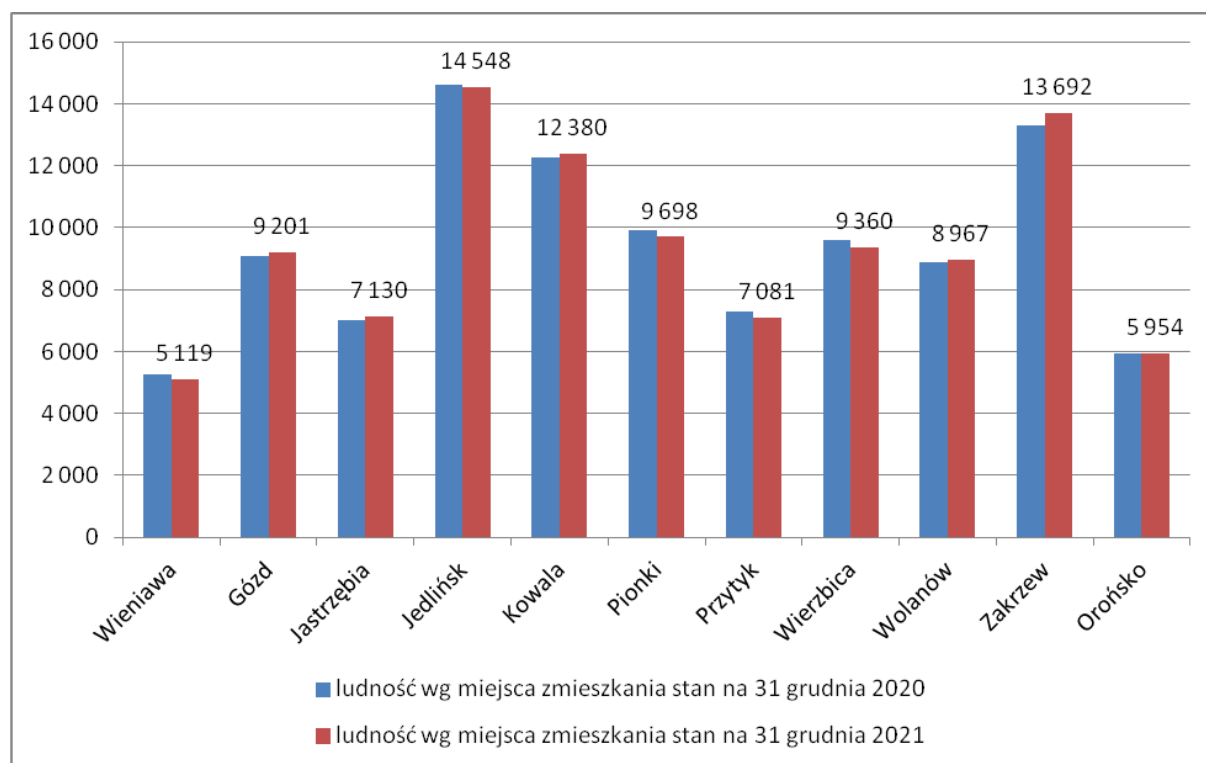
W 2022 r. liczba ludności Gminy Wolanów wzrosła o 45 osób. W trakcie tego roku 373 osoby zameldowało się na pobyt stały na terenie gminy, w tym 122 osoby spoza terenu gminy, zaś 325 osób wymeldowało się z pobytu stałego. Ta aktywność wynikała między innymi z przypisania dodatku węglowego do adresu. Optymistycznym jest dodatni przyrost naturalny. Chociaż liczba urodzeń była niższa niż w latach pandemii. Nadal postępuje proces starzenia społeczeństwa i związana z tym zmiana struktury ludności według grup ekonomicznych – dalszy wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym – w porównaniu do 2021 r. o 28 osób. Pozytywną tendencją jest wzrost najmłodszej grupy wiekowej w stosunku do 2021 r. o 118 osób. Jednocześnie zmniejszyła się grupa osób w wieku produkcyjnym o 99 w ciągu roku. To jest niepokojąca tendencja, która przyczynia się do powstawania luki demograficznej na rynku pracy.

1.2. Charakterystyka Gminy na tle grupy porównawczej

Na wykresach poniżej przedstawiono dane charakteryzujące gminę Wolanów na tle innych gmin wiejskich powiatu radomskiego i gmin sąsiadujących z gminą Wolanów tj. Orońska i Wieniawy. Niestety dane w ujęciu porównawczym dostępne są w statystykach dopiero w drugiej połowie roku, toteż do porównań wykorzystano w większości dane z roku 2021.

Podstawowym potencjałem gminy są jej mieszkańcy. Liczba mieszkańców w znacznym stopniu wpływa na wielkość dochodów gminy, toteż jako pierwszą płaszczyznę prezentacji potencjału gminy pokazano liczbę ludności.

Wykres 1. Ludność – 2020 r. i 2021 r.

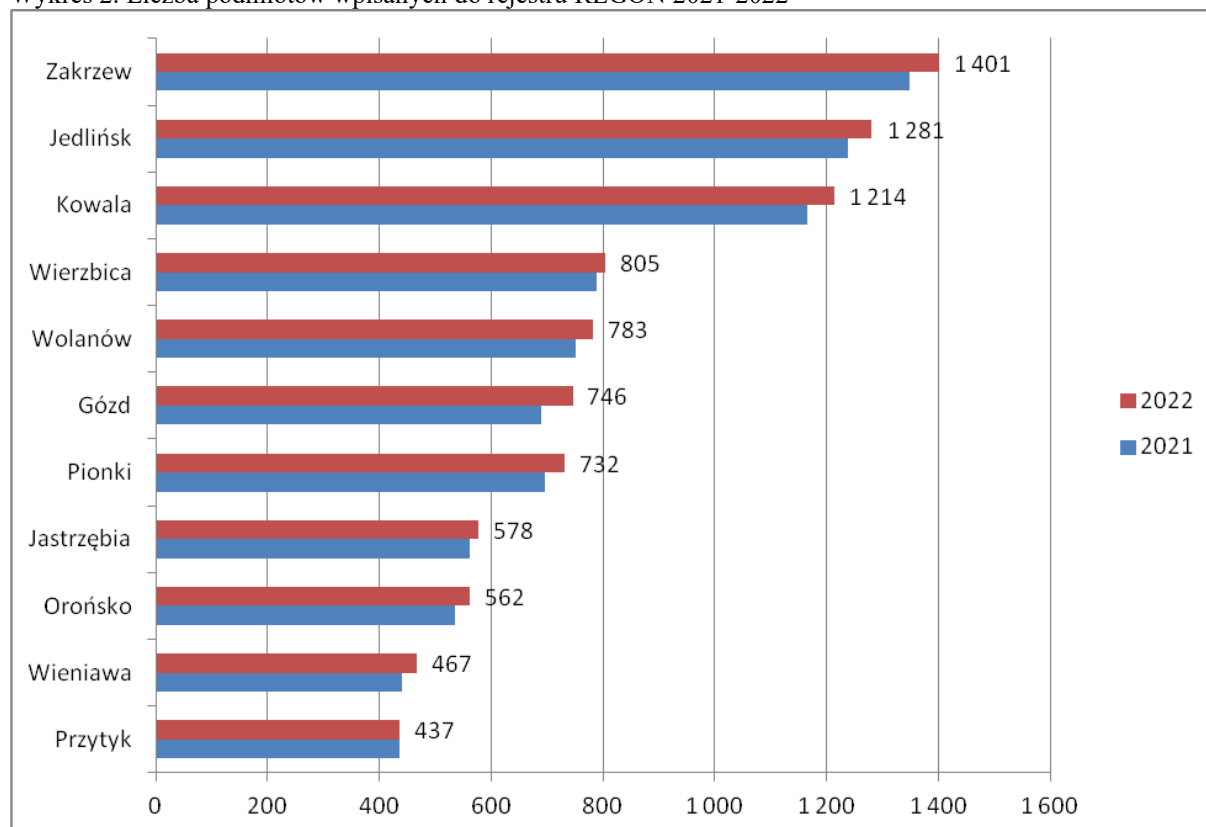
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jak widać największą gminą wiejską pod względem liczby ludności spośród porównywanych jest Jedlińsk, jednak z danych GUS wynika, że liczba ludności gminy Jedlińsk spadła o 75 osób w stosunku do końca 2020 r. Drugą największą gminą jest Zakrzew, gdzie mimo pandemii liczba zamieszkałych osób wzrosła w stosunku do końca 2020 r. o 384 osoby. O ponad 100 osób wzrosła liczba ludności w gminach: Gózd, Jastrzębia i Kowala. W gminie Wolanów liczba ta wzrosła o 73 osoby. Jak widać liczba zamieszkałych w gminie

Wolanów według danych GUS jest większa o 93 osoby względem liczby osób zameldowanych ujętych w gminnej ewidencji ludności. O ponad 200 osób zmniejszyła się liczba ludności w gminach Pionki, Przytyk i Wierzbica, o ponad 100 osób w gminie Wieniawa. A w gminie Orońsko przybyła 1 osoba. Trzeba pamiętać, że przełom lat 2020/2021 to środek pandemii i bardzo duża śmiertelność, stąd takie spadki liczby ludności. Pod względem liczby ludności gmina Wolanów lokowała się niezmiennie w badanej grupie na 7 pozycji.

Potencjał ekonomiczny, przedsiębiorczość mieszkańców pokazuje liczba podmiotów gospodarczych. Jak widać na wykresie 2, za wyjątkiem gminy Przytyk, w pozostałych nastąpił wzrost liczby podmiotów gospodarczych. Świadczy to o rozwoju gospodarczym analizowanych gmin i mimo pandemii i wojny, optymistycznym nastawieniu mieszkańców gmin. Najwięcej nowych podmiotów przybyło w porównaniu do roku 2021 w gminie Gózd i Zakrzew (ponad 50), następnie w gminach Kowala i Jedlińsk (ponad 40), Pionki i Wolanów (ponad 30). Do liderów pod względem przedsiębiorczości należą największe gminy. Gmina Wolanów plasuje się na 5 pozycji pod względem liczby podmiotów gospodarczych wśród badanych 11 gmin.

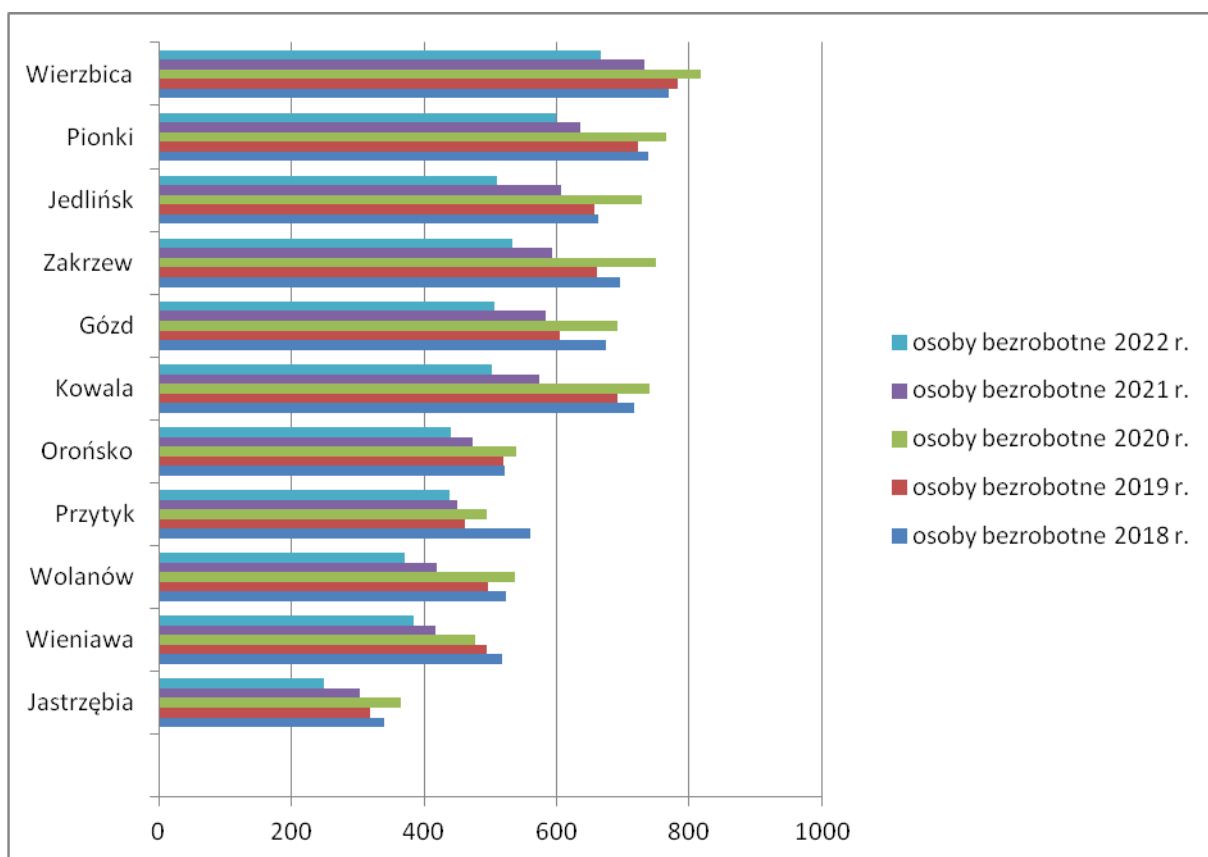
Wykres 2. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON 2021-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wzrost przedsiębiorczości przekłada się na malejącą liczbę osób bezrobotnych w poszczególnych gminach w 2022 r. W każdej z porównywanych gmin liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy na koniec 2022 r. spadła w porównaniu do 2021 r. W gminach Pionki i Wierzbica liczba osób bezrobotnych przekraczała 600, w gminach: Jedlińsk, Zakrzew, Gózd, Kowala przekraczała 500 osób, w gminach Przytyk i Orońsko 400 osób. W gminie Wolanów i Wieniawa przekroczyła 370 osób. Najmniej osób bezrobotnych było w gminie Jastrzębia 249.

Wykres 3. Liczba osób bezrobotnych w porównywanych gminach w latach 2018 – 2022 r.

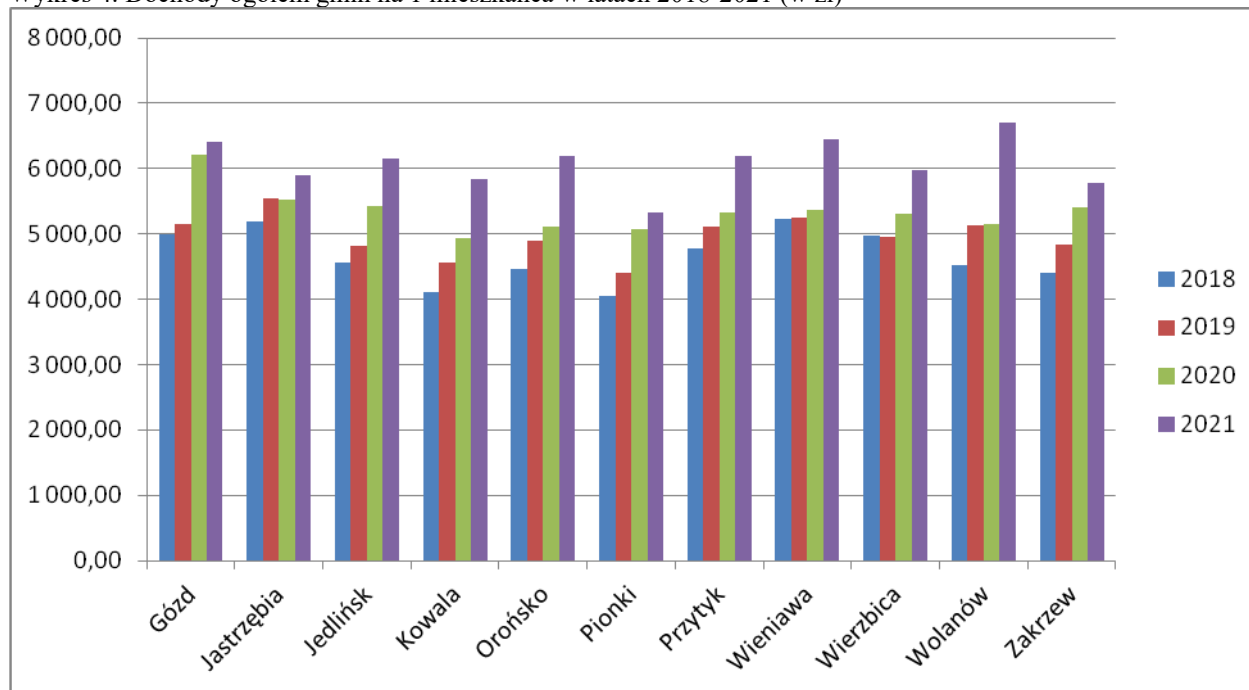
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowych Urzędów Pracy.

Wszystkie powyżej przedstawione wskaźniki wpływają na dochody gminy. Na wykresie 4 przedstawiono dochody gminy przypadające na 1 mieszkańca w latach 2018-2021. Jak widać we wszystkich gminach dochody na 1 mieszkańca wzrosły w 2021 r. w porównaniu do roku 2020. I tu gmina Wolanów była niekwestionowanym liderem – osiągnęła najwyższy wskaźnik dochodów na głowę mieszkańca przekraczający 6 700 zł i najwyższy wzrost o 30% w stosunku do roku poprzedniego. Był to efekt pozyskanych wielu milionów bezzwrotnych

środków zewnętrznych na inwestycje. Dochody przekraczające 6 000 zł na 1 mieszkańca osiągnęły również gminy: Gózd, Jedlińsk, Orońsko, Przytyk i Wieniawa. Pozostałe gminy osiągnęły dochody na poziomie powyżej 5 000 zł na 1 mieszkańca.

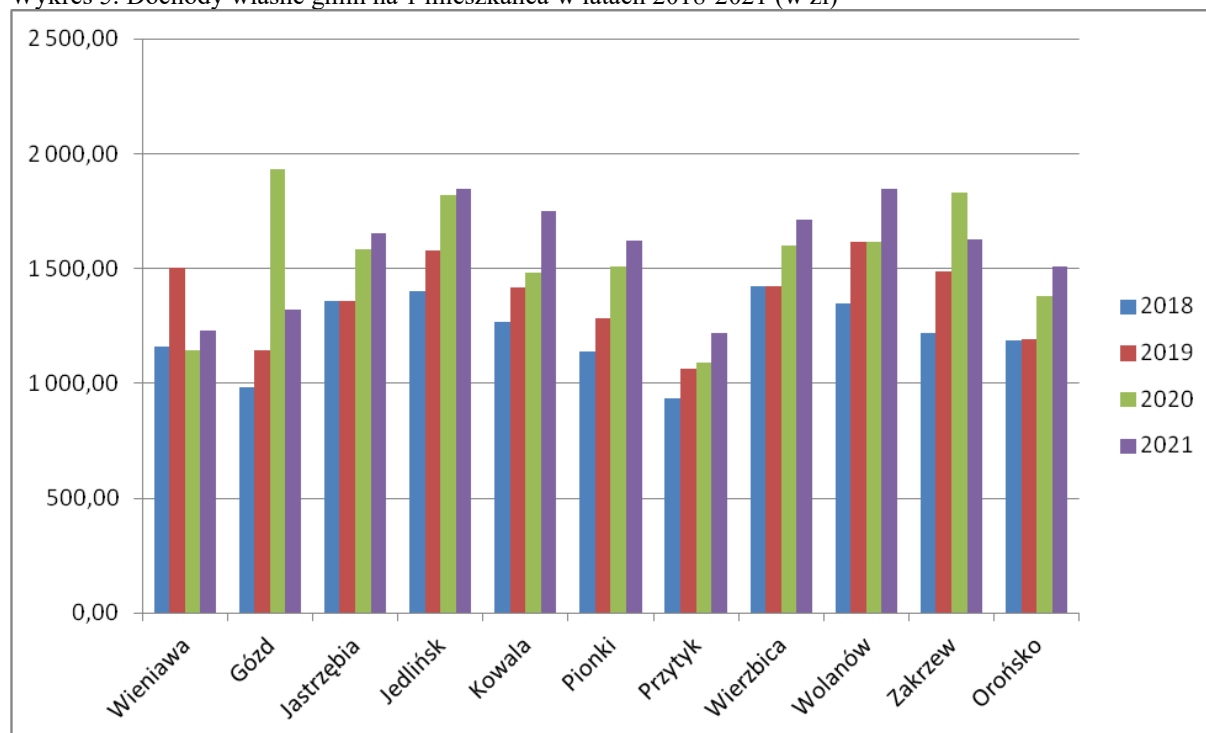
Wykres 4. Dochody ogółem gmin na 1 mieszkańca w latach 2018-2021 (w zł)

Źródło: opracowanie własne.

Bardziej precyzyjny obraz potencjału dochodowego gmin w danym roku pokazują dochody własne, w których nie ma już dotacji celowych przekazywanych na zadania bieżące zlecone gminie, w przypadku których gmina jest jedynie dystrybutorem środków w terenie, takie jak np. świadczenia wychowawcze 500 plus czy świadczenia rodzinne.

Wykres 5. Dochody własne gmin na 1 mieszkańca w latach 2018-2021 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na wykresie 5 widać wyraźny wzrost potencjału rozwojowego większości gmin, wynikającego z poziomu dochodów własnych. Wyjątek stanowią Zakrzew i Gózd, które w 2020 roku osiągnęły wysoki poziom dochodów własnych na mieszkańca. Dumą napawa fakt, że w 2021 r. gmina Wolanów osiągnęła najwyższy poziom dochodów własnych na 1 mieszkańca powyżej 1800 zł. Był to rezultat pozyskania przez gminę 11 mln dochodów majątkowych w postaci bezzwrotnych dotacji na inwestycje. Dochody własne na 1 mieszkańca powyżej 1800 zł osiągnęła również gmina Jedlińsk. Powyżej 1700 zł osiągnęła gmina Wierzbica, powyżej 1600 zł Zakrzew i Pionki, powyżej 1500 zł Orońsko. Dochody własne na 1 mieszkańca nieco powyżej 1300 zł osiągnęła gmina Gozd, a nieco powyżej 1200 zł Wieniawa i Przytyk. W gminie Wolanów w 2021 r. dochody własne na mieszkańca wzrosły o 231 zł w stosunku do roku poprzedniego. Ten wzrost zaowocował bardzo wysokim poziomem inwestycji w 2022 r. 14, 2 mln zł. To tyle co w całej kadencji 2014-2018.

II. Gospodarka finansowa Gminy

2.1. Dochody Gminy

Budżet Gminy Wolanów na 2022 r. został przyjęty Uchwałą Nr XL/276/2021 Rady Gminy z dnia 29 grudnia 2021 roku.

Dochody budżetu gminy na 2022 rok uchwalone zostały w kwocie **49.000.611 zł**. W toku realizacji budżetu zwiększone zostały o kwotę **9.978.731 zł**. Faktycznie zrealizowano dochody budżetu w wysokości **58.048.892 zł** (tabela 2):

– dochody bieżące wyniosły **54.458.247,16 zł**

– dochody majątkowe **3.588.644,84 zł**

Tabela 2. Dochody Gminy Wolanów za 2022 r.

Treść	Plan	Wykonanie	Wykonanie / plan	Udział procentowy poszczególnych dochodów w dochodach ogółem %	Wykonanie zmiana w stos. do wykonania z 2020 r.
DOCHODY OGÓŁEM (A+B)	58 979 342,21	58 046 892,00	98,42%	100,00%	-2 070 769,14
A. Dochody BIEŻĄCE (A.I.+A.II.+A.III.)	55 502 272,41	54 458 247,16	97,77%	93,82%	+5 472 437,78
A.I. Dochody WŁASNE (A.I.1.+A.I.2.+A.I.3.) z tego:	29 121 831,27	27 945 882,77	95,96%	48,14%	+11 607 485,80
A.I.1. Dochody z podatków i opłat	17 211 890,75	17 181 318,51	99,82%	29,60%	+2 653 491,75
§ 001 - Wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych	9 605 438,57	9 605 438,57	100,00%	16,55%	+1 667 941,57
§ 002 - Wpływy z podatku dochodowego od osób prawnych	186 277,00	186 277,38	99,97%	0,32%	-141 220,39
§ 027 - Wpływy z części opłaty za zezwolenie na sprzedaż napojów alkoholowych w obrocie hurtowym	76 344,68	76 344,68	100,00%	0,13%	+60 208,68
§ 031 - Wpływy z podatku od nieruchomości	3 925 779,00	3 982 901,53	101,46%	6,86%	+815 706,81
§ 032 - Wpływy z podatku rolnego	624 400,00	643 021,01	102,98%	1,11%	+78 932,42
§ 033 - Wpływy z podatku leśnego	31 700,00	34 329,03	108,29%	0,06%	+2 857,68
§ 034 - Wpływy z podatku od środków transportowych	345 300,00	355 186,07	102,86%	0,61%	+89 252,71
§ 035 - Wpływy z podatku od działalności gospodarczej osób fizycznych, opłacanego w formie karty podatkowej	1 600,00	3 232,90	202,06%	0,01%	+1 206,85
§ 036 - Wpływy z podatku od spadków i darowizn	30 000,00	24 299,37	81,00%	0,04%	-9 718,26
§ 041 - Wpływy z opłaty skarbowej	40 000,00	33 279,00	83,20%	0,06%	-738,63
§ 046 - Wpływy z opłaty eksploatacyjnej	0,00	643,00	-	-	-
§ 048 - Wpływy z opłat za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych	161 607,00	162 552,93	100,59%	0,28%	-541,73
§ 049 - Wpływy z innych lokalnych opłat pobieranych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie odrębnych ustaw	1 331 000,00	1 286 885,45	96,69%	2,22%	+2 315,57
§ 050 - Wpływy z podatku od czynności cywilnoprawnych	330 100,00	339 502,10	102,85%	0,58%	-25 155,27
§ 055 - Wpływy z opłat z tytułu użytkowania wieczystego nieruchomości	1 110,00	1 161,64	104,65%	0,00%	0,00
§ 061 - Wpływy z opłat egzaminacyjnych oraz opłat za wydawanie świadectw, dyplomów, zaświadczeń, certyfikatów i ich duplikatów	26,00	78,00	-	-	-
§ 064 - Wpływy z tytułu kosztów egzekucyjnych, opłaty komorniczej i kosztów upomnień	8 100,00	10 985,69	135,63%	0,01%	+2 413,80
§ 066 - Wpływy z opłat za korzystanie z	65 000,00	74 773,00	115,04%	0,13%	+8 313

wychowania przedszkolnego					
§ 067 - Wpływy z opłat za korzystanie z wyżywienia w jednostkach realizujących zadania z zakresu wychowania przedszkolnego	440 000,00	348 620,50	79,23%	0,60%	+101 057,50
§ 069 - Wpływy z różnych opłat	8 108,50	11 826,66	145,86%	0,02%	+6 348,61
A.I.2.Dochody z majątku (§074, §075 i §081), w tym: § 075 - Wpływy z najmu i dzierżawy składników majątkowych Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego lub innych jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych oraz innych umów o podobnym charakterze	155 500,00	153 986,57	99,03%	0,27%	+33 334,01
A.I.3.Pozostałe dochody własne, w tym:	1 539 445,78	1 689 917,65	109,77%	2,81%	+502 540,16
§ 089, § 090, § 091 i § 092 - Wpływy z odsetek	31 484,00	33 901,56	107,68%	0,06%	-18 217,61
§ 236 - Dochody jednostek samorządu terytorialnego związane z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami	42 000,00	52 223,63	124,34%	0,09%	+19 022,97
§ 268 - Rekompensaty utraconych dochodów w podatkach i opłatach lokalnych	69 416,37	69 416,37	100,00%	0,12%	-
A.I.3.1. Dotacje i środki przeznaczone na cele bieżące, w tym:	8 439 353,32	8 079 453,36	95,74%	13,92%	-
§ 218 – Dotacje celowe z programów udziałem środków europejskich	206 320,00	206 320,00	100,00	0,36%	-
§ 218 - Środki z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 na finansowanie lub dofinansowanie realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem COVID-19	7 187 940,00	6 950 720,61	96,70%	11,97%	-
§ 244 - Dotacje otrzymane z państwowych funduszy celowych na realizację zadań bieżących jednostek sektora finansów publicznych	332 775,00	304 080,06	91,38%	0,52%	-
§ 246 - Środki otrzymane od pozostałych jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych na realizację zadań bieżących jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych	90 469,58	83 144,00	91,90%	0,14%	-
§ 269 - Środki z Funduszu Pracy otrzymane na realizację zadań wynikających z odrębnych ustaw	3 000,00	3 000,00	100,00%	0,00%	-
§ 270 - Środki na dofinansowanie pomocy obywatelom Ukrainy	613 135,74	527 703,69	86,07%	0,91%	-
§ 271 - Dotacja celowa otrzymana z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jednostkami samorządu terytorialnego na dofinansowanie własnych zadań bieżących	5 713,00	4 485,00	78,51%	0,01%	-
A.II. Dotacje celowe z budżetu państwa	12 101 652,14	12 033 575,39	99,44%	20,73%	-5 235 812,02
A.II.1.§ 201 - na realizację zadań bieżących z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych gminie i § 206 - na zadania bieżące z zakresu adm. rządowej zlecone gminom, związane z realizacją świadczenia wychowawcz. stanowiącego pomoc państwa w wychowywaniu dzieci	11 037 835,96	11 006 388,99	99,72%	18,96%	-5 265 482,35
A.II.3.§ 203 - na realizację własnych zadań bieżących gmin	1 063 816,18	1 027 186,40	96,56%	1,77%	-72 670,33
A.III. Subwencja ogólna	14 478 789,00	14 478 789,00	100,00%	24,94%	-899 236,00
rozd. 75801 § 292 - część oświatowa	10 220 313,00	10 220 313,00	100,00%	17,61%	+402 177,00
rozd. 75807 § 292 - część wyrównawcza	4 258 476,00	4 258 476,00	100,00%	7,34%	+150 973,00
B.DOCHODY MAJĄTKOWE (B.I+B.II.+B.III.)	3 277 069,80	3 588 644,84	109,51%	6,18%	-7 543 206,92
B.I.Dochody WŁASNE w tym:	3 215 487,90	3 527 062,94	109,69%	6,08%	-
B.I.1. Dochody z majątku	232 404,00	232 501,04	100,00	0,40%	-
B.I.2. <u>Dotacje i środki przeznaczone na inwestycje, z tego:</u>	2 983 083,90	3 294 561,90	110,44	5,68%	-
§ 610 - Dofinansowanie z Programu Inwestycji strategicznych Polski Ład	2 663 712,16	2 975 190,16	111,69	5,13%	-

§ 620 – Dotacje celowe w ramach programów z udziałem środków europejskich	60 500,00	60 500,00	100,00	0,10%	-
§ 625 - Dotacje celowe w ramach programów z udziałem środków europejskich	38 883,00	38 883,00	100,00	0,07%	-
§ 630 - Dotacja celowa otrzymana z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jednostkami samorządu terytorialnego na dofinansowanie własnych zadań inwestycyjnych i zakupów inwestycyjnych	219 988,74	219 988,74	100,00	0,38%	-
B.III. Dotacje z budżetu państwa, § 633 - na realizację inwestycji i zakupów inwestycyjnych własnych Program Senior+	61 581,90	61 581,90	100,00	0,11%	-

Źródło: opracowanie własne.

W tym trudnym roku naznaczonym już nie tylko epidemią i wynikającymi z niej konsekwencjami, ale również wojną za wschodnią granicą Polski dochody Gminy Wolanów były niższe od dochodów z 2021 r. o 2 mln zł. Dochody bieżące wzrosły o 5,5 mln zł, a dochody majątkowe były mniejsze o 7,5 mln zł. Pierwsze wynikało głównie z pojawienia się w budżecie gminy dodatków osłonowych, dodatków węglowych oraz środków pomocowych związanych z napływem do Polski uchodźców wojennych z Ukrainy. Niższy poziom dochodów majątkowych wynikał z faktu, że dotacje będące źródłem finansowania inwestycji w 2022 r. wpłynęły do budżetu gminy w istotnej części w 2021 r. głównym źródłem dochodów majątkowych w 2022 r. były dotacje z Programu Inwestycji Strategicznych Polski Ład na budowę dróg – Garno-Młodocin i Wola Waclawowska - w wysokości blisko 3 mln zł. W tych niestabilnych czasach trudno jest jednak porównywać budżet rok do roku, gdy z jednej strony przeniesienie 500+ do ZUS spowodowało spadek dochodów bieżących o ponad 5 mln zł, a z drugiej pojawienie się dodatków osłonowych i węglowych spowodowało wzrost dochodów bieżących o blisko 7 mln zł. Wszystko to są zmiany o charakterze krótkookresowym. Taką też mamy nadzieję.

Wielkość należności budżetowych gminy wg sprawozdania Rb 27S na dzień 31 grudnia 2022 r. wynosi 1.589.198,83 zł, z tego zaległości stanowią kwotę 1.517.479,56 zł.

Najwyższy udział w ogólnej kwocie zaległości, tj. 81,44 % stanowią zaległości z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego i zaliczki alimentacyjnej. Zaległości z powyższych tytułów systematycznie wzrastają, zaś gmina nie ma większego wpływu na ich windykację, która jest prowadzona przez komorników sądowych.

Zakończenie trudnego czasu pandemii wpłynęło na zwiększenie dochodów z podatków lokalnych i zmniejszenie skutków obniżenia górnych stawek podatków oraz ulg i zwolnień, a także zaległości. Te pierwsze udzielone przez Radę Gminy obliczone za okres sprawozdawczy wyniosły 1.150.244,21 zł, co stanowi 1,99 % dochodów wykonanych ogółem i 4,12 % wykonanych dochodów bieżących własnych z tego:

– w podatku od nieruchomości	831.593,87 zł,
– w podatku rolnym	75.788,00 zł,
– w podatku od środków transportowych	242.862,34 zł.

W analogicznym okresie roku ubiegłego skutki obniżenia górnych stawek podatków wynosiły 1.488.277,85 zł.

Skutki udzielonych ulg i zwolnień obliczone za okres sprawozdawczy (bez ulg i zwolnień ustawowych) wyniosły 12.032,20 zł, co stanowi 0,02 % dochodów wykonanych ogółem i 0,05 % wykonanych dochodów własnych (w analogicznym okresie roku ubiegłego wynosiły 175.141,16 zł).

Skutki decyzji wydanych przez organ podatkowy (umorzenia zaległości podatkowych) za okres sprawozdawczy wyniosły 30.575 zł, co stanowi 0,06 % dochodów wykonanych ogółem i 0,11 % wykonanych dochodów własnych (w analogicznym okresie roku ubiegłego wynosiły 87.301,20 zł).

Zaległości z tytułu podatków i opłat w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego zmniejszyły się o kwotę 30.284,33 zł i wynoszą 159.677,06 zł, co stanowi 0,93 % uzyskanych dochodów z tytułu podatków i opłat. W analogicznym okresie roku ubiegłego zaległości były wyższe i wynosiły 189.961,39 zł. Na zaległości z lat ubiegłych do dnia 31.12.2022r. wpłynęła kwota – 36 139,83zł.

Największe zaległości podatkowe od osób fizycznych występują w sołectwach:

- Wolanów – 31 552,99zł. - zaległości największego z dłużników stanowią kwotę 30 797,99zł. Sprawę prowadzi Syndyk masy upadłości w Warszawie,
- Rogowa – 24 590,55zł. - jedna osoba posiada zaległość 24 529,55zł. Zaległości należności głównej w kwocie 24 529,55 zł, należne odsetki i koszty upomnień są zabezpieczone na hipotecę dłużnika. Wszystkie wystawione tytuły wykonawcze znajdują się w Pierwszym Urzędzie Skarbowym w Radomiu.
- Sławno – 40 376,61zł. - zaległości jednej osoby wynoszą 39 692,70 zł, na które wystawione są tytuły do Naczelnika Urzędu Skarbowego Warszawa-Praga. Dokonano wpisu na hipotecę dłużnika.
- Waliny – 20 215,21zł. – zaległości jednej dłużnika wynoszą 20 215,21zł. Sprawę prowadzi Naczelnik Pierwszego Urzędu Skarbowego w Radomiu na podstawie wystawionych tytułów wykonawczych. Dokonano wpisu na hipotecę dłużnika.

Na wszystkie zaległości w 2022 r. wystawiono 374 sztuk upomnień na kwotę 127 804,76 zł oraz 181 tytułów wykonawczych na kwotę 75 300,38 zł.

2.2. Wydatki Gminy

W 2021 r. na dzień 31 grudnia zrealizowano wydatki w kwocie 63 514 931,26 zł, co stanowiło 94,47 % planu rocznego, z tego na :

- wydatki bieżące przypadła kwota **49 250 249,69 zł** co stanowiło 94 % planu oraz 77,5% wydatków ogółem,
- wydatki majątkowe przypadła kwota 14 264 681,57 zł **6.023.232,40** tj. 96% planu oraz 22,5% wydatków ogółem.

W tabeli 3 przedstawiono wydatki Gminy Wolanów w 2022 r. według grup rodzajowych.

Tabela 3. Wydatki Gminy Wolanów w 2022 r. według podstawowych grup wydatków

Treść	Plan	Wykonanie	Wykonanie / plan	Udział w wydatkach ogółem %	Wykonanie (zmiana w stos. do 2020 r.)
Wydatki (I+II)	67 232 089,14	63 514 931,26	94,47%	100,00%	+13 231 123,15
A I. Wydatki bieżące*	52 356 247,01	49 250 249,69	94,07%	77,54%	+4 994 673,98
A I I. Wydatki jednostek budżetowych, w tym:	31 698 251,52	28 965 642,45	91,38%	45,60%	+2 363 044,52
1.1. Wynagrodzenia i składki od nich naliczane, w tym:	19 033 325,76	18 517 561,09	97,29%	29,15%	+875 964,28
§ 401, § 402, § 404, § 405 i § 407 - wynagrodzenia osobowe	15 322 251,85	14 982 188,90	97,78%	23,59%	+533 304,49
§ 411, § 412 i § 478 - składki	3 129 985,67	3 023 890,20	96,61%	4,76%	+121 844,88
§ 417 i § 418 - wynagrodzenia bezosobowe	228 515,00	174 059,98	76,17%	0,35%	+7 905,82
§ 471 - Wpłaty na PPK finansowane przez podmiot zatrudniający	25 799,00	10 383,84	40,25%	0,02%	+4 501,74
1.2. Wydatki związane z realizacją ich statutowych zadań, w tym:	12 664 925,76	10 448 081,36	82,50%	16,45%	+1 487 080,24
§ 285 - Wpłaty gmin na rzecz izb rolniczych w wysokości 2% uzyskanych wpływów z podatku rolnego	12 488,00	12 366,96	99,03%	0,02%	+931,14
A II. Dotacje, w tym:	1 085 534,00	1 065 045,04	98,11%	2,12%	+294 653,14
§ 231, § 232 i § 233 - Dotacje dla innych JST udzielone na podstawie porozumień	104 500,00	100 982,59	96,63%	0,16%	+34 571,84
§ 248 - Dotacja podmiotowa z budżetu dla samorządowej instytucji kultury	684 082,00	684 082,00	100,00%	1,08%	+14 082,00
§ 271 - Dotacja celowa na pomoc finansową udzielaną między jednostkami samorządu terytorialnego na dofinansowanie własnych zadań bieżących	36 800,00	36 800,00	100,00%	0,06%	+6 666,00
§ 281, § 282, § 283 i § 258 - Dotacje dla jednostek nie zaliczanych do sektora finansów publicznych	513 425,00	481 833,59	93,85%	0,76%	+228 333,30
A III. Świadczenia na rzecz osób fizycznych (3xx)	18 803 257,14	18 501 854,76	98,40%	29,13%	-301 402,38
A IV. Wydatki na obsługę długu (§ 801, § 804, § 806, § 807, § 809, § 810, § 811, § 812 i § 813)	240 000,00	212 103,00	88,38%	0,33%	+165 550,45
B I. Wydatki inwestycyjne	14 875 842,13	14 264 681,57	95,89%	22,46%	+8 236 449,17

Źródło: opracowanie własne.

Ogrom pracy wykonanej przez Pracowników Urzędu Gminy pokazują wydatki, które łącznie zrealizowano w kwocie większej o 13,2 mln zł niż w 2021 r. tj. o 26 % poziomu z 2021 r. Wydatki bieżące były wyższe o blisko 5 mln zł w związku z wypłatą dodatków osłonowych i węglowych oraz wzrostem wynagrodzeń w oświacie. Wydatki na inwestycje osiągnęły rekordowy poziom 14,2 mln zł i były o 8,2 mln zł wyższe niż w 2021 r. Dodatkowo

w 2022 r. nie zaciągnięto ani 1 zł długu na ich finansowanie. Było to możliwe dzięki pozyskanym w 2021 r. i 2022 r. bezzwrotnym środkom z programów rządowych takich jak Rządowy Program Inwestycji Lokalnych, czy Rządowy Program Inwestycji Strategicznych Polski Ład. Mimo nie zaciągnięcia ani 1 zł długu, ze względu na rosnące stopy procentowe koszty obsługi długu wzrosły blisko 5 krotnie.

Pozycją wydatków bieżących, która najbardziej dynamicznie wrosła były największe w budżecie wydatki w dziale oświata i wychowanie (36,95% wydatków bieżących), które wzrosły w stosunku do wykonania za 2021 r. o 1 133 933,80 zł z poziomu 17 mln do 18,2 mln zł. Porównując do 2020 r. wzrosły o 3 mln zł. Niezmiennie drugim co do wielkości działem wydatków bieżących pozostawał dział Rodzina stanowiący 19,3% wydatków bieżących, w tym przypadku spadły one o 6 440 552,23 zł. A trzecim Administracja stanowiącym niezmiennie 8,47% wydatków bieżących, tu wydatki wzrosły o 393 402,25 zł.

2.3. Najważniejsze inwestycje w 2022 r.

W 2022 roku zrealizowano wydatki majątkowe w kwocie 14.264.681,57 zł, ponad dwukrotnie wyższe niż w 2021. Największe inwestycje wymieniono poniżej:

W dziale 010 – Rolnictwo i łowiectwo

Wydatkowana została kwota 2.277.930,89 zł z przeznaczeniem na niżej wymienione inwestycje:

- **Budowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie Gminy Wolanów w miejscowościach: Mniszek, Garno, Strzałków i Ślepowron - Część 2 -"Budowa przepompowni wody w m. Bieniędzice i przebudowa przepompowni wody w m. Garno oraz budowa studni w m. Mniszek - Wawrzyszów** – zadanie zaplanowane do realizacji w latach 2022-2023. Planowana wartość zadania wynosi 2.415.107,20 zł. Na 2022 rok przypadała kwota 220.000,00 zł.
- **Budowa sieci wodociągowej na terenie Gminy** – wybudowano nowe przyłącze wodociągowe do przedszkola w Sławnie za kwotę 66.230,00 zł.
- **Modernizacja SUW Wawrzyszów** – wykonano prace modernizacyjne na SUW Wawrzyszów za kwotę 36.654,00 zł.
- **Opracowanie dokumentacji technicznych dotyczących przepompowni wody w m. Garno oraz m. Bieniędzice** za kwotę 89.700,00 zł.
- **Zakup samochodu na potrzeby obsługi sieci wodociągowej na terenie gminy Wolanów** za kwotę 110.000,00 zł.

- **Budowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie Gminy Wolanów w miejscowościach: Mniszek, Garno, Strzałków i Ślepowron - Część 1 -"Budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie Gminy Wolanów w miejscowościach Strzałków i Ślepowron"** - przedsięwzięcie zaplanowane do realizacji na lata 2022-2023. Planowana wartość zadania wynosi 8.231.652,00 zł. Na dzień 31.12.2022 r. wydatkowana została kwota 1.646.033,47 zł.
- **Budowa oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Wolanów** - przedsięwzięcie zaplanowane do realizacji na lata 2022-2023. Na 31.12.2022 r. wydatkowano kwotę 18.450,00 zł.
- **Zakup agregatu prądotwórczego na potrzeby obsługi sieci kanalizacyjnej** – za kwotę 18.900,00 zł.
- **Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków** – wydatkowano kwotę 60.000,00 zł, łącznie dofinansowanie otrzymało 12 gospodarstw domowych na terenie gminy Wolanów.

W dziale 600 – Transport i łączność

Na wydatki inwestycyjne w zakresie dróg gminnych wydatkowano 6.908.117,07 zł na poniższe zadania:

- **Rozbudowa drogi gminnej nr 351207W na odcinku Garno-Młodocin Większy – 1,8 km, szerokość jezdni 5 m z chodnikiem, odwodnieniem, oświetleniem i kanałem technicznym oraz wjazdami na prywatne posesje** – wartość zadania w 2022 r. wyniosła 5.341.194,43. We wcześniejszych latach opracowano dokumentację drogi w procedurze ZRID.
- **Rozbudowa drogi gminnej nr 351236W w miejscowości Wola Waclawowska – 0,5 km drogi, szerokość jezdni 3,5 m, przebudowa wodociągu, oświetlenia, odwodnienie oraz wjazdy na prywatne posesje** - wartość zadania w 2022 r. wyniosła 1.411.942,64 zł. We wcześniejszych latach opracowano dokumentację drogi w procedurze ZRID.
- **Utwardzenie destruktem drogi Wawrzyszów Wygon – Wawrzyszów w kierunku drogi krajowej nr 12** – odcinek 800 mb za kwotę 154.980,00 zł.

W dziale 750 – Administracja publiczna

Na finansowanie zadań w tym dziale wydatkowano **116.805,85 zł** z przeznaczeniem m.in. na:

- **Opracowanie projektu zagospodarowania działek nr 14 i 15 w m. Wolanów** - 39.360,00 zł.

- **Zakup urządzenia wielofunkcyjnego na potrzeby Urzędu Gminy Wolanów - 10.100,00 zł.**
- **Doposażenie Urzędu Gminy w sprzęt informatyczny w ramach programu Cyfrowa Gmina - 67.345,85 zł.**

W dziale 754 Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa.

Na finansowanie zadań wydatkowano 224.751,00 zł z przeznaczeniem na:

- **Zakup samochodu pożarniczego dla OSP Młodocin Większy - 140.871,00 zł.**
- **Zakup zestawu piorąco-suszącego dla OSP Strzałków - 55.000,00 zł.**
- **Dofinansowanie zakupu agregatu prądotwórczego - 28.880,00 zł.**

W dziale 801 Oświata i wychowanie

Na finansowanie zadań wydatkowano 210.718,70 zł z przeznaczeniem na poniższe zadania:

- **Budowa hali sportowej i dwóch boisk sportowych przy szkołach podstawowych na terenie Gminy Wolanów (zadanie wieloletnie).** Na lata 2022-2024 zaplanowano łączne nakłady finansowe w kwocie ponad 11 mln zł. Na dzień 31.12.2022 r. wydatkowano kwotę 32.936,00 zł na przygotowanie planów funkcjonalno-użytkowych do przetargu.
- **Budowa placu zabaw przy PSP w Wolanowie - 174.782,70 zł.**

W dziale 900 Gospodarka komunalna i ochrona środowiska

Wydatkowano kwotę **1.100.185,51 zł** z przeznaczeniem na następujące zadania:

- **Modernizacja oświetlenia drogowego przy drodze krajowej nr 12 na terenie Gminy Wolanów w m. Ślepowron, Sławno, Wolanów, Kolonia Wolanów, Strzałków – ponad 100 opraw za kwotę 336.394,77 zł.**
- **Wykonanie instalacji fotowoltaicznych na potrzeby budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Wolanów oraz termomodernizacja budynku PSP w Mniszku.** Jest to zadanie wieloletnie, na które zaplanowano łączne nakłady finansowe w kwocie 3.748.520,30 zł. Na 2022 rok wydatkowano 30.356,30 zł na przygotowanie planów funkcjonalno-użytkowych do przetargu.
- **Budowa oświetlenia drogowego na terenie Gminy Wolanów zaprojektowanego w 2020 r. – 8 odcinków w m. Ślepowron, Sławno, Kolonia Wolanów, Strzałków, Bieniędzice, Wawrzyszów (dwa odcinki), Mniszek – przedsięwzięcie zaplanowano do realizacji na lata 2022-2023, w 2022 r. wydatkowana została kwota 366.019,89 zł.**

- **Wykonanie projektu oświetlenia ulic: Świerkowej, Leśnej i Lipowej w Garnie - 9.500,00 zł.**
- **Wykonanie projektu oświetlenia ulicznego - Młodocin Większy - 25.000,00 zł.**
- **Wykonanie projektu oświetlenia ulicznego wzdłuż ul. Spacerowej (Wolanów-Garno) - 15.000,00 zł.**
- **Doposażenie placów zabaw na terenie Gminy Wolanów w sołectwach Franciszków, Garno, Jarosławice, Kacprowice, Kowala-Duszocina, Kolonia Wawrzyszów, Rogowa, Strzałków, Wymysłów oraz Zabłocie - 247.917,15 zł.**
- **Zakup działki w m. Zabłocie - 69.997,40 zł.**

W dziale 921 Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego

Na inwestycje w tym dziale wydatkowano 3.373.867,48 zł z przeznaczeniem na poniższe zadania:

- **Budowa altany przy świetlicy w m. Strzałków - 44.833,50 zł.**
- **Budowa budynku świetlicy w m. Kolonia Wawrzyszów - przedsięwzięcie zaplanowane do realizacji na lata 2021-2023. W 2022 roku wydatkowano 491.754,67 zł.**
- **Budowa budynku świetlicy w m. Rogowa - przedsięwzięcie zaplanowane do realizacji na lata 2021-2023. W 2022 roku wydatkowano 571.633,68 zł.**
- **Modernizacja budynku świetlicy w m. Waliny - zadanie wieloletnie zaplanowane w latach 2020-20223, w 2022 r. wydatkowano 621.732,89 zł.**
- **Przebudowa, nadbudowa i termomodernizacja budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Wolanowie wraz z budową zbiornika na nieczystości ciekłe oraz niezbędną infrastrukturą. Zadanie wieloletnie zaplanowane na lata 2020 – 2023, w 2022 r. wydatkowano kwotę 1.109.453,77 zł.**
- **Termomodernizacja budynku wraz z wymianą stolarki i pokrycia dachowego w m. Wawrzyszów - część świetlicowa i część mieszkalna - 534.458,97 zł.**

2.4. Wieloletnia prognoza finansowa

Dług gminy na początek 2021 r. wynosił kwotę 5,1 mln zł, a na koniec roku 3,9 mln zł i stanowił 6,7% wykonanych dochodów ogółem.

W tabeli 4 przedstawiono harmonogram spłaty tego długu na najbliższe lata. Spłatę długu zaplanowano na podstawie harmonogramów spłat zaciągniętych kredytów i pożyczek.

Tabela 4. Harmonogram spłaty długu (w zł)

Lata	Kwoty kredytów i pożyczek zaciągniętych i planowanych do zaciągnięcia (w złotych) oraz ich spłaty w latach					Razem
	2018	2019		2020		
	425 700 Pożyczka z WFOŚiGW	4 000 000 Kredyt bankowy	248 000 Pożyczka z WFOŚiGW	1 835 000 Kredyt bankowy	300 000 Pożyczka z WFOŚiGW	
2023	85 140	700 000	49 600	35 000	60 000	929 740
2024		700 000	49 600	200 000	60 000	1 009 600
2025		400 000	-	550 000	60 000	1 010 000
2026		-	-	950 000		950 000

Źródło: opracowanie własne.

O zdolności Gminy do obsługi długu przesądza nadwyżka operacyjna, jest to część dochodów bieżących pozostająca po pokryciu wydatków bieżących. Nadwyżka operacyjna powinna być co najmniej na poziomie rozchodów związanych ze spłatą kredytów i pożyczek przypadających na dany rok.

W tabeli 6 przedstawiono prognozę limitu zadłużenia na kolejne lata (wzór – art.243. ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych).

Tabela 5. Prognoza limitu zadłużenia Gminy Wolanów na najbliższe lata

Lata objęte zadłużeniem	Prognozowany indywidualny wskaźnik spłaty zadłużenia (%)	Dopuszczalny indywidualny wskaźnik spłaty zadłużenia wg art 243 (%)
2023	4,36	12,81
2024	4,33	10,77
2025	4,30	8,50
2026	4,19	6,61

Źródło: opracowanie własne.

Jak widać mimo niewielkiego wzrostu zadłużenia, pozyskane środki zewnętrzne oraz racjonalne wydatkowanie środków budżetowych utrzymują prognozowaną zdolność gminy Wolanów do obsługi długu na bardzo dobrym poziomie, znacznie poniżej dopuszczalnego limitu obsługi zadłużenia.

2.5. Pozyskane środki zewnętrzne

W tabeli 7 przedstawiono pozyskane zewnętrzne środki krajowe i unijne.

Tabela 6. Środki zewnętrzne pozyskane przez Gminę Wolanów w 2022 r.

Lp.	Nazwa zrealizowanego zadania	Źródło dofinansowania	Kwota otrzymanego dofinansowania (w zł)
1.	Zapewnienie funkcjonowania Klubu Senior+ w Młocynie Większym	Wojewoda Mazowiecki- Ministerstwo Polityki Społecznej	29 160,00
2.	Modernizacja budynku świetlicy w m. Waliny - wyposażenie	Samorząd Województwa Mazowieckiego	10 000,00
3.	Doposażenie placu zabaw w m. Kolonia Wawrzyszów	Samorząd Województwa Mazowieckiego	10 000,00
4.	Doposażenie Gminy Wolanów w czujniki jakości powietrza	Samorząd Województwa Mazowieckiego	5 713,00
5.	Modernizacja oświetlenia ulicznego przy dr krajowej nr 12 na terenie gminy Wolanów	Samorząd Województwa Mazowieckiego Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie	100 000,00 99 988,74
6.	Zakup masztu i flagi oraz ich instalacja w . Wolanów w ramach Projektu „Pod Biało-Czerwoną”	Wojewoda Mazowiecki	8 000,00
7.	Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej – edycja 2022	Państwowy Fundusz Osób Niepełnosprawnych	304 080,06
8.	Budowa dwóch boisk sportowych przy PSP w Mniszku oraz PSP w Sławnie oraz Sali gimnastycznej wraz z zapleczem przy PSP w Bieniędzicach. Termomodernizacji szkoły w Mniszku wraz z wymianą okien i budowy 9 instalacji fotowoltaicznych na gminnych obiektach.	Rządowy Program Inwestycji strategicznych Polski Ład – II nabór	10 347 300,00
9.	Demontaż, transport i utylizacja wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów	WFOŚiGW	35 000,00
10.	Przewozy autobusowe	Wojewoda Mazowiecki	18 144,00
11.	Odbiór i utylizację folii rolniczych	WFOŚiGW	16 000,00
12.	Punkt konsultacyjno-informacyjny Czyste Powietrze	WFOŚiGW	14 000,00
13.	Dofinansowanie dla asystenta rodziny	Wojewoda Mazowiecki	3 000,00
14.	Agregat prądowórczy	WFOŚiGW KGPS	32 120,00 35 000,00
Razem			11 067 505,80

Dane przedstawione w tabeli 7 pokazują, że Gmina Wolanów nie ustaje w staraniach o pozyskanie każdej złotówki wspierającej rozwój gminy w różnych obszarach. Tabela nie uwzględnia środków pozyskanych dla jednostek OSP z terenu Gminy Wolanów, dla których Pracownicy Urzędu piszą wnioski, składają je i rozliczają – w 2022 r. z WFOŚiGW było to 59 951,20 zł. W 2022 r. Gmina Wolanów pozyskała 11 067 505, 80 zł. Łącznie w latach 2019-2022 Gmina Wolanów pozyskała **40 001 641,92 zł** - w 2019 r. kwotę 3 685 623 zł, w 2020 r. kwotę 3 885 463, w 2021 r. kwotę 21 363 050,12 zł.

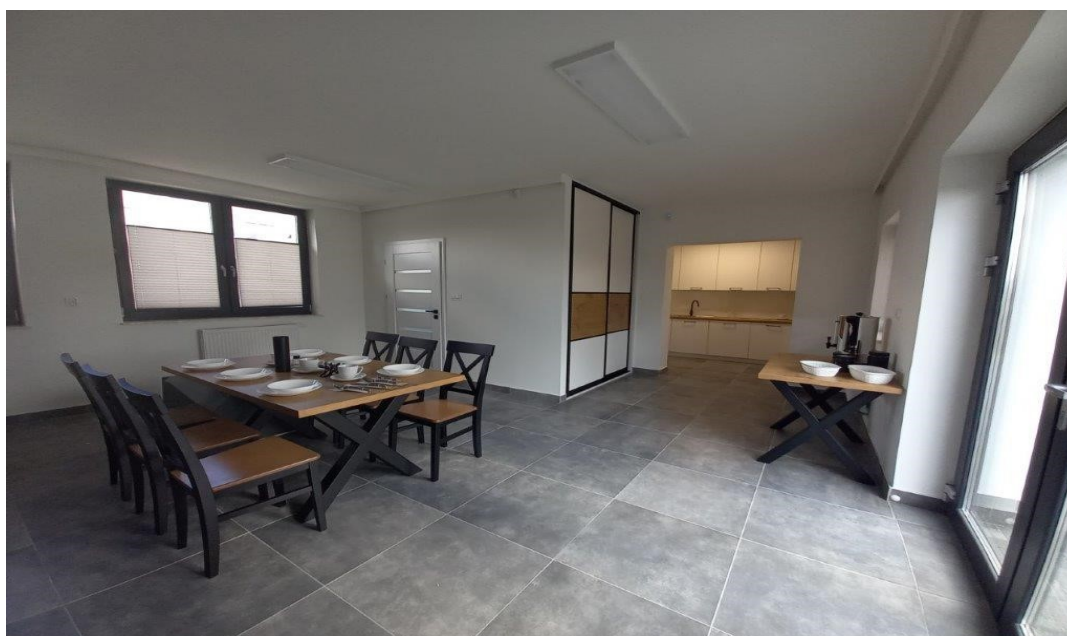
2.5. Realizacja funduszu sołeckiego

Sołectwa Gminy Wolanów w ramach przyznanych środków z funduszu sołeckiego na 2022 rok zrealizowały szereg działań mających na celu podniesienie jakości życia mieszkańców. Wysokość środków finansowych na ten rok dla wszystkich miejscowości wchodzących w skład gminy opiewała na kwotę **672 164 zł**, tj. o 86 451 zł więcej niż w 2021 r.

Dwa sołectwa (tj. Kolonia Wawrzyszów i Waliny) skorzystało dodatkowo ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego w ramach programu „MIAS 2022”.

- 1) Sołectwo Kolonia Wawrzyszów na zadanie „Doposażenie placu zabaw” otrzymało środki z MIAS 2022 w wys. 10.000,00 zł.
- 2) Sołectwo Waliny na zadanie „Modernizacja budynku w m. Waliny - wyposażenie” otrzymało środki z MIAS 2022 w wys. 10.000,00 zł.

Na 80 zaplanowanych zadań wszystkie zostały zrealizowane. Kwota otrzymanego zwrotu z tytułu wykonanych zadań w ramach realizacji funduszu sołeckiego wpłynie na rachunek Gminy do końca sierpnia 2023 roku. Szczegółowe dane dotyczące wykorzystania funduszu sołeckiego w 2021 r. przedstawiono w poniższej tabeli. A fotografie przedstawiają dofinansowane realizacje w ramach funduszu sołeckiego.

Wnętrze świetlicy w Walinach

Plac zabaw w Kolonii Wawrzyszów

Tabela 7. Wykonanie wydatków na przedsięwzięcia realizowane w ramach Funduszu sołeckiego w 2022 r.

Nazwa sołectwa	Nazwa zadania, przedsięwzięcia		Wykonanie
1	2		3
Bieniędzice	1	Utrzymanie rowów gminnych	20 714,00
	2	Umocnienie solidarności międzypokoleniowej poprzez organizację Festynu Sołeckiego	3 000,00
Chruślice	1	Opracowanie projektu boiska sportowego na działce gminnej przy Klubie Seniora w Chruślicach	10 000,00
	2	Budowa placu zabaw przy PSP w Wolanowie	2 000,00
	3	Remont pomieszczeń budynku przy Klubie Senior + w Chruślicach	8 363,00
Franciszków	1	Doposażenie placu zabaw	19 745,00
	2	Budowa placu zabaw przy PSP w Wolanowie	5 000,00
	3	Utrzymanie placu zabaw	1 000,00
Garno	1	Zakup i montaż wiaty przystankowej przy ul. Lipowej	7 000,00
	2	Doposażenie placu zabaw	15 000,00
	3	Budowa placu zabaw przy PSP w Wolanowie	6 000,00
	4	Remont bieżący dróg	7 000,00
	5	Opracowanie projektu oświetlenia od świetlicy do ul. Topolowej	4 579,00

	6	Umocnienie solidarności międzypokoleniowej poprzez organizację Festynu Rodzinnego	5 000,00
	7	Utrzymanie i doposażenie terenu rekreacyjnego	6 200,00
Jarosławice	1	Doposażenie placu zabaw	10 000,00
	2	Remont bieżący dróg - frezowanie poboczy	5 000,00
	3	Znaki informacyjne z numeracją budynków	1 300,00
Kacprowice	1	Doposażenie placu zabaw	19 000,00
	2	Utrzymanie placu zabaw	2 000,00
	3	Zakup i montaż wiat przystankowych oraz koszy w m. Wola Waławowska	12 210,00
Kolonia Wawrzyszów	1	Remont bieżący dróg	6 000,00
	3	Wykonanie projektu oświetlenia ulicznego w m. Kolonia Wawrzyszów.	4 210,00
	5	Doposażenie placu zabaw	10 000,00
Kolonia Wolanów	1	Budowa oświetlenia ulicznego na odcinku ok. 100mb	14 000,00
	2	Budowa placu zabaw przy PSP w Wolanowie	3 417,00
Kowala - Duszocina	1.	Doposażenie placu zabaw	19 000,00
	2	Umocnienie solidarności międzypokoleniowej poprzez organizację Pikniku Rodzinnego	2 950,00
	3	Utrzymanie placu zabaw	1 000,00
Kowalanka	1	Utrzymanie placu zabaw	1 500,00
	2	Budowa placu zabaw przy PSP w Wolanowie	5 745,00
	3	Umocnienie solidarności międzypokoleniowej poprzez organizację Pikniku Rodzinnego	4 999,99
	4	Budowa oświetlenia drogowego	13 500,00
Młodocin Większy	1	Remont bieżący dróg	12 975,00
	2	Zakup sztandaru z herbem Gminy Wolanów dla OSP w Młodocinie Większym	4 371,00
		Doposażenie OSP w Młodocinie Większym w torbę medyczną i fantom z defibrylatorem	5 629,00
	3	Budowa placu zabaw przy PSP w Wolanowie	5 000,00
	4	Umocnienie solidarności międzypokoleniowej poprzez organizację Festynu Sołeckiego	2 976,75
Mniszek	1	Remont bieżący dróg	22 174,00
	2	Renowacja terenu przy pomniku Żołnierzy AK	5 000,00
	3	Tabliczki informacyjne/kierunkowe z rozmieszczeniem posesji	5 000,00

	4	Prace modernizacyjne przy świetlicy wiejskiej w Mniszku	9 439,70
Podlesie	1	Wymiana lamp oświetlenia drogowego na odcinku od posesji nr 3 do końca wsi	16 000,00
	2	Remont bieżący dróg	3 987,00
	3	Budowa placu zabaw przy PSP w Wolanowie	2 000,00
Rogowa	1	Budowa budynku świetlicy w m. Rogowa	22 394,00
Sławno	1	Umocnienie solidarności międzypokoleniowej poprzez organizację Festynu Sołeckiego	3 000,00
	2	Utrzymanie terenu placu zabaw i terenu rekreacyjnego nad stawem	5 100,00
	3	Konserwacja zastawki przy stawie	5 000,00
	4	Odtworzenie rowu przy drodze za stawem	10 000,00
	5	Remont bieżący dróg	14 761,00
	6	Zakup i montaż fotopułapki w miejscach dzikich wysypisk	3 000,00
	7	Zapewnienie bezpieczeństwa i zapobieganie kradzieży na terenie placu zabaw i terenie rekreacyjnym nad stawem	2 200,00
Strzałków	1	Udrożnienie rowu przy drodze gminnej	2 000,00
	2	Remont bieżący dróg	8 010,00
	3	Doposażenie placu zabaw	10 000,00
	4	Budowa altany przy świetlicy w m. Strzałków - uatrakcyjnienie terenu wokół świetlicy wiejskiej	13 000,00
	5	Utrzymanie terenu przy świetlicy (zakup paliwa, przeglądy kosiarki samojezdnej)	288,52
	6	Doposażenie świetlicy wiejskiej	6 400,00
	7	Doposażenie OSP Strzałków w myjkę ciśnieniową.	3 500,00
	8	Budowa placu zabaw przy PSP w Wolanowie	6 000,00
Ślepowron	1	Wymiana/uzupełnienie lamp na odcinku drogi gminnej od nr 1 do nr 25	10 000,00
	2	Poprawa bezpieczeństwa na drogach gminnych – progi zwalniające	8 000,00
	3	Remont bieżący dróg	22 904,00
	4	Budowa oświetlenia drogowego na terenie Gminy Wolanów	5 000,00
Wacławów	1	Utrzymanie rowów gminnych	16 718,00
	2	Utrzymanie placu zabaw	2 000,00
	3	Remont bieżący dróg	2 000,00
Waliny	1	Budowa placu zabaw przy PSP w Wolanowie	5 000,00
	2	Modernizacja budynku w m. Waliny - wyposażenie	17 952,00
Wawrzyszów	1	Projekt oświetlenia na odcinku drogi krajowej Nr 12 do m. Mniszek	15 000,00

	2	Remont świetlicy – zakup materiałów	5 483,00
	3	Utrzymanie placu zabaw	1 000,00
	4	Remont bieżący dróg	10 000,00
Wolanów	1	Opracowanie koncepcji odwodnienia m. Wolanów	14 999,91
	2	Budowa placu zabaw przy PSP w Wolanowie	6 920,00
	3	Budowa oświetlenia ulicznego przy ul. Radomskiej	20 000,00
	4	Zakup i montaż barier (balustrad) przy zbiorniku wodnym (koło szkoły).	5 000,00
Wymysłów	1	Doposażenie placu zabaw	13 507,00
Zabłocie	1	Doposażenie placu zabaw	19 144,00
OGÓLEM:			666 266,87

Źródło: opracowanie własne.

III. Mienie komunalne

W skład gminnego zasobu nieruchomości wchodzi nieruchomości zabudowane i niezabudowane stanowiące własność Gminy Wolanów, które gmina nabyła w wyniku komunalizacji, nieodpłatnego nabycia, aktami notarialnymi darowizny lub zakupu. W 2022r. Gmina nabyła nieodpłatnie na podstawie decyzji Wojewody Mazowieckiego, nieruchomości zajęte pod drogami w miejscowościach: Sławno, Ślepowron, Podlesie, Podkończyce o łącznej powierzchni 11,3454 ha oraz nabyła w drodze zasiedzenia nieruchomości zajęte pod drogi gminne w miejscowości Sławno, Waclawów i Wola Waclawowska o łącznej pow. 4,3521 ha.

Ponadto dokonała zakupu nieruchomości położonej w miejscowości Zabłocie o pow. 4300 m², za kwotę 69 997,40 zł, z przeznaczeniem na realizację ustawowych zadań (plac zabaw) oraz nabyła nieodpłatnie od Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa nieruchomość położoną w miejscowości Franciszków o łącznej pow. 4400 m².

Na dzień 31.12.2022r. powierzchnia gruntów stanowiących własność Gminy Wolanów wynosiła 108,8006 ha. w tym pow. 7,0539 ha znajduje się w trwałym zarządzie szkół i przedszkoli. Na koniec 2021 r. było to 103 ha.

Nieruchomości są wynajmowane, wdzierżawiane, przekazane w wieczyste użytkowanie i z tego tytułu gmina w 2022r. uzyskała dochody w wysokości 153 986,57 zł tj. o 33 334,01 zł więcej niż w 2021r.

W 2022 r. Gmina sprzedała niżej wymienione nieruchomości:

- dz. nr 298/6 o pow. 57985 m² położoną w m. Wymysłów,
- dz. nr 298/9 o pow. 5731 m² położoną w m. Wymysłów,
- dz. nr 127 o pow. 4364 m² położoną w m. Waclawów

i z tego tytułu uzyskała dochód w wysokości 218 599,60 zł.

Gmina również włada gruntami o pow. 1,6976 ha na podstawie umów użyczenia. Są to grunty pod placami zabaw w m. Jarosławice, Kacprowice, Kowalanka, Kowala Duszocina, placami utwardzonymi z kostki brukowej w miejscowości Sławno i Wolanów oraz pod kapliczką kolumnową w m. Mniszek (przy drodze krajowej nr 12).

W 2022 r. obowiązywał uchwalony w 2021 r. „Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy Wolanów” na okres 5 lat tj. na lata 2022 – 2026 (uchwała Nr XL/282/2021 Rady Gminy Wolanów z dnia 29.12.2021r.).

Mieszkaniowy zasób gminy tworzą 23 lokale mieszkalne położone w budynkach stanowiących własność Gminy Wolanów w miejscowościach: Bieniędzice, Garno, Młodocin Większy, Mniszek, Sławno, Wawrzyszów, Wolanów. Budynek w Młodocinie Większym wyłączony jest z użytkowania ze względu na jego zły stan techniczny (budynek przeznaczony do rozbiórki). Zasób komunalny nie ma wyodrębnionych lokali socjalnych ani zamiennych. W 2022r. rozpoczęto projektowanie nowych lokali mieszkalnych, które mają powstać w m. Mniszek w wyniku modernizacji istniejących tam zabudowań.

W miejscowości Wawrzyszów został przeprowadzony remont budynku mieszkalnego polegający na termomodernizacji i wymianie pokrycia dachowego – koszt 156 456,32 zł.

W 2022 r. zadłużonych było 4 lokale mieszkalne na ogólną kwotę 5 280,60 zł, w porównaniu do roku 2021 jest to mniej o 2,71 zł. Nie praktykowano dotychczas odpracowania zaległości czynszowych.

Obecnie obowiązujące stawki czynszu za lokale mieszkalne ustalone są Zarządzeniem Nr 49/2020 Wójta Gminy Wolanów z dnia 29.06.2020 r. oraz wieloletnim programem gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy Wolanów.

Szczegółowe dane dotyczące mienia komunalnego zawarto w informacji o stanie mienia komunalnego, która stanowi załącznik do sprawozdania z wykonania budżetu gminy za 2022r.

W 2022r. Gmina Wolanów złożyła do Starostwa Powiatowego w Radomiu 9 wniosków o uregulowanie stanu prawnego w drodze administracyjnej nieruchomości zajętych pod drogi gminne w miejscowości Bieniędzice, Chruślice, Jarosławice, Kolonia Wawrzyszów, Kowala Duszocina, Rogowa, Strzałków, Wawrzyszów i Zabłocie. Postępowanie nadal się toczy.

W 2022 r. gmina złożyła do Sądu Rejonowego w Przysusze wniosek o uregulowanie stanu prawnego w drodze zasiedzenia nieruchomości zajętych pod drogi gminne w m. Mniszek. Postępowanie nadal się toczy.

W indywidualnych sprawach gruntowych w 2022 r. Urząd Gminy przeprowadził 73 postępowania administracyjne w sprawie podziału nieruchomości i w tym zakresie wydano 8 opinii w sprawie podziału nieruchomości i 65 decyzji zatwierdzających podział nieruchomości. W ramach realizacji zadania gminy dotyczącego prowadzenia ewidencji miejscowości, ulic i adresów wydano 165 zawiadomień o ustaleniu numeru porządkowego dla budynków mieszkalnych a także 22 zawiadomienia o zmianie numeru porządkowego dla budynków zlokalizowanych w Garnie i Wolanowie ponieważ zostały wprowadzone nowe ulice w tych miejscowościach.

IV. Informacja o realizacji polityk, programów i strategii

4.1. Strategia rozwoju Gminy Wolanów

Strategia Rozwoju Gminy Wolanów na lata 2015 - 2022 jest kierunkowo-programowym planem rozwoju Gminy. Dzięki opracowaniu strategii możliwe jest szybsze zaspokajanie potrzeb mieszkańców, poprawa jakości ich życia, stymulowanie rozwoju gospodarczego i ochrona środowiska. Strategia ma na celu adaptację Gminy do zmian zachodzących w otoczeniu, zmierzającą do długofalowego i trwałego rozwoju. Strategia rozwoju Gminy poprzez jej uspołecznienie jest głosem mieszkańców, co do kierunków rozwoju i jest wspólną decyzją wszystkich mieszkańców. Tylko wspólne formułowanie celów i wspólne działanie jest gwarancją stabilnego i długotrwałego rozwoju.

W celu prawidłowej realizacji Strategii ustalony został Plan Inwestycji stanowiący załącznik nr 1 do Strategii, którego okresowa analiza pozwala określić stopień realizacji postawionych w Strategii celów. W poniższej tabeli przedstawiono zadania inwestycyjne zakreślone w Planie Inwestycyjnym zrealizowane w 2022 r.

Tabela 8. Zadania inwestycyjne wynikające ze Strategii Rozwoju Gminy Wolanów na lata 2015-2022 zrealizowane w 2022 r.

Nazwa zadania/działania	Jednostka odpowiedzialna	Źródło finansowania
2022 r.		
Budowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie Gminy Wolanów w miejscowościach: Mniszek, Garno, Strzałków i Ślepowron - Część 1 -"Budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie Gminy Wolanów w miejscowościach Strzałków i Ślepowron"	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy, subwencja rozwojowa wodociągowo-kanalizacyjna
Budowa oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Wolanów	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy

Zakup agregatu prądotwórczego na potrzeby obsługi sieci kanalizacyjnej	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy
Opracowanie dokumentacji technicznych dotyczących przepompowni wody w m. Garno oraz m. Bieniędzice (zadanie wieloletnie).	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy
Rozbudowa drogi gminnej nr 351207W na odcinku Garno Młodocin Większy.	Gmina Wolanów	Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych, Program Inwestycji Strategicznych Polski Ład
Rozbudowa drogi gminnej nr 351236W w miejscowości Wola Waclawowska.	Gmina Wolanów	Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych, Program Inwestycji Strategicznych Polski Ład
Utwardzenie destruktem drogi Wawrzyszów Wygon – Wawrzyszów w kierunku drogi krajowej nr 12	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy
Opracowanie projektu zagospodarowania działek nr 14 i 15 w m. Wolanów	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy
Doposażenie Urzędu Gminy w sprzęt informatyczny w ramach programu Cyfrowa Gmina	Gmina Wolanów	Środki Budżetu Państwa – Program Cyfrowa Gmina
Zakup samochodu pożarniczego dla OSP Młodocin W.	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy
Zakup zestawu piorąco-suszącego dla OSP Strzałków	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy
Zakup agregatu prądotwórczego	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy, WFOŚiGW, KG PSP
Budowa hali sportowej i dwóch boisk sportowych przy szkołach podstawowych na terenie Gminy Wolanów (zadanie wieloletnie).	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy, Program Inwestycji Strategicznych Polski Ład
Budowa placu zabaw przy PSP w Wolanowie	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy
Modernizacja oświetlenia drogowego przy drodze krajowej nr 12 na terenie Gminy Wolanów w m. Ślepowron, Sławno, Wolanów, Kolonia Wolanów, Strzałków – ponad 100 oprav	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy, WFOŚiGW, Środki z budżetu Samorządu Województwa Mazowieckiego
Wykonanie instalacji fotowoltaicznych na potrzeby budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Wolanów oraz termomodernizacja budynku PSP w Mniszku	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy, Program Inwestycji Strategicznych Polski Ład
Budowa oświetlenia drogowego na terenie Gminy Wolanów zaprojektowanego w 2020 r. – 8 odcinków w m. Ślepowron, Sławno, Kolonia Wolanów, Strzałków, Bieniędzice, Wawrzyszów (dwa odcinki), Mniszek	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy,
Doposażenie placów zabaw na terenie Gminy Wolanów w sołectwach Franciszków, Garno, Jarosławice, Kacprowice, Kowala-Duszocina, Kolonia Wawrzyszów, Rogowa, Strzałków, Wymysłów oraz Zabłocie	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy
Budowa altany przy świetlicy w m. Strzałków	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy
Termomodernizacja budynku wraz z wymianą stolarki i pokrycia dachowego w m. Wawrzyszów - część świetlicowa i część mieszkalna	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy, Środki z budżetu Samorządu Województwa Mazowieckiego
Budowa budynku świetlicy w m. Kolonia Wawrzyszów	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy
Budowa budynku świetlicy w m. Rogowa	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy
Modernizacja budynku świetlicy w m. Waliny	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy
Przebudowa, nadbudowa i termomodernizacja budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Wolanowie	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy, Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych

Źródło: opracowanie własne.

Wymienione wyżej działania realizują wprost cele strategiczne i szczegółowe określone w *Strategii Rozwoju Gminy Wolanów na lata 2015-2022*, takie jak: modernizacja i rozbudowa infrastruktury technicznej (drogowej, wodociągowej, oświetlenia ulicznego), modernizacja i rozbudowa infrastruktury placówek oświatowych, budowa małej infrastruktury rekreacyjnej, modernizacja świetlic wiejskich. W celu integracji społeczności lokalnej zorganizowano szereg imprez, większość z nich została zrealizowana przez GCKiB, która brała również aktywny udział w piknikach sołeckich oraz największych imprezach gminnych takich jak dożynki oraz piknik ekologiczny Św. Doroty. W dniu 22 sierpnia 2022 r. gmina Wolanów przyjęła nową *Strategię Rozwoju Gminy Wolanów do 2030 r.*

4.2. Ład przestrzenny

Obecnie obowiązujące dla Gminy Wolanów Studium uwarunkowań i kierunków przestrzennego zagospodarowania gminy określa uchwała Rady XVII/104/2000 z dnia 23.06.2000 r., zmieniona w 2009 r., w związku z opracowaniem miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu, na którym jest zlokalizowana firma PIPELIFE. Zmiany jakie zaszły w ostatnich latach na terenie Gminy Wolanów związane w szczególności z oddaniem do użytku drogi ekspresowej S7 rodzą nowe potrzeby w zakresie zagospodarowania terenu wzdłuż tej drogi, a w konsekwencji opracowania nowego studium uwarunkowań i kierunków przestrzennego zagospodarowania gminy. Na drodze tym zmianom stoi zapowiadana reforma planowania przestrzennego, która przewiduje odejście od opracowywania studium i zastąpienie go innym dokumentem tzw. planem ogólnym. W „przededniu” zapowiadanych zmian nie ma sensu rozpoczynać prac nad studium, które są czasochłonne i kosztochłonne.

Gmina Wolanów posiadała na koniec 2021 r. 6 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:

Uchwała Nr XXXIII/210/02 Rady Gminy w Wolanowie z dnia 28 czerwca 2002 r. części sołectw Wolanów (przy ulicy Opoczyńskiej) oraz Kolonia Wolanów,

Uchwała Nr XXXIII/211/02 Rady Gminy w Wolanowie z dnia 28 czerwca 2002 r. części sołectw Wolanów (przy ulicy Kolejowej),

Uchwała Nr XXXIII/212/02 Rady Gminy w Wolanowie z dnia 28 czerwca 2002 r. części sołectwa Mniszek,

Uchwała Nr XLIV/144/09 Rady Gminy Wolanów z dnia 29 października 2009 roku w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części Gminy Wolanów.

Uchwała Nr XXXI/210/2021 Rady Gminy Wolanów z dnia 29 marca 2021 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów mieszkalnictwa w sołectwie Wolanów.

Uchwała Nr XXXVIII/264/2021 Rady Gminy Wolanów z dnia 29 listopada 2021 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów mieszkalnictwa i usług w sołectwie Sławno.

W dniu 23 maja 2022 r. Rada Gminy Wolanów przyjęła uchwałę Nr XLIV/315/2022 w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części sołectwa Wolanów.

Obecnie stopień pokrycia gminy mpzp wynosi 1,17 % w stosunku do całej powierzchni Gminy. Pozwolenia na podstawie mpzp wydaje Starosta Radomski.

W 2022 r. wydano 122 decyzje o warunkach zabudowy, w tym 6 odmownych. W porównaniu do 2021 r. mniej o 16. Wydano 14 decyzji celu publicznego - są to inwestycje liniowe – gazociąg, linie energetyczne, rozbudowa sieci wodociągowej. W porównaniu do 2021 r. mniej o 15. Wydano 189 zaświadczeń o przeznaczeniu działek. A także wydano 30 opinii w sprawie podziału nieruchomości na podstawie warunków zabudowy. W 2021 r. było to 50 opinii. W budownictwie wyraźnie dało się zauważyć spowolnienie związane ze wzrostem cen, wzrostem stóp procentowych i obawą przed kryzysem wywołanym wojną na Ukrainie.

4.3. Gminny program rewitalizacji

Program Rewitalizacji jest dokumentem wyznaczającym cele i kierunki kompleksowej odnowy na płaszczyznach: gospodarczej, przestrzennej i społecznej dla Gminy wyznaczonych do objęcia procesem rewitalizacji. Kompleksowość działań rewitalizacyjnych ma na celu zapewnienie rozwoju zdegradowanych obszarów wymagających odnowienia.

Program Rewitalizacji Gminy Wolanów na lata 2016-2023 został opracowany w czerwcu 2017 r., natomiast opublikowany w marcu 2018 r. Wyznaczonymi obszarami rewitalizacji w Gminie Wolanów są dwie miejscowości: Wolanów oraz Młodocin Większy. Na etapie projektowania GPR, w sposób bezpośredni dla Młodocina Większego wskazano remont świetlicy wiejskiej oraz utworzenie centrum rekreacyjnego. W przypadku Wolanowa zaproponowano działania w zakresie termomodernizacji Zespołu Szkół, budowy boiska sportowego, wielofunkcyjnego przy Zespole Szkół, utworzenie centrum rekreacyjnego, remont i modernizację budynku Strażnicy i byłego GOK-u oraz budowę przedszkola.

Na dzień 31.12.2022 roku w miejscowości Wolanów w ramach realizacji *Program Rewitalizacji Gminy Wolanów na lata 2016-2023* zrealizowano następujące przedsięwzięcia:

I. Wykonano termomodernizację budynku Zespołu Szkół w Wolanowie. Inwestycję podzielono na trzy etapy:

- w 2017 r. została wymieniona stolarka okienna i drzwiowa,
- w 2018 r. wykonano docieplenie budynku,
- w 2019 r. dokonano wymiany grzejników wraz z regulacją instalacji c.o.

II. Wybudowano boisko sportowe wielofunkcyjne w Wolanowie w 2017 r.

III. Utworzono centrum rekreacyjne za budynkiem zespołu szkół w Wolanowie (min. oczyszczono staw, wybudowano siłownię napowietrzną, ułożono chodnik i zamontowano ławeczki). W 2018 roku została wybudowana wiatra wraz z wyposażeniem jako element małej architektury w powstającym centrum rekreacyjnym w Wolanowie. W 2019 r. wykonano utwardzenie terenu pod wiatą oraz wokół wiaty i wyposażono wiatę w ławki i stoły. W 2022 r. wybudowano przy szkole nowy plac zabaw.

IV. Wybudowano Samorządowe Publiczne Przedszkole w Wolanowie, które funkcjonuje od 01 września 2017r. oraz uzyskano pozwolenie na przebudowę budynku byłego GOK i strażnicy OSP w Wolanowie. Obecnie dobiegają końca prace związane z nabudową, rozbudową i termomodernizacją tego budynku.

V. W 2019 r. przebudowano park w Wolanowie, usunięto nieczynną przepompownię wody, nieco przebudowano wyspę przystankową i niektóre alejki, zamontowano nową szklaną wiatę przystankową, nowe latarnie parkowe oraz monitoring.

VI. W 2020 r. w miejscowości Wolanów rozpoczęto od lat wyczekiwaną przez społeczność lokalną dużą inwestycję „Przebudowa, nadbudowa i termomodernizacja budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Wolanowie wraz z budową zbiornika na nieczystości ciekłe oraz niezbędną infrastrukturą” – unowocześniono przygotowany w 2017 r. projekt, jesienią wyłoniony został wykonawca i rozpoczęto prace. Do końca 2020 roku przeprowadzono prace rozbiórkowe. Inwestycja zaplanowana jest do realizacji na lata 2020-2022. Ostatecznie wydłużono czas realizacji zadania do końca kwietnia 2023 r. Koszt zadania wyniósł 3 mln zł. Na finansowanie tego zadania Gmina Wolanów pozyskała środki zewnętrzne z Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych w kwocie 2 mln zł. Po zakończeniu inwestycji budynek będzie pełnił dawne funkcje Gminnego Centrum Kultury i Biblioteki oraz strażnicy OSP i siedziby KGW z Wolanowa.

VII. W 2021 r. przeprowadzono termomodernizację budynku komunalnego przy ul. Rynek 7, wybudowano nowe szamba oraz komórki lokatorskie dla mieszkańców tego budynku, wyremontowano klatkę schodową oraz lokal handlowy, który zaraz znalazł najemcę. Doposażono park w Wolanowie o ławki i donice, wzbogacono nasadzenia. Kontynuowano inwestycję „Przebudowa, nadbudowa i termomodernizacja budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Wolanowie wraz z budową zbiornika na nieczystości ciekłe oraz niezbędną infrastrukturą”. Na koniec 2021 r. wydatkowano na realizację tej inwestycji 963.102,38 zł. W Wolanowie zakupiono działki o nr ewidencyjnych 14 i 15 pod przyszły parking pomiędzy budynkami urzędu gminy a kościołem. Opracowano również projekt oświetlenia ulicy Spacerowej.

VIII. W 2022 r. kontynuowano prace przy przebudowie budynku dawnego GOK, wydatkowano na ten cel 1 109 453,77 zł oraz zakończono prace projektowe dotyczące zagospodarowania działek 14 i 15 obok urzędu gminy. Opracowano również koncepcję zagospodarowania wód opadowych na terenie m. Wolanów. Ponadto wymieniono oświetlenie wzdłuż drogi krajowej na niskoemisyjne.

Drugim obszarem objętym programem rewitalizacji w Gminie Wolanów jest miejscowość Młodocin Większy. Rok 2019 to początek realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji w Młodocinie Większym. W 2019 r. rozpoczęto remont świetlicy wiejskiej – wykonano wymianę instalacji elektrycznej w budynku, wybudowano zbiornik na ścieki oraz podłączono kanalizację do budynku. Wykonano instalację alarmową oraz opracowano projekt instalacji grzewczej gazowej wraz z pozwoleniem na budowę. Łączna wartość prac wyniosła około 50 000 zł. Ważnym dla Mieszkańców Młodocina Większego działaniem był remont chodnika i zabezpieczenie miejsca, w którym zginął Mieszkaniec Młodocina. W ramach prac rewitalizacyjnych uporządkowano działkę gminną przylegającą do drogi gminnej oraz unieszkodliwiono niebezpieczne pojemniki pozostawione w ziemi przez nieżyjącego już przedsiębiorcę. W 2020 r. kontynuowano remont budynku remizy OSP i świetlicy – wybudowano nową wewnętrzną instalację grzewczą wraz ze zbiornikiem na gaz propan-butan. Koszt prac wyniósł 98 400 zł. Opracowano również projekt adaptacji budynku świetlicy na klub seniora w Młodocinie Większym. W 2021 r. przeprowadzono prace modernizacyjno-adaptacyjne dawnej świetlicy za kwotę 666 713,81 zł. I w grudniu dokonano otwarcia pięknie odnowionego obiektu dla Mieszkańców. Od stycznia 2022 r. w obiekcie rozpoczął działalność klub seniora w Młodocinie Większym. Dodatkowo przeprowadzono generalny remont garażu OSP, wartość prac wyniosła 72 065,00. Obiekt jest chętnie

odwiedzany przez Mieszkańców Młodocina. W 2021 r. wybudowano również odcinek sieci wodociągowej w Młodocinie oraz zaprojektowano trzy odcinki oświetlenia ulicznego. W 2022 r. zrealizowano długo wyczekiwaną przez mieszkańców Młodocina przebudowę drogi Garno-Młodocin Większy o długości około 2 km, wykonano chodnik i nowe oświetlenie uliczne. Wartość inwestycji wyniosła 5 848 081,02 zł. Była to największa inwestycja drogowa w dotychczasowej historii gminy. Ponadto zakupiono nowocześniejszy samochód dla OSP Młodocin Większy i sztandar dla tejże jednostki.

Generalnie wszystkie działania dotyczące poprawy jakości infrastruktury publicznej zarówno technicznej, jak i społecznej, ładu i porządku oraz ochrony środowiska prowadzą do rewitalizacji Gminy i w konsekwencji poprawy warunków życia Mieszkańców.

4.5. Infrastruktura komunalna

4.5.1. Infrastruktura drogowa i transport publiczny

W 2022 r. na utrzymanie dróg gminnych, w tym przede wszystkim remonty wydatkowano kwotę 578 278,82 zł (remonty bieżące dróg, rowów i chodników, remonty poboczy, wymiany przepustów, uzupełnienie oznakowania, koszenie poboczy i terenów zielonych, odśnieżanie). Zaś na inwestycje 7 007 747,6 zł. Tzn. że w ciągu czterech lat 2019-2022 na remonty bieżące i utrzymanie dróg wydatkowano ponad 2,6 mln zł, a na inwestycje 12,7 mln zł. W 2022r. zostało wydane 232 decyzje na lokalizację w pasie drogowym obiektów lub urządzeń infrastruktury technicznej niezwiązanej z potrzebami zarządzania drogami lub potrzebami ruchu drogowego. Dane dotyczące infrastruktury drogowej na koniec 2022 r. przedstawiono w tabeli 9.

Tabela 9. Gminne drogi publiczne na koniec 2022 r.

Nr i nazwa drogi	Rodzaj nawierzchni	Długość	Szerokość pasa	Własność
351201W dp nr 3561W – Wymysłów – granica gm. Wolanów	asfaltowa gruntowa	1200 mb 538 mb	6,30 – 6,50	nieuregulowany stan prawny
351202W dp nr 3561W – Wymysłów – Soszyn granica gm. Wolanów	gruntowa	1974 mb	6,00 – 6,40	nieuregulowany stan prawny
351203W dp nr 3562W – Mniszek – Karszewo – granica gm. Wolanów	asfaltowa	774 mb W 2020 r. zamontowano progi zwalniające wraz z oznakowaniem pionowym i poziomym	5,70 – 10,40	nieuregulowany stan prawny
351204W dp nr 3566W – Rogowa – Laskowa Wola – dp nr 3502W	asfaltowa	3020 mb	7,00 – 11,00	nieuregulowany stan prawny
351205W dp nr 3502W – Kolonia Wawrzyszów –	asfaltowa gruntowa	1242 mb 1925 mb	2,10 – 10,80	nieuregulowany stan prawny

Wawrzyszów Las – dg nr 351210W				
351206W dp nr 3502W – Dzika Niwa – Babia Góra – Sabat – granica gm. Wolanów	asfaltowa gruntowa	3266 mb 15 mb	6,00 – 13,60	nieuregulowany stan prawny
351207W dk nr 12 – Strzałków - Garno – Młodocin Większy – dw nr 733	asfaltowa destrukta	7775 mb 1298 mb W 2019 r. wybudowano 360 mb nawierzchni asfaltowej z obustronnymi poboczami. W 2022 r. wybudowano 1800 mb drogi na odcinku Garno-Młodocin W. o szer. 5,0 m jezdni z chodnikiem, odwodnieniem, wjazdami na nieruchomości oraz oświetleniem niskoemisyjnym	3,00 - 10,00	Własność fragm. drogi na odcinku 2830 mb. W 2021 r. pozyskana na własność gminy decyzją ZRID na odcinku 1,8 km Garno- Młodocin W.
351208W dp nr 3563W – Garno – dw nr 733	asfaltowa gruntowa	2302 mb 140 mb	1,30 – 7,50	nieuregulowany stan prawny
351209W pomiędzy granicami gm. Wolanów – Waliny – dw nr 733	asfaltowa	1950 mb	5,80 - 7,80	nieuregulowany stan prawny
351210W granica gm. Wolanów – Jarosławice – Bieniędzice – Zabłocie – Strzałków – dk nr 12	asfaltowa gruntowa	7325,8 mb 992,2 mb W 2020 r. wykonano: 665,8 mb nawierzchni jezdni z betonu asfaltowego wraz z podbudową o szer. 4,50 mb, nawierzchnię poboczy i zjazdów z kruszywa – 1 098,67 m ² , remont przepustu dł. 10 m, oczyszczenie i profilowanie rowu istniejącego	4,50 – 14,00	nieuregulowany stan prawny
351211W granica gm. Wolanów – Bieniędzice – Chruślice – dw nr 733	asfaltowa gruntowa	1248 mb 667 mb w 2022r. utwardzono destruktem asfaltowym wraz z powierzchniowym utrwaleniem emulsją asfaltową	2,50-9,00	nieuregulowany stan prawny
351212W dg nr 351210W – Kowala Duszcina – dw nr 733	asfaltowa gruntowa	925 mb 911 mb	4,40 – 10,60	nieuregulowany stan prawny
351213W dw nr 733 – Chruślice – dp nr 3505W	asfaltowa gruntowa	1112mb 448 mb	3,60-8,60	nieuregulowany stan prawny
351214W dp 3505W – Waclawów – dg nr 351216W	asfaltowa	2908 mb	3,50 – 9,00	własność - w 2022 r. zasiedzenie
351215W dk 12 – Sławno – Ślepowron – Janówek	asfaltowa	2960 mb	3,65 – 9,70	własność - w 2022 r. komunalizacja
351216W granica gm. Wolanów – Sławno – Franciszków – Młodocin Większy	asfaltowa destrukta	2154 mb 2071 mb 1350 mb W 2019 r. wybudowano 863,3 mb nawierzchni jezdni asfaltowej z odwodnieniem w postaci rowów przydrożnych, ściekiem przykrawędziowym i obustronnym poboczem. Utwardzono destruktem odcinek 1350 mb od Sławna pod lasem do Franciszkowa. W 2021 r. wykonano: nawierzchnię jezdni z betonu asfaltowego o	5,80 – 8,40	w styczniu 2020 r. zasiedzenie na odcinku od granicy z gminą Zakrzew do drogi krajowej nr 12, w 2022 r. komunalizacja do granicy sołectwa Sławno

		długości 828,75 mb szer. 5,00 m z podbudową o gr. 20 cm, przepust pod drogą, obustronne pobocza z kruszywa łamanego, odwodnienie przydrożne, odcinek rowu krytego, studnie łapaczową, w tym odwodnienie do projektowanych urządzeń lub elementów odwodnienia.		
351217W dk nr 12 – Mniszek – Podulek – granica gm. Wolanów	asfaltowa gruntowa	800 mb 1125 mb	2,00 - 6,20	nieuregulowany stan prawny
351218W dk nr 12 – Kolonia Wolanów – dg nr 351212W	asfaltowa gruntowa	1780 mb 330 mb	6,00 – 8,40	nieuregulowany stan prawny
351219W dg nr 351215W – Słepowron - granica gm. Wolanów	asfaltowa	450 mb	5,70 – 8,30	własność - w 2022 r. komunalizacja
351220W droga przez wieś Wymysłów	asfaltowa gruntowa	140 mb 2760 mb	4,30 – 5,40	nieuregulowany stan prawny
351221W Wymysłów – granica gminy Wolanów – dp nr 3561W – dg nr 351202W	gruntowa	620 mb	5,20 – 5,50	nieuregulowany stan prawny
351222W Dp nr 3561W - Wymysłów – granica gm. Wolanów	gruntowa	620 mb	5,40 – 5,50	nieuregulowany stan prawny
351223W dg nr 351201W – Wymysłów – granica gminy Wolanów	gruntowa	1190 mb	5,10 – 6,60	nieuregulowany stan prawny
351224W dg nr 351217W – Podulek – granica gm. Wolanów	asfaltowa gruntowa	473 mb 460 mb	2,50 – 3,70	nieuregulowany stan prawny
351225W dk nr 12 – Mniszek – granica gm. Wolanów	asfaltowa gruntowa	370 mb 770 mb	4,60 – 5,80	nieuregulowany stan prawny
351226W dp nr 3502W – Wawrzyszów – Wygon – granica sołectwa	asfaltowa gruntowa	913 mb 193 mb	6,00 – 8,30	nieuregulowany stan prawny
351227W dg nr 351204W – Laskowa Wola – granica gm. Wolanów	gruntowa	973 mb	2,60 - 5,00	nieuregulowany stan prawny
351228W droga przez wieś Bieniędzice - Michałów	asfaltowa/ destrukt	807 mb W 2022 r. utwardzono destruktem brakujący odcinek 140 mb drogi (420 m ²)	5,60 - 6,30	nieuregulowany stan prawny
351229W granica gm. Wolanów – Bieniędzice – Michałów – Kolonia Wawrzyszów – dg nr 351205W	asfaltowa destrukt	2945 mb 900 mb W 2019 r. utwardzono destruktem 900 mb drogi z obustronnymi pobocznymi, wykonanie przepustu drogowego, montaż 6 kpl. oznakowania pionowego	5,70 - 9,00	nieuregulowany stan prawny
351230W dg nr 351210W – Bieniędzice – Zabłocie – dg nr 351211W	asfaltowa	1027 mb	3,00 - 6,30	nieuregulowany stan prawny

351231W dg nr 351205W – Kolonia Wawrzyszów – Dzika Niwa – Strzałków – dg nr 351210W	asfaltowa gruntowa	668 mb 1782 mb	3,60 – 7,60	nieuregulowany stan prawny
351232W droga przez wieś Zabłocie	gruntowa	1203 mb	4,80 - 5,70	nieuregulowany stan prawny
351233W dw nr 733 – Chruslice – dp nr 3505W	asfaltowa	1104 mb W 2019 r. wykonano 502 mb nawierzchni jezdni asfaltowej z odwodnieniem w postaci rowów przydrożnych i obustronnym poboczem	9,00 - 15,00	w styczniu 2020 r. zasiedzenie na odcinku od granicy z gminą Zakrzew do drogi krajowej nr 12
351234W dw nr 733 – Kowala Duszocina – dw nr 733	asfaltowa gruntowa	1760 mb 1055 mb	3,50 – 6,60	nieuregulowany stan prawny
351235W dw nr 733 – Kowala Duszocina – dg nr 351234W	destrukta	450 mb	3,50 - 6,60	nieuregulowany stan prawny
351236W Wola Waclawowska - Slawno	asfaltowa	1028 mb W 2022r. wybudowano 500 mb drogi asfaltowej o szer.3,5m wraz z wjazdami na nieruchomości oświetleniem drogowym, kanałem technologicznym, przebudową wodociągu i odwodnieniem drogi.	2,50 – 12,20	W 2021 r. pozyskana na własność gminy decyzją ZRID. W 2022 zasiedzenie na własność pozostałej części
351237W droga przez wieś Wola Waclawowska	asfaltowa	1242 mb	4,00 – 5,50	nieuregulowany stan prawny
351239W dg nr 351210W – Zabłocie – dg nr 351232W	gruntowa	452 mb	6,10 – 6,50	nieuregulowany stan prawny
351240W dg nr 351206W – Strzałków – granica sołectwa	asfaltowa destrukta	835 mb 1100 mb W 2020 r. wykonano: utwardzenie drogi destruktem wraz z podbudową powierzchniowym utrwaleniem na odcinku o długości 1145,5 mb i szer. 4 m z obustronnymi poboczami z kruszywa naturalnego o szerokości 0,50 mb, odnowiono istniejący rów przydrożny	5,00 – 8,60	nieuregulowany stan prawny
351241W dg nr 351240W – Strzałków – dg nr 351207W	asfaltowa gruntowa	615 mb 326 mb	3,40 - 9,50	nieuregulowany stan prawny
351242W dk nr 12 – Strzałków – Garno – Wolanów – dw nr 733	asfaltowa	2060 mb	4,30 - 6,50	nieuregulowany stan prawny
351243W droga przez wieś Wolanów	asfaltowa gruntowa	202 mb 865 mb	2,80 – 3,90	nieuregulowany stan prawny
351244W droga przez wieś Garno	asfaltowa gruntowa	939 mb 760 mb	4,80 – 5,90	nieuregulowany stan prawny
351245W dw nr 733 – Garno – Młodocin Większy – Franciszków – dp nr 3565W	asfaltowa gruntowa	610 mb 2470 mb	3,10 - 7,90	nieuregulowany stan prawny
351246W	gruntowa	774 mb	6,50 – 8,30	nieuregulowany stan

granica gm. Wolanów – Młodocin Większy – Kolonія Kończyce	destrukt	370 mb W 2022 r. wykonano naprawę nawierzchni gruntowej destruktem asfaltowym wraz z powierzchniowym utwaleniem emulsją asfaltową o pow.1 295 m²		prawny
351247W obwodnica miasta Radomia w ciągu dk S7 – Sławno – dg nr 351216W	asfaltowa	700 mb	5,50 - 8,20	własność - w 2022 r. zasiedzenie
351248W dp nr 3565W – Podlesie – granica sołectwa	asfaltowa gruntowa	695 mb 1706 mb	1,75 – 7,60	własność - w 2022 r. komunalizacja
351249W dk nr 12 – Ślepowron – dg nr 351215W	asfaltowa	295 mb	6,00	własność - w 2022 r. komunalizacja
351250W dk nr 12 – Ślepowron – granica gm. Wolanów	asfaltowa destrukt	545 mb 530 mb W 2019 r. utwardzono destruktem 530 mb drogi	4,70-5,50	własność - w 2022 r. komunalizacja

Źródło: Opracowanie własne.

W 2022 r. ok. 2 km dróg utwardzono destruktem asfaltowym, dwukrotnie skropionym, szczególnie dotyczące dróg wewnętrznych w poniższej tabeli.

Tabela 9a. Gminne drogi wewnętrzne na koniec 2022 r.

dr wew.dz. nr ewid. 1137 obręb 0023 Ślepowron, odcinek od dg 351215W	destrukt	230 mb W 2021 r. wykonano naprawę nawierzchni gruntowej destruktem asfaltowym wraz z powierzchniowym utwaleniem emulsją asfaltową o pow. 800 m ²	4,00 – 6,50	nieuregulowany stan prawny
dr wew, dz. nr ewid. 873 obręb 0013 Mniszek, odcinek od dp 3562W	asfalt	564,00 mb W 2021 r. wykonano: nawierzchnię jezdni z betonu asfaltowego o o długości 564,00 mb szer. 5,00 m wraz z podbudową o gr. 20 cm z obustronnymi opornikami betonowymi, montaż oznakowania pionowego	6,00 – 7,00	nieuregulowany stan prawny
dr wew, dz. nr ewid. 1029 obręb 0007 Kolonія Wawrzyszów, odcinek od dg 351204W	destrukt	150 mb W 2021 r. wykonano naprawę nawierzchni gruntowej destruktem asfaltowym wraz z powierzchniowym utwaleniem emulsją asfaltową o pow. 450 m ²	5,00	nieuregulowany stan prawny
dr wew, dz. nr 1067, 1066 oraz część działki 1064 Wawrzyszów	destrukt	800 mb W 2022 r. wykonano utwardzenie destruktem działek drogowych	5,00	nieuregulowany stan prawny
dr wew, dz. nr 893 Mniszek	destrukt	340 mb W 2022 r. wykonano utwardzenie destruktem działek drogowych	6,00	nieuregulowany stan prawny

Źródło: Opracowanie własne.

Na terenie Gminy Wolanów publiczny transport zbiorowy w 2022 r. wzorem lat ubiegłych realizowany był głównie przez przedsiębiorcę Janusza Walkiewicza prowadzącego

działalność gospodarczą pod nazwą „Usługi Przewozowe Osób” z siedzibą w miejscowości Sławno 17.

Przedsięwzięcie dowozu osób linią „W” realizowane jest na podstawie licencji wydanych odpowiednio na następujące trasy:

- Licencja wydana przez Prezydenta Miasta Radom – trasa Radom – Wolanów – Garno – Strzałków
- Licencja wydana przez Starostę Radomskiego – trasa Wolanów – Bieniędzice – Jarosławice – Wolanów
- Licencja wydana przez Wójta Gminy Wolanów – trasa Wolanów – Mniszek – Wolanów.

Dodatkowo w 2022r., podobnie jak w trzech poprzednich latach od ww. przedsiębiorcy zakupiono usługę polegającą na realizacji jednego kursu dziennie w dni robocze w godzinach nocnych tj. o godz. 22.30 na trasie ok. 25 km na linii Radom - Mniszek przez miejscowości: Ślepowron, Sławno, Kacprowice, Kowalanka, Wolanów, Strzałków, Wawrzyszów, Mniszek. Kurs ten ma umożliwić powrót do domu osobom, które kończą pracę w późnych godzinach wieczornych i nie mają własnego środka transportu.

W 2022r w celu zapewnienia Mieszkańcom miejscowości Jarosławice, Bieniędzice i Chruślice dostępu do transportu zbiorowego Gmina uruchomiła linię autobusową relacji Jarosławice – Wolanów – Jarosławice przy wsparciu finansowym w ramach Funduszu rozwoju przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej. Wsparcie finansowe z od wojewody mazowieckiego wynosiło 18 469,58 zł.

Dodatkowo Gmina Wolanów realizuje nieodpłatnie dowóz dzieci do szkół i przedszkoli na terenie gminy oraz dowóz dzieci niepełnosprawnych do szkół na terenie miasta Radomia. Na dowóz dzieci do szkół w 2022 r. wydatkowano kwotę – 491.494,03 zł (w porównaniu do 2021 r. o 136 479,94 zł więcej). Środki wykorzystano na :

- dowóz dzieci do szkół – 343 481,09 zł (w porównaniu do 2021 r. o 95 351,59 zł więcej),
- zwrot kosztów dowozu dzieci niepełnosprawnych do placówek szkolnych przez rodziców ogółem, wydatkowano - 71 999,99 zł. (w porównaniu do 2021 r. o 32 729,28 zł więcej),
- dowóz dzieci niepełnosprawnych do placówek szkolnych w Radomiu – wydatkowano 76 012,95 zł. (w porównaniu do 2021 r. o 8 399,07 zł więcej).

Wzrost cen paliw spowodował istotny wzrost kosztów transportu finansowanego przez gminę.

4.5.2. Infrastruktura wodociągowo-kanalizacyjna i gospodarka wodno-ściekowa

Infrastruktura wodociągowa

Poniżej wymieniono dane dotyczące urządzeń wodociągowych będących w posiadaniu Gminy Wolanów:

- Ujęcie wody SUW Wawrzyszów oraz przepompownia w Garnie.
- Długość sieci wodociągowej wybudowanej przez Gminę Wolanów wynosi 100,5 km (z tego 30,4 km znajduje się w części gminy obsługiwanej przez Wodociągi Miejskie w Radomiu. Do sieci dobudowane jest 1760 przyłączy (z tego 221 znajduje się na terenie obsługiwanych przez Wodociągi Miejskie w Radomiu¹) - w stosunku do 2021 r. dobudowano 400 m sieci, razem w latach 2019-2021 2831,6 m sieci wodociągowej oraz powstało 80 nowych przyłączy.

Z ujęcia wody w Wawrzyszowie zaopatrywani są w wodę Mieszkańcy południowej i zachodniej części gminy tj. sołectwa: Wymysłów, Garno, Kolonia Wawrzyszów, Strzałków, Michałów, Waliny, Mniszek, Młodocin Większy, Rogowa, Wawrzyszów i część Wolanowa.

Pobór wody podziemnej odbywa się przy pomocy studni głębinowych: S-1 (studnia podstawowa) i S-2 (studnia awaryjna). Studnie pracują przemiennie.

Studnia S-1, podstawowa studnia ujęcia w Wawrzyszowie wykonana została w 1984 r. dla potrzeb dawnej Zlewni Mleka, od 1996 r. właścicielem ujęcia jest gmina Wolanów. W 2004 r. dla potrzeb bezawaryjnego zaopatrzenia w wodę odbiorców zaopatrywanych z ujęcia wody w Wawrzyszowie wykonano studnię awaryjną S-2.

Zasoby eksploatacyjne ujęcia wody z formacji kredy zatwierdzone decyzją UW w Radomiu znak: OS.VI-8530/22/86 z dnia 15.02.1986 r. wynoszą: $Q_e = 52,0 \text{ m}^3/\text{h}$

Pobór wody z ujęcia w Wawrzyszowie odbywa się obecnie w oparciu o pozwolenie wodnoprawne na pobór wody podziemnej udzielone właścicielowi ujęcia wody, którym jest Gmina Wolanów przez Starostę Radomskiego decyzją z dnia 30.09.2016 r. znak: ROŚ.6341.124.3.2016.MM z terminem ważności do 30.09.2036 r. w ilości równej:

$$Q_{\max h} = 52,0 \text{ m}^3/\text{h}, \text{ przy}$$

$$Q_{\text{sr d}} = 558,0 \text{ m}^3/\text{dobę},$$

$$Q_{\max .r.} = 204\,000 \text{ m}^3/\text{r}$$

Uzdatnianie wody odbywa się poprzez napowietrzanie, odżelazianie oraz dezynfekcję. Nadzór nad jakością i przydatnością wody do spożycia z wodociągu

---

¹ Franciszków 71 przyłączy; Kowala Duszocina 19; Ślepowron 9; Chruślice-Zabłocie 39; Wolanów ul. Franciszkowska 22; Wolanów ul. Młynarska 26; Sławno pod lasem 31.

publicznego zasilanego z ujęcia wody w Wawrzyszowie sprawuje Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Radomiu. W okresie od 01.01.2022 do 31.12.2022 wodę pochodzącą z wodociągu badano w ramach nadzoru sanitarnego oraz prowadzonej kontroli wewnętrznej pod względem parametrów fizyko-chemicznych, organoleptycznych i mikrobiologicznych zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie normami. Wszystkie wyniki były prawidłowe.

Mieszkańcy gminy w części północno-wschodniej tj. sołectwa: Ślepowron, Sławno, Kacprowice, Kowalanka, część Wolanowa, Kolonia Wolanów, Zabłocie, Chruślice, Waclawów i Franciszków zaopatrywani są w wodę przez Wodociągi Miejskie w Radomiu.

Dla Mieszkańców 2 Sołectw Bieniędzice i Jarosławice Gmina zakupuje wodę z Radomia na podstawie umowy zawartej w 2018r. z Wodociągami Miejskimi w Radomiu. Z danych przedsiębiorstwa Wodociągi Miejskie w Radomiu wynika, że na teren gminy zostało w 2022 r. przepompowane ponad 250 tys. m³ wody.

Natomiast mieszkańcy Sołectwa Podlesie zlokalizowanego we wschodniej części gminy zaopatrywani są w wodę z sieci wodociągowej Gminy Kowala.

Mimo dynamicznego rozwoju sieci wodociągowej w ostatnich czterech latach, wciąż nie nadążamy za rozwojem sieci osadniczej, wielu Mieszkańców obecnych i planujących osiedlenie w bliskim czasie wnioskuje o budowę sieci wodociągowej. Wychodząc naprzeciw tym potrzebom stale projektowane są kolejne odcinki tejże sieci. Jednocześnie w minionym roku wykonano wiele napraw sieci wodociągowej, nowych zasuw na sieci umożliwiających naprawy z jak najmniejszymi stratami wody. Dokonano również jednego odcięcia poboru wody i odbioru ścieków ze względu na ogromne zadłużenie przedsiębiorstwa będącego klientem. W rezultacie odzyskano dług i zmniejszono awaryjność sieci kanalizacyjnej. W tabeli poniżej przedstawiono liczbę umów zawartych na dostarczenie wody, w 2022 r. przybyło 19 nowych umów, a jedna została zamknięta.

Tabela 10. Rejestr zawartych umów na dostawę wody

Lp.	Miejscowość	Liczba umów stan na koniec 2022 r.	W tym liczba umów zawartych w 2022 r.
1.	Wymysłów	44	0
2.	Garno	310	4
3.	Kolonia Wawrzyszów	56	0
4.	Bieniędzice	75	0
5.	Strzałków	242	3
6.	Jarosławice	52	1
7.	Michałów	20	0
8.	Waliny	90	1
9.	Mniszek	338	4
10.	Młodocin Większy	90	2
11.	Rogowa	77	1
12.	Wawrzyszów	131	1
13.	Wolanów	19	2
Ogółem		1544	19

Źródło: opracowanie własne.

Problemem nadal są różnice pomiędzy ilością wody wydobytej a sprzedanej, które dzięki podjętym działaniom stale się zmniejszają. I tak odpowiednio ilość wody wydobytej w 2021 r. (SUW Wawrzyszów) wynosiła 139 136 m³-tj. o 3 164 m³ więcej niż w 2021 r. Ilość wody zafakturowanej (tj. sprzedanej) 106 936,00 m³, tj. o 10 987,8 m³ mniej niż w 2021 r. Zgodnie z pozwoleniem wodno prawnym z dnia 1 lipca 2019 r. pobór wody zużywanej do płukania sieci wynosi średnio na dobę 4,5 m³, czyli 1 642,5 m³ w ciągu roku. Straty wody wyniosły zatem 30 557,5 m³ (tj. ok. 22% wydobytej wody) i zwiększyły się w stosunku do 2021 r. o 12 509,3 m³. Wiąże się to m.in. ze stratami wody wynikającymi z poważnej awarii jaka miała miejsce w miejscowości Strzałków w związku z uszkodzeniem głównej magistrali wodociągu podczas budowy sieci gazowej oraz innych napraw związanych np. z montażem nowych zasuw na sieci. A także przeniesieniem odczytów u Mieszkańców z końca 2022 r. na początek 2023 r. Rosnące straty wody wymagają zintensyfikowania prowadzonych działań prewencyjnych polegających na informowaniu Mieszkańców o skutkach nielegalnego poboru wody oraz kontroli i porządkowania kwestii administracyjnych związanych z gospodarowaniem wodą.

Dla Mieszkańców wsi Bieniędzice i Jarosławice w 2022 r. dokonano zakupu wody od Wodociągów Miejskich w Radomiu w ilości 10 953 m³ za kwotę 48 073,39 zł, a zafakturowano na rzecz Mieszkańców 9 579,70 zł. Straty wyniosły 1 373,30 m³, tj. 12,5% zakupionej wody. Jest to mniej niż w każdym z minionych trzech lat. Jest to rezultat prowadzonych działań modernizacyjnych i kontrolnych. W 2021 r. straty wody wyniosły 1 994 m³ (tj. 18% zakupionej wody), w 2020 r. wyniosły 1611 m³, w 2019 r. wyniosły 5 045,8 m³, a w 2018 r. za pół roku straty wyniosły 4 625,8 m³. W tym wypadku bardzo cieszy

taka redukcja strat wody, szczególnie że za każdy m³ Gmina Wolanów płaci Wodociągom Miejskim w Radomiu.

Biorąc pod uwagę łączne straty wody wydobywanej i zakupywanej – w minionych trzech latach każdego roku udało się je zredukować z 55 649,8 m³ w 2018 r. do 50 604 m³ w 2019 r. i 42 079,2 m³ w 2020 r. i 20 042,2 m³ w 2021 r., a w 2022 r. ponownie wzrosły do 31 930,8 m³ wody. Co pokazuje konieczność intensyfikacji działań w tym obszarze.

Oczywiście straty wody są zjawiskiem nieodłącznym każdego systemu dystrybucji wody i zjawiskiem nieuniknionym. Można przyjąć uproszczoną definicję strat wody: „objętość bezpowrotnie utraconej wody w wyniku jej nieracjonalnego zużycia z przyczyn zależnych i niezależnych od zarządzającego siecią wodociągową”². Do czynników zależnych należą:

- przecieki wody z nieszczelnego uzbrojenia wodociągowego,
- płukanie sieci wodociągowej,
- nieszczelności na złączach przewodów wodociągowych.

Czynniki częściowo niezależne to:

- kradzieże wody,
- awarie wodociągowe,
- klasa dokładności urządzeń pomiarowych.

Straty wody dzielą się na rzeczywiste i pozorne. Straty rzeczywiste powodowane są wyciekami z nieszczelności przewodów wodociągowych, armatury, nieszczelnych instalacji. Straty pozorne nie stanowią faktycznych wycieków, ale wynikają z niedokładności i niejednoznaczności pomiarów, czyli tzw. błędów pomiarowych wynikających ze źle dobranych urządzeń pomiarowych, błędów metrologicznych oraz kradzieży wody. Straty wody mogą być rezultatem złego stanu technicznego materiału przewodów, złączy i armatury, czyli nieszczelności. Na straty wpływają awarie sieci oraz przyłączy wodociągowych. Równie ważnymi czynnikami są: rodzaj materiału sieci i armatury, liczba przyłączy wodociągowych, dokładność pomiaru objętości wody sprzedanej, sprzedaż wody w oparciu o ryczałty (brak oszczędności wody przez takich odbiorców), różnice w dokładności pomiarów wodomierzy, kradzież i nielegalny pobór wody (uszkodzenie wodomierzy, nielegalne podłączenia do sieci wodociągowej). Nie istnieją żadne normy określające dopuszczalne wielkości poziomu straty

---

² F.G. Piechurski, *Straty wody i sposoby skutecznego ich ograniczania w systemach dystrybucji wody* [dostęp 24.05.2020 r. on-line:

http://www.inzynierbudownictwa.pl/technika,materiały_i_technologie,artykul,straty_wody_i_sposoby_skutecznego_ich_ograniczania_w_systemach_dystrybucji_wody,6965].

wody. Brak jest również uregulowań prawnych w sprawie maksymalnej wartości dopuszczalnych strat w systemie wodociągowym. Według źródeł niemieckich wynoszą one ok. 8–10%, gdyż koszt usunięcia wycieków poniżej tej wartości jest wielokrotnie wyższy od korzyści wynikających z uszczelnienia sieci. Według badań niemieckich wycieki stanowią 80–100% rzeczywistych strat wody oraz 60–80% strat rzeczywistych i pozornych³. O liczbie i wielkości wycieków decyduje wiele czynników. Do najczęstszych zaliczyć można nadmierne ciśnienie i duże jego wahania w sieci wodociągowej, wady materiałowe rur, armatury i złączek, niedbałe i niezgodne z zasadami wykonanie. Istotnym elementem jest również środowisko gruntowe, w jakim ułożony jest przewód sieci wodociągowej.

Korzystając z przedstawionych w literaturze przedmiotu wskaźników strat wody wg standardów IWA (International Water Association) wskaźnik jednostkowy strat wody, który zależy od długości sieci i gęstości przyłączy przypadających na 1 km przewodów sieci w przypadku wodociągu Gminy Wolanów (włączając wodę zakupioną dla Bieniędźcic i Jarosławic) liczony bez uwzględnienia liczby przyłączy wynosi 1,3 m³/km sieci/dobę.

W wytycznych niemieckich z 1986 r. zawarto dane o granicznych dopuszczalnych jednostkowych stratach wody w zależności od rodzaju gruntu:

- dla gruntów piaszczystych wartość tego wskaźnika powinna wynosić 1,2–1,6 m³/d·km,
- dla gruntów żwirowych 2,4–6,0 m³/d/km,
- dla gruntów skalistych spękanych 4,81–4,4 m³/d·km⁴.

Patrząc na powyższe wytyczne 1,3 m³ wydaje się być nie najgorszym wskaźnikiem, ale trzeba pamiętać, że pochodzą one z przed 34 lat i przez ten czas zapewne w technologii budowy wodociągów wiele się zmieniło w kierunku ograniczenia strat wody. Jednakże nie znaleziono w literaturze przedmiotu innych norm. Na terenach o liczbie przyłączy większej niż 20 szt/km wskaźnik strat wody liczony jako stosunek strat wody do liczby przyłączy w przeliczeniu na dobę. W tym ujęciu wskaźnik dla wodociągu Gminy Wolanów wynosi za 2022 r. 0,06 m³/przyłącze/dobę i jest uznawany w literaturze przedmiotu dla terenów wiejskich i pośrednich za niski⁵.

---

³ H. Berger, U. Roth, D. Sammet, Struktur und Entwicklung des Wasserverbrauchs in Wiesbaden, GWF Wasser – Abwasser, Nr 9/1998 za F.G. Piechurski, *Straty wody i sposoby skutecznego ich ograniczania w systemach dystrybucji wody* [dostęp 24.05.2020 r. on-line:

http://www.inzynierbudownictwa.pl/technika,materiale_i_technologie,artykul,straty_wody_i_sposoby_skutecznego_ich_ograniczania_w_systemach_dystrybucji_wody,6965].

⁴ Tamże.

⁵ E. Renaud. *Towards a global performance indicator for losses from water supply systems. Water Loss 2010*, Jun 2010, Sao Paulo, Brazil. 11 p. hal-00593479 E. Renaud. *Towards a global performance indicator for*

Pewne jest, że należy nieustannie podejmować działania w celu obniżenia strat wody takie działania jak: likwidacja rozliczania za wodę ryczałtowo, legalizowanie wodomierzy w terminie, zastosowanie wodomierzy odpornych na działanie pola magnetycznego, sprawdzenie poprawności doboru wodomierzy przy ich wymianie, kontrola nieuczciwych odbiorców wody, montaż przepływomierzy w strefach dystrybucji, pomiar objętości wody zużywanej na potrzeby własne przed i po wtłoczeniu do sieci, pomiar i rozliczenia objętości wody pobranej, a niefakturowanej.

Dodatkowym problemem jest, ujawniający się w czasie wysokich temperatur i braku opadów, niedostatek wody w Bieniędzicach. W celu jego wyeliminowania w 2020 r. zaprojektowano dodatkowy odcinek wodociągu zmierzający do połączenia w pierścień sieci wodociągowej i tym samym poprawy cyrkulacji wody. Odcinek ten został wybudowany w 2021 r. Przeprowadzono również kontrole legalności poboru wody, wymieniono wodomierze oraz w kilku gospodarstwach zabezpieczono sieć przed kradzieżą wody. W celu zapewnienia ciągłości dostaw wody w wyżej położoną część miejscowości Bieniędzice, w 2021 r. rozpoczęto projektowanie przepompowni wody dla tej miejscowości. A w 2022 r. rozpoczęto jej budowę, która łąka moment zostanie zakończona. W tym samym czasie jest również realizowana przepompownia wody w miejscowości Garno. Niestety niepowodzeniem zakończyły się prace związane z odwierceniem studni pod nowe ujęcie wody w Mniszku. Mimo wcześniejszych badań geologicznych wody w odwierconych otworach nie znaleziono. Otwory zostały zlikwidowane, prace przeniesiono na działkę w Wawrzyszowie wskazaną do odwiertów i tam też w wykonanym odwiercie wody nie znaleziono. Brak wody uniemożliwia planowaną wcześniej lokalizację ujęcia wody w m. Mniszek.

Infrastruktura kanalizacyjna

Gmina Wolanów nie posiada własnej oczyszczalni ścieków i odprowadza ścieki do urządzeń kanalizacyjnych gminy Wieniawa, a ta z kolei do oczyszczalni należącej do gminy Przytyk. W dniu 30 kwietnia 2009 roku została zawarta umowa na czas nieokreślony pomiędzy Gminą Wolanów a Gminą Wieniawa, której przedmiotem jest ustalenie warunków wprowadzania ścieków z terenu Gminy Wolanów do urządzeń kanalizacyjnych Gminy Wieniawa oraz ustalenie warunków uiszczania opłaty z tytułu wprowadzania ścieków. Aneks z dnia 11 grudnia 2015 roku do wyżej umowy, z uwagi na ograniczoną wydajność

eksploatacyjną oczyszczalni ścieków w Przytyku (ostatecznie tam trafiają ścieki z terenu Gminy Wolanów i Wieniawa), wprowadzono łączne limity ścieków dla gmin Wieniawa i Wolanów - dobowe 180m³ i miesięcznie 5600m³ po przekroczeniu których naliczana była do połowy 2020 r. tzw. opłata ponadnormatywna, czyli podwójna stawka. Od czerwca 2020 r. ZGK w Przytyku znacznie podniósł ceny za odbiór ścieków ponad dwukrotnie tj. do kwoty 8,90 za 1m³, ale zrezygnował z opłat za ścieki ponad limit. Dodatkowo gmina Wolanów płaci 1zł/m³ ZGK w Wieniawie za przesył ścieków przez urządzenia Gminy Wieniawa. Tym samym cena ścieków odprowadzanych z terenu Gminy Wolanów od połowy 2020 r. wzrosła do 9,90 zł netto za 1m³. Jest to sytuacja trudna dla gminy Wolanów. Jednocześnie fiaskiem zakończyły się dwuletnie rozmowy o stworzeniu wspólnej z obydwoma gminami spółki zarządzającej oczyszczalnią. Dlatego też w 2022 r. Gmina Wolanów zleciła opracowanie projektu oczyszczalni ścieków dla zlewni podłączonej do urządzeń Gminy Wieniawa. Po zakończeniu prac projektowych pilną koniecznością jest budowa oczyszczalni ścieków przez Gminę Wolanów.

Obecnie oczyszczalnia ścieków w Wólce Domaniowskiej wymaga pilnej modernizacji w celu dostosowania jej do ilości ścieków spływających z podłączonych miejscowości na terenie trzech gmin – Przytyk, Wieniawa, Wolanów. Przewidywany koszt modernizacji to już ponad 20 mln zł. Do czasu modernizacji oczyszczalni nie ma możliwości podłączenia kolejnych odcinków kanalizacji do sieci, co uniemożliwia rozbudowę sieci kanalizacyjnej w zachodniej części Gminy Wolanów.

Problemem pozostaje ilość ścieków niezafakturowanych napływających do urządzeń gminy Wolanów, tzn. woda deszczowa napływająca do kanalizacji. Na szczęście rok 2022 nie był rokiem ulewnych deszczy toteż ilość ścieków zafakturowanych przez gminę Wieniawa w 2022 r. tj. wprowadzonych do urządzeń kanalizacyjnych wynosiła 40 367 m³ (przy 55 378 m³ w 2021 r.), a ilość ścieków zafakturowanych przez Gminę Wolanów 27 416 m³ (przy 28 737m³ w 2020 r.). Co oznacza, że w kanalizacji było 12 951 m³ ścieków niezafakturowanych (przy 19 538 m³ w 2021 r., 30 087 m³ w 2020 r. i 15 068 m³ w 2019 r.). Kiedy nie ma ulewnych deszczy ilość strat na kanalizacji jest znacznie mniejsza. Ale nawet przy znacznie korzystniejszym bilansie ścieków niż w 2021 r., straty wynosiły 32% całości ścieków). Woda deszczowa dostająca się do kanalizacji stanowi dużą część ścieków, za które płaci gmina Wolanów. Niedbałe wykonanie kanalizacji na terenie miejscowości Mniszek i Rogowa oraz warunki pogodowe i glebowe wpływają na ilość wód dostających się do kanalizacji. Ograniczenie ilości wody deszczowej w kanalizacji wymaga również dyscypliny

ze strony mieszkańców zmierzającej do zabezpieczenia studzienek kanalizacyjnych przed napływem wody deszczowej. Gmina przez cały ten czas monitorowała sieć w kierunku eliminacji ewentualnych podłączeń rynien do studzienek kanalizacyjnych i zabezpieczenia studzienek przed napływem wody z terenu posesji, ale ulewne opady deszczu niweczyły te działania. Jednocześnie odcięto jeden podmiot od kanalizacji ze względu na znaczne zadłużenie. W najbliższej przyszłości konieczne jest dalsze monitorowanie kanalizacji pod kątem jej zabezpieczenia przed napływem wód opadowych, dalszy przegląd umów i przyłączy kanalizacyjnych oraz działania zmierzające do wybudowania własnej oczyszczalni ścieków zbierającej ścieki z istniejącej sieci kanalizacyjnej. Łącznie faktury dla Gminy Wolanów za ścieki odprowadzone do urządzeń kanalizacyjnych Gminy Wieniawa za 2022 r. wyniosły 432 tys. zł. Zaś od mieszkańców zebrano około 295 tys. zł, jest to zaledwie 68% poniesionych wydatków, jednocześnie jest to najlepszy od lat wskaźnik.

Infrastruktura kanalizacyjna Gminy Wolanów składa się z 23,39 km sieci kanalizacyjnej, 491 przyłączy, 7 przepompowni. W 2022 r. rozpoczęto budowę kolejnych 6,4 km sieci kanalizacyjnej w miejscowościach Strzałków i Ślepowron, ale odcinki te są nadal w budowie, do użytku zostaną oddane pod koniec 2023 r. Potrzeby w zakresie rozbudowy kanalizacji są ogromne na ponad 2tys. gospodarstw domowych zaledwie 395 jest podłączone do sieci kanalizacyjnej (tabela 11), tj. wykorzystanych jest 80% wybudowanych przyłączy. Dlatego korzystając z możliwości dofinansowania z Programu Inwestycji Strategicznych Polski Ład Gmina Wolanów mocno zainwestowała w sieć kanalizacyjną, budując 6,4 km nowej sieci. Większość tej sieci będzie przyłączona do urządzeń kanalizacyjnych miasta Radomia.

Tabela 11. Rejestr zawartych umów na ścieki

Lp.	Miejscowość	Liczba umów stan na koniec 2022 r.	Liczba umów zawartych w 2022r.
1.	Mniszek	245	12
2.	Rogowa	68	1
3.	Wawrzyszów	75	1
4.	Kolonia Wawrzyszów	1	0
5.	Strzałków	6	0
	Ogółem	395	14

Źródło: opracowanie własne.

Bilans gospodarki wodno-ściekowej za 2022 r. jest coraz lepszy po stronie kanalizacji, nieco gorzej niż w minionym roku wypadł po stronie wody. Koniecznością są stałe działania monitorujące i naprawcze oraz inwestycje w infrastrukturę wodociągowo-kanalizacyjną, w sposób szczególny we własną oczyszczalnię ścieków w zachodniej części Gminy Wolanów.

Konieczna jest również większa dyscyplina po stronie użytkowników sieci i świadomość, że za brak rozważności w tym zakresie płacimy wszyscy.

Przydomowe oczyszczalnie ścieków.

W 2022r. zgodnie z Uchwałą Nr XXI/142/2020 Rady Gminy Wolanów z dnia 19 czerwca 2020r. w sprawie zasad udzielania dotacji celowej oraz trybu postępowania w sprawie udzielenia dotacji oraz sposobu jej rozliczenia na dofinansowanie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków ze środków budżetowych Gminy Wolanów na lata 2020-2025 dofinansowano budowę 12 przydomowych oczyszczalni ścieków. Tyle samo co w 2021r. Łącznie w okresie obowiązywania programu dofinansowano budowę 48 przydomowych oczyszczalni ścieków.

Wnioskodawcy (mieszkańcy gminy Wolanów) uzyskali dofinansowanie wynoszące do 50 % wartości inwestycji, polegającej na budowie przydomowej oczyszczalni ścieków, jednak nie więcej niż 5.000,00 zł brutto. Beneficjentem ubiegającym się o dofinansowanie na budowę przydomowej oczyszczalni ścieków wykorzystywanej na potrzeby gospodarstwa domowego zgodnie z przyjętą uchwałą mogą być podmioty dysponujące prawem własności do nieruchomości. Warunkiem uzyskania dotacji jest brak zaległości finansowych na dzień złożenia wniosku wobec Gminy Wolanów w zakresie opłat za pobór wody z gminnej sieci wodociągowej, opłat z tytułu podatków i opłat lokalnych, opłat za odbiór odpadów. Dofinansowaniem objęte zostały inwestycje zlokalizowane na obszarach dotychczas nieskanalizowanych na terenie Gminy Wolanów, za wyjątkiem tych miejscowości, gdzie rozpoczęto budowę kanalizacji sanitarnej, uzyskano pozwolenie na budowę kanalizacji sanitarnej bądź na terenach wskazanych przez Gminę do skanalizowania w okresie najbliższych 10 lat (tj.: w szczególności posesje zlokalizowane na działkach wzdłuż drogi krajowej nr 12). Udzielono na ten cel dotacji z budżetu Gminy Wolanów na kwotę 60 000 zł, zaś koszty poniesione przez Mieszkańców wyniosły dodatkowo 65 955,18 zł. Program jest kontynuowany w 2023 r.

4.5.3. Infrastruktura energetyczna

W tabeli 12 przedstawiono dane dotyczące infrastruktury energetycznej (oświetlenie dróg). Długość sieci będącej na majątku Gminy wynosiła na koniec 2022 r. 18 969,50 m. W ostatnim kwartale 2022 r. rozpoczęto budowę 9 nowych odcinków oświetlenia drogowego w miejscowościach: Ślepowron, Sławno, Wawrzyszów (dwa odcinki), Bieniędzice, Mniszek,

Garno, Wolanów, Strzałków inwestycję zakończono z końcem marca 2023 r. Stąd na majątek gminy wejdzie w 2023 r. Ponadto wymieniono na energooszczędne oprawy wzdłuż drogi krajowej w miejscowościach Ślepowron, Sławno, Wolanów, Strzałków. Łącznie na budowę i modernizację oświetlenia drogowego wydano w 2022 r. ponad 751 tys. zł. Za oświetlenie ulic zapłacono 474 990,88 zł (w tym 352 379,70 zł za zużyta energię tj. o 62 228 zł mniej niż w 2021 r. i 69 420,84 zł za usługi remontowe). Niestety te korzystne warunki dostaw energii skończyły się z końcem 2022 r. I w chwili obecnej cena za energię jest trzykrotnie wyższa niż w 2022 r. Żeby podołać rosnącym wydatkom na energię wprowadzono od 1 października 2022 r. nocną przerwę w oświetleniu ulicznym od godz. 23.00 do 4.30.

Tabela 12. Dane dotyczące infrastruktury oświetlenia dróg

Rodzaj opraw	Ogółem	Własność Gminy	W tym: na urządzeniach RE
70W	72	72	39
100W	706	706	602
150W	140	140	80
250 W	118	118	48
LED	835	835	266
Naświetlacze przy kościołach	6	6	-
Razem	1877	1877	1035

Źródło: Opracowanie własne.

Obecnie kontynuowane są prace projektowe zmierzające do uzyskania pozwolenia na budowę nowych odcinków oświetlenia w miejscowości: Garno, Wawrzyszów i Sławno.

4.6. Ochrona środowiska

4.6.1. Gospodarka odpadami

System gospodarowania odpadami został wprowadzony na terenie Gminy Wolanów z dniem 1 lipca 2013r., zostały nim objęte nieruchomości zamieszkałe.

Usługa odbioru i transportu odpadów komunalnych z terenu gminy do Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych realizowana jest przez podmiot wyłoniony w drodze przetargu nieograniczonego tj.: firmę Usługi Ekologiczne „EKO-JAS”, Krzysztof Janas Garno ul. Kasztanowa 21, 26-625 Wolanów. Miejsce zagospodarowania zmieszanych odpadów komunalnych, odpadów zielonych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania: Regionalna Instalacja Przetwarzania Odpadów Komunalnych (RIPOK) w Radomiu ul. Witosa 94, 26-600 Radom. Na terenie Gminy w 2022 r. podobnie jak w latach poprzednich obowiązywał workowy system zbierania odpadów komunalnych z podziałem na 5 frakcji o następującej kolorystyce:

- czarny – zmieszane odpady komunalne;

- żółty – tworzywa sztuczne i metale;
- niebieski – papier i tektura;
- brązowy - odpady „BIO”
- zielony – szkło

Gmina zapewniła właścicielom nieruchomości worki do odpadów zbieranych selektywnie w ramach uiszczanej opłaty do Urzędu Gminy za gospodarowanie odpadami komunalnymi. Dwa razy w roku w marcu i listopadzie został zorganizowany odbiór odpadów wielkogabarytowych.

Tabela 13. Ilość odpadów komunalnych odebranych z terenu Gminy Wolanów w 2022r.

Fracja odpadów	Ilość odebranych odpadów [Mg]	
	w 2021r.	w 2022r.
Opakowania z papieru i tektury	68,8200	64,3400
Odpady wielkogabarytowe	57,6000	55,4300
Opakowania z tworzyw sztucznych	38,7600	60,4800
Tworzywa sztuczne	228,82	188,5400
Opakowania ze szkła	275,8500	272,7000
Odpady ulegające biodegradacji	142,5800	153,2700
Niesegregowane (mieszane) odpady komunalne	701,6600	749,0200
Żużle i popioły	92,3200	110,8000
ŁĄCZNIE	1606,41	1654,5800

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 14. Ilość odpadów przygotowanych do ponownego użycia i poddanych recyklingowi z odpadów odebranych i zebranych z terenu Gminy Wolanów w 2021 i 2022r.

Fracja odpadów	Masa odpadów przygotowanych do ponownego użycia i poddanych recyklingowi w 2022r.[Mg]	
	w 2021r.	w 2022r.
Opakowania ze szkła	283,7788	224,9267
Odpady wielkogabarytowe	33,7300	61,5350
Opakowania z papieru i tektury	77,6758	82,5364
Opakowania z metali	5,9395	5,3951
Opakowania z tworzyw sztucznych	102,2968	95,9968
Opakowania wielomateriałowe	1,0946	0,9795
Metale żelazne	0,0027	-
Metale nieżelazne	0,0732	-
Tworzywa sztuczne i guma	0,8167	0,4640
Odpady ulegające biodegradacji	-	149,6800
ŁĄCZNIE	505,4081	621,5135

Źródło: Opracowanie własne.

Na terenie Gminy Wolanów zorganizowano Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych prowadzony przez firmę: Usługi Ekologiczne „EKO-JAS”, Krzysztof Janas Garno ul. Kasztanowa 21, 26-625 Wolanów. W PSZOK-u przyjmowano następujące posegregowane odpady: akumulatory, meble i inne odpady wielkogabarytowe, popioły,

opakowania po rozpuszczalnikach, farbach, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, świetlówki, zużyte baterie, odpady budowlane, zużyte opony, przeterminowane leki (tabela 15). Przeterminowane leki można również wrzucać do pojemnika znajdującego się w aptece i w Ośrodku Zdrowia w Wolanowie. Pojemniki na zużyte baterie znajdują się również w obiektach użyteczności publicznej.

Tabela 15. Ilość odpadów zebranych w PSZOK w 2021 i 2022r. [Mg]

Fracja odpadów	Ilość odpadów zebranych w PSZOK [Mg]	
	2021 r.	2022 r.
Zmieszane odpady z budowy remontów i demontażu	7,2600	8,5400
Odpady betonu oraz gruz betonowy z rozbiórek i remontów	4,2480	-
Opakowania ze szkła	0,9220	0,9220
Zużyte opony	8,2920	7,3730
Opakowania z papieru i tektury	0,1100	1,1200
Odpady wielkogabarytowe	10,2500	6,1050
Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne	2,1900	1,6000
Opakowania z tworzyw sztucznych	1,6900	0,7500
Urządzenia zawierające freony	0,2000	-
Leki inne niż wymienione w 20 01 31	0,0100	0,0300
Żużle i popioły	10,0800	9,1500
ŁĄCZNIE	45,2520	35,5900

Źródło: Opracowanie własne

Systemem zbiórki odpadów komunalnych na terenie Gminy Wolanów objęte zostały wyłącznie posesje zamieszkałe. Z uwagi na wzrost kosztów usług związanych z odbiorem i zagospodarowaniem odpadów, wywołany wzrostem ilości odpadów zbieranych z terenu gminy Wolanów, Rady Gminy Wolanów uchwałą z dnia 28 sierpnia 2022 roku przyjęła nowe wyższe stawki opłat obowiązujące od 1 października 2022 roku w wysokości:

- 17,00 zł miesięcznie od każdego mieszkańca, jeżeli odpady są zbierane i odbierane w sposób selektywny;
- 45,00 zł miesięcznie od każdego mieszkańca (opłata podwyższona) jeżeli właściciel nieruchomości nie wypełnia obowiązku zbierania odpadów w sposób selektywny;

Ponadto w ramach podjętej uchwały zwolniono w części z opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi właścicieli nieruchomości zabudowanych budynkami mieszkalnymi jednorodzinnymi, kompostującymi bioodpady stanowiące odpady komunalne w kompostowniku przydomowym, którzy w deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi zadeklarują, że kompostują bioodpady w kompostowniku przydomowym – ulga wynosi 4,00 zł miesięcznie.

Stawka za odbiór odpadów komunalnych naliczana jest w oparciu o liczbę mieszkańców zamieszkujących daną nieruchomość. Zgodnie ze złożonymi deklaracjami na dzień 31.12.2022 rok systemem gospodarowania odpadami komunalnymi objętych było 7903 Mieszkańców Gminy przy 8919 osobach zameldowanych na pobyt stały. W 2021 r. było to odpowiednio 7857 zadeklarowanych Mieszkańców przy 8831 zameldowanych na pobyt stały. Liczba zadeklarowanych osób zwiększyła się, jednak wciąż jest ona daleka od liczby zameldowanych na pobyt stały. W tym obszarze konieczne jest również stałe monitorowanie liczby osób zgłoszonych na poszczególnych nieruchomościach, szczególnie wobec faktu, że koszty gospodarki odpadami stale rosną. W 2022 r. wydatki związane z gospodarką odpadami wyniosły 1 276 481,93 zł, a dochody z tytułu opłaty za gospodarowanie odpadami wyniosły 1 269 737,28 zł, różnice pomiędzy wydatkami a dochodami 6 744,65 pokryto wpływami z tytułu odsetek i opłat egzekucyjnych. Problemem są również zaległości z tytułu opłaty za gospodarowanie odpadami, które na koniec 2022 r. wynosiły 87 754,01 zł i wzrosły w stosunku do 2021 r. o 23 000,15 zł. Zaległości powyżej 4.000 zł wystąpiły w sołectwie Garno, Mniszek, Podlesie, Ślepowron, Młodocin Większy, Wawrzyszów, Wolanów zaległości powyżej 2.000 zł wystąpiły w sołectwach Bieniędzice, Chruslice, Franciszków, Kacprowice, Kowala Duszocina, Rogowa, Strzałków, Waliny i Wawrzyszów Kolonia zaległości od 1 000 zł do 2 000 zł wystąpiły w 6 sołectwach tj.: Kowalanka, Sławno, Waclawów, Kol. Wolanów, Wymysłów, Zabłocie. Zaległości poniżej 1 000 zł wystąpiły tylko w sołectwie Jarosławice. Łącznie na wszystkie zaległości z tytułu tej opłaty wystawiono 381 szt. upomnień oraz 190 tytułów wykonawczych, z czego 5 spraw prowadzi I US w Radomiu, 182 sprawy prowadzi II US w Radomiu, 2 sprawy prowadzi US w Warszawie-Praga i 1 sprawę prowadzi US w Tarnobrzegu. Według stanu na dzień 21 kwietnia 2023 r. na zaległości z tytułu opłaty za gospodarowanie odpadami wpłynęła kwota 27 766,16 zł.

Mimo, że ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach z dniem 1 lipca 2013r. spowodowała przebudowanie systemu gospodarki odpadami w gminach, to niestety zmiany te nie wyeliminowały z krajobrazu Gminy Wolanów dzikich wysypisk odpadów. W 2022 roku na terenie gminy zlikwidowano 4 dzikie składowiska odpadów w miejscowościach Podkończyce, Sławno, Młodocin Większy, Waclawów. Ilość zebranych odpadów podczas likwidacji tych składowisk wyniosła 3,0 Mg. Gmina poniosła koszty w wysokości 7 009,20 zł. Mnóstwo odpadów jest również zbierane podczas sprzątania dróg gminnych, przystanków i terenów przydrożnych.

4.6.2. Plan Gospodarki Niskoemisyjnej

Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Wolanów jest dokumentem strategicznym, opisującym kierunki działań zmierzających do osiągnięcia celów pakietu klimatyczno-energetycznego tj.: redukcja gazów cieplarnianych, zwiększenia udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, zwiększenia efektywności energetycznej, poprawy jakości powietrza oraz zmiany postaw konsumpcyjnych użytkowników energii.

Dotychczas obowiązujący Plan Gospodarki Niskoemisyjnej w Gminie Wolanów na lata 2015-2020 przyjęty uchwałą Nr XI/70/2015 Rady Gminy Wolanów z dnia 30 października 2015 r. przestał obowiązywać. W 2021 r. opracowano nowy plan, który po uwzględnieniu uwag RDOŚ został przyjęty w maju 2022 r. uchwałą Nr XLIV/310/2022 Rady Gminy Wolanów z dnia 23 maja 2022 r. w sprawie przyjęcia „Planu gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Wolanów na lata 2021- 2026”.

W 2022 r. zrealizowano następujące działania, wpisujące się w cele strategiczne zawarte w PGN:

Tabela 16. Realizacja priorytetów Planu Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Wolanów w 2022r.

Lp	Działanie	Realizator	Okres realizacji		Poniesiony koszt w zł	Zrealizowane działania
			rozpoczęcie	zakończenie		
1.	Modernizacja oświetlenia drogowego przy drodze krajowej nr 12 na terenie Gminy Wolanów.	Gmina Wolanów	2022	2022	336.394,77	Wymieniono lampy oświetlenia drogowego na oświetlenie LED w miejscowościach Ślepowron, Sławno, Wolanów, Strzałków
2	Wykonanie instalacji fotowoltaicznych na potrzeby budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Wolanów oraz termomodernizacja budynku PSP w Mniszku.	Gmina Wolanów	2022	2023	30.356,30	Wykonano plany funkcjonalno-użytkowe dla inwestycji
3	Budowa oświetlenia drogowego na terenie Gminy Wolanów.	Gmina Wolanów	2020	2023	366.019,89	Wybudowano 8 odcinków oświetlenia ulicznego niskoemisyjnego typu LED

4.	Przebudowa, nadbudowa i termomodernizacja budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Wolanowie wraz z budową zbiornika na nieczystości ciekłe oraz niezbędną infrastrukturą	Gmina Wolanów	2020	2023	1.109.453,7	W 2022 r. wykonano prace wykończeniowe i instalacyjne
5.	Termomodernizacja budynku wraz z wymianą stolarki i pokrycia dachowego w m. Wawrzyszów - część świetlicowa i część mieszkalna.	Gmina Wolanów	2021	2022	534.458,97	Wykonano termomodernizację budynku, wymieniono okna szczytowe oraz wymieniono pokrycie dachowe
6.	Budowa budynku świetlicy w m. Rogowa	Gmina Wolanów	2021	2023	571.633,68	Wybudowano budynek świetlicy, na 2023 r. pozostały prace wykończeniowe
7.	Budowa budynku świetlicy w m. Kolonia Wawrzyszów	Gmina Wolanów	2021	2023	491.754,67	Wybudowano budynek świetlicy, na 2023 r. pozostały prace wykończeniowe
8.	Zorganizowano Eko-jarmark Św. Doroty	Gmina Wolanów	2022	2022	25 000,00	Zorganizowano piknik ekologiczny adresowany do rodzin, w nim wiele konkursów i prezentacji o tematyce ekologicznej

Zródło: opracowanie własne

4.6.3. Program usuwania azbestu

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów przyjęty został uchwałą Nr XLVII/163/10 Rady Gminy w Wolanowie z dnia 29 stycznia 2010r. Dane dotyczące realizacji tego zadania w ostatnich latach zawiera poniższa tabela.

Tabela 17. Dane dotyczące realizacji programu usuwania azbestu w latach 2011-2022

ROK	NAZWA ZADANIA	CAŁKOWITY KOSZT ZADANIA [zł]	UZYSKANE DOFINANSOWANIE [zł]	IŁOŚĆ ZUTYLIZOWANYCH WYROBÓW [Mg]
2011	Demontaż, utylizacja i transport wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów	21 666,65 (w tym 150 zł nadzór budowlany)	21 449,98 z WFOŚIGW (99%)	54,48

2014	Demontaż, utylizacja i transport wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów	15 803,40 (w tym 369 zł nadzór budowlany)	13 118,00 WFOŚiGW 5 401,00 (34,99%) NFOŚiGW 7 717,00 (50,00%)	32,61
	Utylizacja i transport wyrobów zawierających azbest	18 718,30	15 910,00 z WFOŚiGW (84,99%)	50,59
2015	Demontaż, utylizacja i transport wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów	32 301,93 (w tym 615 zł nadzór budowlany)	26 933,00 WFOŚiGW 11 407,00 (36,00%) NFOŚiGW 15 526,00 (49,00%)	76 ,00
2016	Demontaż, utylizacja i transport wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów	59 033,78	50 178,71 z WFOŚiGW (85%)	168,80
2017	Demontaż, transport i utylizacja wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów	41 922,43	35 634,06 z WFOŚiGW (85%)	134,92
2019	Demontaż, transport i utylizacja wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów	46 622,12	21000,00 z WFOŚiGW (45,04%)	211,32
		11 151,00	10620,85 z WFOŚiGW (95,25%)	530,15
2020	Demontaż, transport i utylizacja wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów	28 191,43	100% - WFOŚiGW	110,14
2021	Demontaż, transport i utylizacja wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów	55 166,94	29 999,78 z WFOŚiGW (54,38%)	180,00
2022	Utylizacja wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów	71 212,23	35 000,00 z WFOŚiGW (49,15%)	180,65

Źródło: opracowanie własne.

W 2022 roku podobnie jak w poprzednich latach Gmina Wolanów wnioskuje o dofinansowanie na realizację zadania „Demontaż i utylizacja wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów” w ramach dofinansowania ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie. W ramach podpisanej umowy dotacji został odebrany azbest o łącznej masie 180,65 Mg. Całkowity koszt zadania wyniósł 71 212,23 zł. Dotacja ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej stanowiła 49,15 %.

4.6.4. Program opieki nad zwierzętami

Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi Gmina Wolanów przyjęła uchwałą Nr XLVII/298/2022 z dnia 30 marca 2022r, w ramach programu Gmina:

- zapewnia opiekę bezdomnym zwierzętom poprzez umieszczenie ich w schronisku;
- wskazuje gospodarstwo rolne w celu zapewnienia miejsca dla zwierząt gospodarskich;
- zapewnia całodobową opiekę weterynaryjną zwierzętom objętym programem na wypadek zdarzeń drogowych z udziałem zwierząt.

Gmina Wolanów w 2022 roku w zakresie odławiania bezpańskich zwierząt zawarła umowę z firmą: „BAROS” Maciej Glijer z siedzibą w Suchedniowie. Z tą samą firmą została zawarta również umowa w zakresie zapewnienia opieki bezpańskim zwierzętom, które uległy wypadkom w zdarzeniach drogowych. W 2022 r. odłowiono i umieszczono w schronisku 34 sztuk bezpańskich psów i 2 bezpańskim psom, które uległy wypadkom w zdarzeniach drogowych zapewniono opiekę weterynaryjną.

Poniesione przez Gminę w 2022 r. koszt realizacji programu wynosił 51 224,61 zł i był niższy w stosunku do 2021 r. o 11 360,27 zł.

4.6.5. Decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach

W ramach prac związanych z ochroną środowiska prowadzone są postępowania w przedmiocie wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Decyzja środowiskowa wymagana jest dla przedsięwzięć ujętych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Dane rozporządzenie określa wykaz przedsięwzięć z ich podziałem na:

- przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko – dla danych przedsięwzięć do wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dołącza się raport o oddziaływaniu na środowisko,
- przedsięwzięcia mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko – dla danych przedsięwzięć do wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dołącza się kartę informacyjną przedsięwzięcia.
- dołącza się kartę informacyjną przedsięwzięcia.

W 2022r. zostały wydane 2 decyzje w ramach postępowań o ocenach oddziaływania na środowisko, które dotyczyły:

1. „Prowadzenia punktu tymczasowego magazynowania oraz przeładunku odpadów przez prowadzącego zbieranie odpadów na działce ewidencyjnej nr 199/6 w m. Garno, gm.

Wolanów, pow. radomski, woj. mazowieckie” - Wnioskodawca: Usługi Ekologiczne „EKO-JAS”, Garno, ul. Kasztanowa 21, 26-625 Wolanów - decyzja bez przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko.

2. „Budowy hali produkcyjno-magazynowej z częścią socjalno-biurową na terenie istniejącego zakładu produkcji wód i napojów wraz z infrastrukturą, drogami wewnętrznymi i placami manewrowymi na działkach nr ewid. 336/14, 337/5, części działek nr 337/6, 337/3 i 338/1 w miejscowości Wawrzyszów nr 9, gm. Wolanów” - Wnioskodawca: PIERROT PK Sp. z o.o., Wawrzyszów 9, 26-625 Wolanów – decyzja po przeprowadzeniu postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko.

W 2022r. podjęte zostało również zawieszone w 2021r. postępowanie w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia polegającego na: „Rozbudowie zakładu produkcji elementów złącznych o budynek hali produkcyjnej z instalacją do powierzchniowej obróbki metali z wykorzystaniem procesów elektrolitycznych i chemicznych o powierzchni całkowitej wani procesowych poniżej 30,0m³, budową przemysłowej oczyszczalni ścieków i zewnętrznego szczelnego zbiornika bezodpływowego”, na działce nr 35/4 w obrębie geod. Strzałków, prowadzone na wniosek: DREWNOWKRĘT Marian Kotkowski, Strzałków 83, - po przedłożeniu przez Wnioskodawcę Raportu o oddziaływaniu na środowisko dla planowanego przedsięwzięcia.

W 2022r. wydano również:

- 1 decyzje na wniosek GDDKiA na wycinkę drzew zagrażających w pasie drogi krajowej (na 16 sztuk drzew);
- 2 decyzje na wycinkę drzew na wnioski osób prawnych;
- rozpatrzono 122 zgłoszenia zamiaru usunięcia drzew na wnioski złożone przez osoby fizyczne (w tym jedno odmowne);

Dokonano również usunięcia zagrażających drzew przydrożnych rosnących w ciągu dróg gminnych oraz miejsc użyteczności publicznej, na które gmina uzyskała zezwolenia od Starosty Radomskiego.

4.6.6. Zbiórka odpadów z działalności rolniczej

Gmina Wolanów wzięła udział w programie priorytetowym dotyczącym usuwania folii rolniczej i innych odpadów pochodzących z działalności rolniczej, organizowanym przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie. Wnioski zebrane od rolników pozwoliły oszacować, że odpady rolnicze, tj. siatka, sznurek do owijania

balotów, folia rolnicza, opakowania po nawozach i opakowania typu BIG BAG stanowią w naszej Gminie ok. 32,00 Mg. Następnie do NFOŚiGW został złożony wniosek o dofinansowanie przedsięwzięcia w formie dotacji. W dniu 25.01.2022r. Wójt Gminy Wolanów podpisał z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej umowę na realizację przedsięwzięcia. Następnie na podstawie podpisanej umowy z wyłonionym Wykonawcą- firmą Usługi Ekologiczne EKO-JAS, Krzysztof Janas, Garno ul. Kasztanowa 21, w dniach od 7 marca do 25 marca 2022 r. przeprowadzono zbiórkę odpadów. W zbiorce wzięło udział 20 rolników. Łącznie zebrano 32,00 Mg odpadów. Firma wyłoniona przez Gminę odpowiedzialna była za ważenie, załadunek, transport oraz rozładunek i przekazanie odpadów do odzysku lub unieszkodliwienia. Odpady zebrane z terenu naszej gminy zostały przekazane do recyklingu (proces R3) firmie EKOFOL BUGAJ Spółka Jawna, Bieruń, ul. Chemików 163.

4.6.7 Kontrole w zakresie przestrzegania uchwały antysmogowej

W związku z obowiązkiem wynikającym z art. 379 ustawy – Prawo ochrony środowiska pracownicy Urzędu Gminy Wolanów w 2022r. przeprowadzili 55 kontroli palenisk domowych. Zgodnie z Załącznikiem nr 5 do uchwały nr 115/20 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 8 września 2020r. minimalna liczba kontroli przestrzegania uchwały antysmogowej jakie winna przeprowadzić gmina Wolanów w roku wynosi 50 sztuk. Liczba kontroli wymaganych do przeprowadzenia została uzależniona od liczby mieszkańców w gminie oraz od liczby kotłów niezbędnych do wymiany. Celem kontroli było przede wszystkim sprawdzenie rodzaju stosowanego paliwa przez mieszkańców jak również uświadomienie mieszkańców o przepisach jakie wprowadziła uchwała antysmogowa dla Województwa Mazowieckiego, czyli o terminach, których należy dochować w zakresie wymiany starych, nieefektywnych kotłów. Kontrole służyły również edukacji mieszkańców jak duży wpływ na otaczające środowisko ma to, czym palimy w naszych piecach.

4.6.8 Kontrole dotyczące realizacji obowiązków właścicieli nieruchomości w zakresie pozbywania się nieczystości ciekłych.

W związku z obowiązkiem wynikającym z art. 379 ustawy – Prawo ochrony środowiska pracownicy Urzędu Gminy Wolanów w 2022r. przeprowadzili 30 kontroli dotyczących realizacji obowiązków właścicieli nieruchomości w zakresie pozbywania się

nieczystości ciekłych. Główny celem kontroli jest zapobieganie zanieczyszczeniu środowiska naturalnego: gleby, wód gruntowych i zbiorników wodnych, co jest niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom.

W myśl art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 13 września 1996r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, każdy właściciel nieruchomości ma obowiązek podpisać umowę z firmą posiadającą zezwolenie na opróżnianie zbiorników bezodpływowych lub osadników w instalacjach przydomowych oczyszczalni ścieków i transport nieczystości ciekłych z terenu Gminy. Mając powyższe na uwadze, podczas kontroli – właściciel nieruchomości zobowiązany jest do okazania zawartej umowy z przedsiębiorcą odbierającym ścieki oraz dowodów potwierdzających uiszczenie opłat za tę usługę (rachunki, faktury) uprawnionym pracownikom Urzędu Gminy.

V. Polityka społeczna

5.1. Strategia rozwiązywania problemów społecznych

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016 – 2025 została przyjęta uchwałą Nr XV/96/2016 Rady Gminy Wolanów z dnia 4 marca 2016 roku. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem, który opisuje, wyjaśnia i wartościuje ten fragment rzeczywistości, od którego zależy stworzenie perspektyw godnego życia zarówno jednostki, jak i grupy społecznej jako całości. Jest planem działania ukierunkowanym na realizację przedsięwzięć w obszarze polityki społecznej w wymiarze długofalowym, zaś w praktyce powinien stanowić skuteczny instrument przejścia od fazy interpretacji zjawisk i procesów społecznych do fazy społecznej przemiany.

Celem strategii są działania długookresowe i długofalowe, polegające na inwestycji w kapitał ludzki, system edukacji, aktywność obywatelską, poprawę sytuacji materialnej, co przekłada się na działania na rzecz poprawy zatrudnienia oraz budowania lokalnego rynku pracy. Kompleksowa pomoc osobom z problemami społecznymi powinna opierać się ponadto na profilaktyce, systematycznym monitorowaniu sytuacji społecznej i wczesnym reagowaniu na dostrzegane deficyty. Szczegółowa diagnoza i analiza sytuacji społecznej Gminy Wolanów połączona z rezultatem osiągnięte przez GOPS w czterech ostatnich latach przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 18. Cele, kierunki działań i wskaźniki realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolanów w latach 2020-2022

Cele operacyjne	Kierunki działań	Realizatorzy/Wskaźniki 2020r.	Realizatorzy/Wskaźniki 2021r	Realizatorzy/Wskaźniki 2022r
Ograniczenie marginalizacji spowodowanej ubóstwem	Dożywianie	Realizator - GOPS posilek(dożywianie) – 154 osoby, wysokość wydatkowanych środków – 35.048,50zł (własne-7.048,50zł., dotacja- 28.000,00zł)	Realizator - GOPS posilek(dożywianie) – 142 osoby, wysokość wydatkowanych środków – 35.048,50zł (własne-7.722,00zł., dotacja- 30.885,00zł)	Realizator - GOPS posilek(dożywianie) – 140 osoby, wysokość wydatkowanych środków – 48.300zł (własne- 9.660 zł., dotacja- 38.640 zł)
	Pomoc finansowa	Realizator - GOPS • świadczenia pieniężne: - zasiłki okresowe - 22 rodzin - wysokość wydatkowanych środków 35.263,76zł-dotacja zasiłki celowe -w tym specjalne- 79 rodzin - wysokość wydatkowanych środków - własne 32.204,04zł.	Realizator - GOPS • świadczenia pieniężne: - zasiłki okresowe - 25 rodzin - wysokość wydatkowanych środków 42.086.zł-dotacja zasiłki celowe -w tym specjalne- 56 rodzin - wysokość wydatkowanych środków - własne 20.085 zł.	Realizator - GOPS • świadczenia pieniężne: - zasiłki okresowe - 24 rodzin - wysokość wydatkowanych środków 38.065 .zł-dotacja zasiłki celowe -w tym specjalne- 30 rodzin - wysokość wydatkowanych środków - własne 16.340 zł.
	Współpraca z Bankiem żywności, Caritasem, itp.	Realizator - GOPS • liczba rodzin, którym wydano skierowanie do Banku Żywności – 51	Realizator - GOPS • liczba rodzin, którym wydano skierowanie do Banku Żywności- 54	Realizator - GOPS • liczba rodzin, którym wydano skierowanie do Banku Żywności- 90
	Działania Zespołu Interdyscyplinarnego grup roboczych	Realizator - GOPS , UG - l. niebieskich kart - 33, - grupy robocze - 79 - spotkania zespołu - 4	Realizator - GOPS , UG - l. niebieskich kart - 39 - grupy robocze - 85 - spotkania zespołu - 4	Realizator - GOPS , UG - l. niebieskich kart - 31 - grupy robocze - 93 - spotkania zespołu - 4
	Wsparcie asystenta rodziny	Realizator - GOPS - liczba asystentów - 1 - liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny – 7 w tym 14 dzieci	Realizator - GOPS - liczba asystentów - 1 - liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny – 6 w tym 12 dzieci	Realizator - GOPS - liczba asystentów - 1 - liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny – 8 w tym 20 dzieci
	Wyrównywanie szans edukacyjnych przez pomoc materialną dla młodzieży szkolnej (stypendia, dofinansowanie udziału w ofercie kulturalnej oraz wycieczek dydaktycznych)	Realizator - GOPS • liczba stypendiów socjalnych (razem z zasiłkami szkolnymi) – 935 świadczeń (w tym 3 zasiłki szkolne) wysokość wydatkowanych środków: - środki własne- 36.157,42 zł., - dotacja 144.629,68 zł	Realizator - GOPS • liczba stypendiów socjalnych (razem z zasiłkami szkolnymi) – świadczeń 738 (w tym 11 zasiłki szkolne) wysokość wydatkowanych środków: - środki własne- 30.268,40 zł. - dotacja – 121.073,60 zł.	Realizator - GOPS • liczba stypendiów socjalnych (razem z zasiłkami szkolnymi) – świadczeń – 512 (w tym 0 zasiłków szkolnych) wysokość wydatkowanych środków: - środki własne- 20.682,28 zł. - dotacja – 82.729,08 zł.
	Aktywizacja i integracja osób starszych i niepełnosprawnych	Organizacja wspólnych imprez, uroczystości integracyjnych, np. wigilii dla starszych i samotnych, Dnia Babci i Dziadka	Realizator – GOPS Ze względu na pandemię GOPS nie organizował dla osób starszych i samotnych żadnych uroczystości	Realizator – GOPS - liczba imprez/uroczystości – 11 - liczba osób uczestniczących w imprezach/ uroczystościach - około 50 osób Wartość zamówienia – 9.586,95 zł.
Świadczenie pomocy osobom niepełnosprawnym, starszym, przewlekle chorym	Utworzenie punktu poradnictwa, konsultacji i informacji gdzie świadczona byłaby pomoc psychologiczna,	Realizator - GOPS Pomoc psychologiczna : • zawarto umowy zlecenie – 1 •liczba rodzin objętych psycholog udzielił 48 konsultacji	Realizator - GOPS Pomoc psychologiczna : • zawarto umowy zlecenie – 1 •liczba rodzin objętych psycholog udzielił 58 konsultacji	Realizator - GOPS Pomoc psychologiczna : • zawarto umowy zlecenie – 1 •liczba rodzin objętych psycholog udzielił 59 konsultacji

	prawna, medyczna i geriatryczna			
	Wypłacanie zasiłków stałych, pielęgnacyjnych, świadczeń pielęgnacyjnych oraz zasiłków losowych	Realizator - GOPS • zasiłki stałe – 38 rodzin, wysokość wydatkowanych środków 186.379,15zł (dotacja) • świadczenia pielęgnacyjne -liczba świadczeń 619 -wysokość wydatkowanych środków 1.109.841,70zł (dotacja) • zasiłki pielęgnacyjne - 2113 świadczeń, wysokość wydatkowanych środków 453.911,52zł (dotacja) • zasiłki losowe – 2 rodziny, - wysokość wydatkowanych środków: - własne – 6.500,00zł.	Realizator - GOPS • zasiłki stałe – 37 rodzin, wysokość wydatkowanych środków 182.192,77zł.(dotacja) • świadczenia pielęgnacyjne -liczba świadczeń - 754 -wysokość wydatkowanych środków 1.461.857,81zł (dotacja) • zasiłki pielęgnacyjne - 2161 świadczeń, wysokość wydatkowanych środków 464.919,36zł (dotacja)	Realizator - GOPS • zasiłki stałe – 35 rodzin, wysokość wydatkowanych środków 207.299 zł.(dotacja) • świadczenia pielęgnacyjne -liczba świadczeń - 910 -wysokość wydatkowanych środków 1.910.429,17zł (dotacja) • zasiłki pielęgnacyjne - 2247 świadczeń, wysokość wydatkowanych środków 482.404,40zł (dotacja)
	Świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osobom niepełnosprawnym i samotnym, które ze względu na wiek, chorobę lub inne dysfunkcje wymagają pomocy	- liczba świadczonych usług opiekuńczych – 1.163 - liczba beneficjentów usług opiekuńczych- 15	- liczba świadczonych usług opiekuńczych – 2.810 - liczba beneficjentów usług opiekuńczych- 13	- liczba świadczonych usług opiekuńczych – 3361 - liczba beneficjentów usług opiekuńczych- 14
	Dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, zajęć rehabilitacyjnych oraz zakupu leków	- liczba świadczeń - 28 - kwota dofinansowania - 4.263, 00 zł. – środki własne ujęte w zasiłkach celowych.	- liczba świadczeń - 13 - kwota dofinansowania – 2.335zł. – środki własne ujęte w zasiłkach celowych.	- liczba świadczeń - 20 - kwota dofinansowania – 2.290zł. – środki własne ujęte w zasiłkach celowych.

Zródło: Opracowanie własne.

Zawarte w powyższej tabeli dane obrazują ilościowo realizowane przez Ośrodek Pomocy Społecznej zadania takie jak: zapewnienia pomocy w formie dożywiania dzieci w szkole, zasiłki celowe, stałe, okresowe, świadczenia opiekuńcze, stypendia socjalne oraz stałe poradnictwo psychologiczne dla Mieszkańców Gminy. W porównaniu do roku 2020 i 2021 wydatki na te świadczenia w 2022 roku utrzymują się na zbliżonym poziomie, wzrosła ilość i kwota zasiłków i świadczeń pielęgnacyjnych oraz usług opiekuńczych. Co wiąże się nierozzerwalnie ze starzeniem społeczeństwa. Poprawę sytuacji Mieszkańców Gminy Wolanów wyraźnie pokazuje liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej w ostatnich latach:

- 2015 r. – 361 rodzin tj. 1 276 osób;
- 2016 r. – 324 rodziny tj. 1 198 osób;

- 2017 r. – 263 rodziny tj. 858 osób;
- 2018 r. - 204 rodziny tj. 558 osób;
- 2019 r. – 173 rodziny tj. 462 osoby;
- 2020 r. – 165 rodzin tj. 428 osób
- 2021 r. – 201 rodzin tj. 438 osób
- 2022 r. – 197 rodzin tj. 431 osób⁶.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolanów na lata 2016–2025 realizowana jest w obszarze pomocy społecznej w szczególności poprzez poniżej wymienione programy:

- Gminny Program Profilaktyki Rozwiązywanie Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii;
- Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Wolanów;
- Gminny program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- Program współpracy Gminy Wolanów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.

5.2. Gminny program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej

Do zadań własnych gminy należy w szczególności opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny. Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji. Natomiast system pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. Od 2012r. w przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej albo w rodzinnym domu dziecka gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi wydatki.

W 2022 roku Gmina Wolanów poniosła koszty związane z pobytem 9 dzieci w pieczy zastępczej w łącznej wysokości 120.710,39 zł. i w porównaniu do 2021 roku uległy zwiększeniu. Wzrost lub obniżenie kosztów spowodowany jest nie tylko zwiększeniem lub zmniejszeniem liczby dzieci, lecz wzrostem kosztów ich utrzymania (10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej, 30%

---

⁶ Dane GOPS.

wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej, 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej). W 2022 roku działania na rzecz osób i rodzin wymagających pomocy świadczył Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolanowie. W ramach pracy socjalnej udzielano rodzinom szeroko rozumianego wsparcia w zakresie swoich zadań, a w szczególności pracy socjalnej. Opierając się na założeniach ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej gmina zatrudnia także na umowę o pracę asystenta rodziny. W 2022 roku 8 rodzin zostało objętych opieką asystenta rodziny, w których łącznie przebywała 20 dzieci. Liczba ta w porównaniu do 2021 roku (6 rodzin zostało objętych opieką asystenta, w których łącznie przebywało 12 dzieci) uległa zwiększeniu. Wszystkie rodziny objęte wsparciem asystenta charakteryzowały się bezradnością w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego. W niektórych rodzinach wieloprotymowych zaobserwowano poprawę w ich funkcjonowaniu. Przykładem może być wdrożenie nawyku dbania o higienę osobistą i czystość mieszkania, wdrożenie nawyku realizowania obowiązku szkolnego. Z uwagi na liczne dysfunkcje trwałe zmiany są trudne do osiągnięcia i wymagają dużego nakładu pracy i czasu. Mimo to, zebrane doświadczenia pozwalają pracownikom socjalnym na coraz trafniejsze dobieranie form pomocy do specyfiki rodzin objętych pomocą.

5.3.Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych

Przedstawione wskaźniki zostały przygotowane w oparciu o cele operacyjne wraz z przyporządkowanymi kierunkami działań uchwalanego w roku 2020 i 2021 rocznego Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Gminy Wolanów oraz Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii, a także przyjętego 4-letniego Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Wolanów na lata 2022-2025.

Celem głównym Programu jest ograniczenie zdrowotnych i społecznych skutków wynikających z nadużywania napojów alkoholowych, używania środków psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych - poprzez podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości mieszkańców Gminy Wolanów oraz prowadzenie skoordynowanych działań profilaktycznych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych.

Tabela 19. Cele, kierunki działań i wskaźniki realizacji Gminnego Programu Profilaktyki Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii

Cele operacyjne	Działania	Wskaźniki za 2020	Wskaźniki za 2021	Wskaźniki za 2022
Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych, a także współuzależnionych	1.Przyjmowanie zgłoszeń o przypadkach wystąpienia nadużywania alkoholu lub zażywania narkotyków powodujących rozpad życia rodzinnego, demoralizację małych dzieci, uchylanie się od obowiązku zaspokajania potrzeb rodziny, zakłócanie spokoju lub porządku publicznego.	- liczba zarejestrowanych pacjentów – 15 osób	- liczba zarejestrowanych pacjentów – 18 osób	- liczba przyjętych zgłoszeń wystąpienia problemu – 70 zgłoszeń - liczba przyjętych wniosków o zobowiązanie do leczenia odwykowego – 30 wniosków
	2.Organizowanie posiedzeń i spotkań roboczych Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wolanowie z podziałem na podzespoły problemowe.	- liczba posiedzeń GKRPA – 12	- liczba posiedzeń GKRPA – 14	- liczba posiedzeń GKRPA – 14 posiedzeń (w tym 1 posiedzenie wyjazdowe) - liczba spotkań roboczych GKRPA – 3 spotkania robocze
	3.Prowadzenie rozmów motywacyjno-konsultacyjnych z osobami uzależnionymi od alkoholu lub pijącymi problemowo i osobami współuzależnionymi.	- liczba osób, z którymi prowadzono rozmowy – 116 osób zaproszono	- liczba osób, z którymi prowadzono rozmowy – 120 osób zaproszono (30 osób zgłosiło się na posiedzenie)	- liczba osób, z którymi zostały przeprowadzone rozmowy z podziałem na osoby uzależnione i członków ich rodzin – 82 osoby (77 osób uzależnionych, 5 członków rodziny) - liczba osób, które podjęły dobrowolne leczenie bez konieczności składania wniosku do sądu – 19 osób

				- liczba osób, wobec których nie było możliwe podjęcie działań z powodu braku możliwości rozpatrzenia sprawy – 3 osoby
	4.Prowadzenie procedury zmierzającej do sądowego zobowiązania do poddania się leczeniu w zakładzie lecznictwa odwykowego.	Brak danych (działanie nieuwzględnione w programie)	Brak danych (działanie nieuwzględnione w programie)	- liczba osób skierowanych na badanie w przedmiocie uzależnienia od alkoholu/narkotyków – 13 osób - liczba sporządzonych opinii psychologiczno-psychiatrycznych przez biegłych – 5 opinii - liczba złożonych wniosków do sądu – 7 wniosków
	5.Prowadzenie Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego (w tym motywowanie osób uzależnionych i członków rodzin do podjęcia leczenia, rozpoznawanie zjawiska przemocy domowej oraz udzielanie im wsparcia).	- liczba osób, którym udzielono pomocy terapeutycznej – 58 osób	- liczba osób, którym udzielono pomocy terapeutycznej – 20 osób	- liczba udzielonych mieszkańcom gminy porad i konsultacji – 211 porad - liczba osób korzystających z Punktu z problemem alkoholowym, DDA, przemocy, stosujących przemoc – 91 osób - liczba pracowników zatrudnionych w Punkcie – 3 pracowników (psycholog, terapeuta oraz prawnik oddelegowany ze Starostwa) - liczba przeprowadzonych interwencji kryzysowych – 0 interwencji - liczba godzin dyżurów prowadzonych przez specjalistów – 1 205 godzin
	6.Organizowanie i udział w szkoleniach oraz warsztatach podnoszących kwalifikacje i poszerzających umiejętności Realizatorów Programu.	- liczba zorganizowanych konferencji, szkoleń, warsztatów – 1 (szkolenie dla członków GKRPA i Zespołu Interdyscyplinarnego) - liczba uczestników konferencji, szkoleń, warsztatów – 20 osób	- liczba zorganizowanych konferencji, szkoleń, warsztatów – 2 (warsztat profilaktyczny dla nauczycieli PSP Wolanów, szkolenie dla Pełnomocnika) - liczba uczestników konferencji, szkoleń, warsztatów – 8 osób	- liczba osób korzystających ze szkoleń – 9 osób (GKRPA, Pełnomocnik ds. profilaktyki uzależnień, ZI, Inspektor ds. zezwoleń alkoholowych) - liczba szkoleń – 5 szkoleń (Jak skutecznie realizować zadania GKRPA?, Aspekty prawne w pracy w GKRPA, Skuteczna realizacja zadań GKRPA – procedury, Koncesja, Leczenie odwykowe)

<p>Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie.</p>	<p>1.Udzielanie wsparcia psychologicznego osobom uzależnionym i ich rodzinom.</p>	<p>- liczba osób, którym udzielono wsparcia psychologicznego – 98 osób</p>	<p>- liczba osób, którym udzielono wsparcia psychologicznego – 45 osób</p>	<p>- liczba osób, którym udzielono wsparcia psychologicznego – 48 osób - liczba godzin wsparcia – 145 godzin</p>
	<p>2.Udzielanie pomocy prawnej osobom uzależnionym i ich rodzinom.</p>	<p>Brak danych (działanie nieuwzględnione w programie)</p>	<p>- liczba osób, którym udzielono porad prawnych – 20 osób</p>	<p>- liczba osób, którym udzielono wsparcia prawnego – 65 osób - liczba godzin zrealizowanego działania – 902 godziny</p>
	<p>3.Prowadzenie poradnictwa dla rodzin, w których występują problemy z uzależnieniami w zakresie przyczyn sięgania po alkohol, narkotyki oraz ponoszenia szkód zdrowotnych i społecznych z ich używania.</p>	<p>Brak danych (działanie nieuwzględnione w programie)</p>	<p>Brak danych (działanie nieuwzględnione w programie)</p>	<p>- liczba zorganizowanych grup wsparcia – 1 grupa - liczba osób objętych poradnictwem – 10 osób</p>
	<p>4.Wsparcie dla rodzin, u których z powodu uzależnień występuje przemoc.</p>	<p>Brak danych (działanie nieuwzględnione w programie)</p>	<p>Brak danych (działanie nieuwzględnione w programie)</p>	<p>- liczba osób, którym udzielono pomocy związanej z przemocą – 30 osób - liczba godzin zrealizowanego działania – 150 godzin</p>
	<p>5.Stosowanie procedury „Niebieskiej Karty” w przypadku przemocy domowej.</p>	<p>GKRPA nie założyła żadnej „Niebieskiej Karty”.</p>	<p>GKRPA nie założyła żadnej „Niebieskiej Karty”.</p>	<p>GKRPA nie założyła żadnej „Niebieskiej Karty”.</p>
	<p>6.Wspieranie instytucjonalnych form pracy z programem terapeutycznym lub profilaktycznym z dziećmi i młodzieżą.</p>	<p>ze względu na ograniczenia związane z pandemią COVID-19 działania nie zostały zrealizowane</p>	<p>- liczba zorganizowanych działań - 2 - liczba uczestników– 45 osób (Turnus rehabilitacyjno-integracyjny dla osób uzależnionych i współuzależnionych, Trzeźwościowy Rajd Rowerowy) - liczba podmiotów realizujących wakacyjne obozy i kolonie– 1 podmiot (Stowarzyszenie „RADOŚĆ”)</p>	<p>- liczba zorganizowanych działań – 1 działanie (Turnus rehabilitacyjno-integracyjnych dla osób uzależnionych i współuzależnionych zrealizowany przez SRA „RADOŚĆ”) - liczba osób objętych wsparciem – 15 osób - liczba godzin zrealizowanego działania – 50 godzin</p>
	<p>7.Prowadzenie szkoleń i warsztatów dla rodziców z zakresu profilaktyki problemowej.</p>	<p>Brak danych (działanie nieuwzględnione w programie)</p>	<p>- liczba szkoleń – 1 szkolenie prowadzone przez Terapeutę uzależnień - liczba osób uczestniczących w szkoleniu – 40 osób</p>	<p>- liczba szkoleń – 0 szkoleń - liczba osób uczestniczących w szkoleniu – 0 osób</p>
<p>Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie</p>	<p>1.Realizowanie i zakup materiałów do rekomendowanych programów profilaktycznych dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych, w tym również</p>	<p>Brak danych (działanie nieuwzględnione w programie)</p>	<p>- liczba realizowanych programów profilaktycznych – 1 program - liczba uczestników – 60 osób</p>	<p>- liczba zrealizowanych programów profilaktycznych – 0 programów - liczba osób uczestniczących w programie</p>

rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii oraz uzależnieniom behawioralnym (w tym w ramach organizacji czasu wolnego).	realizowanie programów interwencyjnych z obszarów profilaktyki uniwersalnej, selektywnej i wskazującej.			profilaktycznym – 0 osób
	2.Udział w ogólnopolskich i lokalnych kampaniach społecznych.	Brak danych (działanie nieuwzględnione w programie)	Brak danych (działanie nieuwzględnione w programie)	- liczba kampanii, w których wzięto udział – 1 kampania („Lato z Komisarzem Zebra”)
	3.Organizowanie kampanii edukacyjnych, informacyjnych i społecznych w zakresie oddziaływań profilaktycznych na terenie Gminy Wolanów.	- liczba kampanii – 3 (Kampania „Postaw na rodzinę”, „Przeciw pijanym kierowcom”)	- liczba kampanii – 4 (Kampania informacyjna pn. „PRZEMOC. I NIECH SIĘ WSTYDZI TEN, CO JĄ STOSUJE”, Zbiórki krwi, Kampania „Cyberprzemoc-świat wirtualny - problem realny”)	- liczba zrealizowanych kampanii – 7 kampanii („Przeciw pijanym kierowcom”, „Na straży prawa”, „Otwórz się na pomoc-przemoc”, „Bezpieczne wakacje”, „Reaguj to twój prawny obowiązek”, „Uzależnienia behawioralne”) - liczba osób uczestniczących w kampaniach – 9 330 osób
	4.Finansowanie oraz rozpowszechnianie materiałów specjalistycznych, edukacyjnych, informacyjnych i promocyjnych w zakresie profilaktyki alkoholowej, narkomanii, przemocy i uzależnień behawioralnych.	- liczba rozdysponowanych materiałów – 80 (publikacje merytoryczne dla członków GKRPA, psychologa, terapeuty)	- liczba rozdysponowanych materiałów – 1 708 (poradnik pn. „Otwórz się na pomoc”, film „Dzieci w sieci”, poradnik pn. „Długo cieszyć się życiem – ABC profilaktyki i prozdrowotnego trybu życia dla Seniorów, materiały dla przedszkoli i klas pierwszych „Bezpieczny przedszkolak” oraz „Elementarz Bezpieczeństwa”, ulotki, plakaty dot. problematyki uzależnień)	- liczba rozdysponowanych materiałów – 2 002 (poradnik pn. „Otwórz się na pomoc-przemoc”, film „Przeciwstaw się przemocy i żyj bez strachu”, , materiały dla przedszkoli i klas pierwszych „Bezpieczny przedszkolak” oraz „Elementarz Bezpieczeństwa”, ulotki, plakaty dot. problematyki uzależnień)
	5.Rozwijanie oferty zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży promującej zdrowy styl życia.	- liczba zorganizowanych konkursów – 3 (online) Konkurs ZSP Sławno „Zatrzymaj depresję”, oraz „Stop Fonoholizmowi”, Konkurs „Papież Jan Paweł II”	- liczba konkursów – 2 (Konkurs ZSP Sławno „Bezpieczne wakacje” oraz „Wielkanocna Kartka”)	- liczba zrealizowanych działań – 1 („Trzeźwość na co dzień”) - liczba uczestników – 30 osób
	6.Organizacja wydarzeń promujących trzeźwość.	- liczba projektów – 1 projekt	- liczba projektów – 4 projekty - liczba uczestników projektów - 109 osób (Plakaty informacyjne przeciw pijanym przygotowane przez Klub Senior+, Akcja roznoszenia ulotek w	- liczba zrealizowanych działań – 6 działań - liczba uczestników – 550 osób (4 Akcje Zbiórki krwi, Pielgrzymka trzeźwościowa, Rajd Rowerowy, Akcja ulotkowa)

			ramach miesiąca abstynencji, Trzeźwościowy Rajd rowerowy, Kampania informacyjna pn. „Pileś? Nie jedź!”	
	7. Organizacja wycieczki letniego i zimowego z elementami terapeutycznymi lub profilaktycznymi dla dzieci i młodzieży.	- liczba uczestników - 100 osób (Bezpieczne ferie zimowe dla dzieci uczęszczających do szkół z terenu naszej Gminy)	- liczba uczestników - 90 osób (Bezpieczne ferie zimowe dla dzieci uczęszczających do szkół z terenu naszej Gminy)	- liczba osób uczestniczących w wycieczce - 340 osób - liczba zorganizowanych przedsięwzięć - 3 (Bezpieczne ferie zimowe dla dzieci uczęszczających do szkół z terenu naszej Gminy, Kino na leżakach, Piknik czytelniczy)
	8. Organizowanie i finansowanie zajęć pozalekcyjnych, w tym sportowych	- liczba projektów / programów / działań - 2 (Koncert na letniej Scenie Wolanowa, Turniej Piłki Siatkowej w Wolanowie) - liczba uczestników projektów / programów / działań - 190 osób	- liczba projektów / programów / działań - 2 (13 Europejski Tydzień Sportu, Akcja promowania trzeźwego stylu życia w wieku senioralnym) - liczba uczestników projektów / programów / działań - 362 osoby	- liczba zorganizowanych zajęć dla dzieci i młodzieży - 1 działanie (Tydzień Sportu dla wszystkich) - liczba osób uczestniczących w zajęciach - 552 osoby
	9. Wspieranie i realizowanie działań profilaktycznych organizowanych przez młodzież np. wolontariat.	Brak danych (działanie nieuwzględnione w programie)	Brak danych (działanie nieuwzględnione w programie)	- liczba działań organizowanych przez młodzież - 2 działania (Akcja ulotkowa pod kościołem, kurs pierwszej pomocy przedmedycznej oraz asysta podczas Rajdu Rowerowego) - liczba osób uczestniczących w zajęciach - 52 osoby
	10. Podejmowanie działań dotyczących problematyki FAS/FASD np. konferencje, warsztaty, szkolenia	Brak danych (działanie nieuwzględnione w programie)	Brak danych (działanie nieuwzględnione w programie)	- liczba uczestników - 260 osób - liczba organizowanych przedsięwzięć - 1 przedsięwzięcie (kampania informacyjna pt. „Nie piję za jego zdrowie”)
	11. Edukowanie i wsparcie dorosłych oraz osób starszych zagrożonych uzależnieniami i im ulegającym.	Brak danych (działanie nieuwzględnione w programie)	- liczba osób objętych edukacją - 150 osób - liczba podejmowanych działań - 3 działania (Pogadanki profilaktyczne dla osób starszych)	- liczba osób objętych edukacją - 1 000 osób - liczba podejmowanych działań - 2 działania (rozdysponowanie Poradnika pn. „Długo cieszyć się życiem – ABC profilaktyki i prozdrowotnego trybu życia dla Seniorów), rozdysponowanie materiałów w ramach Kampanii „Na straży prawa”)
Podejmowanie interwencji	1. Prowadzenie kontroli punktów sprzedaży	- liczba przeprowadzonych	- liczba przeprowadzonych	- liczba przeprowadzonych

w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13 ¹ i art. 15 ustawy z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.	napojów alkoholowych wynikających z ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz przestrzegania zasad i warunków określonych w udzielonych zezwoleniach.	kontroli – 0 kontroli	kontroli – 0 kontroli	kontroli – 6 kontroli (w tym 2 przez Policję, 4 przez członków GKRPA)
	2.Ograniczanie dostępności alkoholu na terenie Gminy.	- liczba obowiązujących zezwoleń w sklepach i lokalach gastronomicznych – 31 zezwoleń	- liczba obowiązujących zezwoleń w sklepach i lokalach gastronomicznych – 47 zezwoleń	- liczba obowiązujących zezwoleń w sklepach i lokalach gastronomicznych – 64 zezwolenia
	3.Organizowanie szkoleń dla sprzedawców napojów alkoholowych.	- liczba przeprowadzonych szkoleń – 0 szkoleń - liczba osób uczestniczących w szkoleniach – 0 osób	- liczba przeprowadzonych szkoleń – 0 szkoleń - liczba osób uczestniczących w szkoleniach – 0 osób	- liczba przeprowadzonych szkoleń – 1 szkolenie - liczba osób uczestniczących w szkoleniach – 15 osób
Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii uzależnieniom behawioralnym.	1.Zakup i przygotowanie niezbędnych materiałów na potrzeby działalności Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego realizującego zadania z zakresu profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom.	- lista zakupionych i przygotowanych materiałów (plakaty dot. kampanii, ulotki)	- lista zakupionych i przygotowanych materiałów (plakaty dot. kampanii, tablice informacyjne, materiały biurowe, 3 sztalugi, tablica magnetyczna)	- lista zakupionych i przygotowanych materiałów (Logo, Namiot profilaktyczny, Wieszak na ubrania, Bristol, Filizanki, Klucz, plakaty dot. kampanii, ulotki)
	2.Wspieranie inicjatyw podejmowanych przez podmioty zajmujące się statutowo profilaktyką i rozwiązywaniem problemów uzależnień.	- liczba zgłoszonych i zrealizowanych przedsięwzięć – 1 przedsięwzięcie (Turnus rehabilitacyjno-integracyjny) - liczba instytucji i organizacji pozarządowych, które zgłosiły oferty i otrzymały dofinansowanie – 1 organizacja SRA „RADOŚĆ”	- liczba zgłoszonych i zrealizowanych przedsięwzięć – 1 przedsięwzięcie (Turnus rehabilitacyjno-integracyjny) - liczba instytucji i organizacji pozarządowych, które zgłosiły oferty i otrzymały dofinansowanie – 1 organizacja SRA „RADOŚĆ”	- liczba zgłoszonych i zrealizowanych przedsięwzięć – 2 przedsięwzięcia (Turnus rehabilitacyjno-integracyjny, Wycieczka do Częstochowy) - liczba instytucji i organizacji pozarządowych, które zgłosiły oferty i otrzymały dofinansowanie – 2 organizacje SRA „RADOŚĆ” KSM Wolanów
	3.Współpraca i integracja działań poszczególnych instytucji i organizacji w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom na terenie Gminy Wolanów.	Brak danych (działanie nieuwzględnione w programie)	Brak danych (działanie nieuwzględnione w programie)	- liczba spotkań, konsultacji – 1 spotkanie z przedstawicielami szkół
	4.Badanie zjawiska, diagnoza lokalna, badanie ewaluacyjne.	Brak danych (działanie nieuwzględnione w programie)	- liczba przeprowadzonych badań, sondaży, diagnoz i ewaluacji – 1 ewaluacja Gminnego Programu za 2021 rok	- ilość wykonanych badań – 1 badanie kompleksowe - ilość dokonanych diagnoz lokalnych – 1 Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych Gminy Wolanów

Źródło: opracowanie własne

W 2022 r. widać wyraźnie zwiększenie intensywności działań w zakresie profilaktyki uzależnień, wiąże się to z faktem zakończenia pandemicznych ograniczeń i zmianami kadrowymi wśród osób odpowiedzialnych za realizację tychże programów.

Źródłem finansowania Programów są środki własne Gminy Wolanów uzyskane z wydanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

W 2022 roku łączna wysokość środków finansowych uzyskanych przez gminę z tytułu rocznych opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych wynosiła **162 552,93 zł.**

Łączna wysokość środków finansowych zaplanowanych w budżecie gminy na realizację Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w 2022 roku wynosiła **265 190,68 zł.**

Wysokość środków finansowych faktycznie wykorzystanych na realizację Gminnego Programu w 2022 roku wynosiła **202 550,31 zł.**

Wysokość środków z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych niewykorzystanych w poprzednich latach, a wykorzystanych w 2022 roku na realizację Gminnego Programu wynosiła **26 239,00 zł.**

Wysokość środków finansowych uzyskanych w 2022 roku przez gminę z tytułu opłat w części, o której mowa w art. 92 ust. 11 oraz dodatkowej opłaty, o której mowa w art. 92 ust. 21 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi (od sprzedaży napojów alkoholowych w opakowaniach jednostkowych o ilości nominalnej napoju nieprzekraczającej 300 ml) wynosiła **76 344,68 zł.**

Niewykorzystane środki w kwocie **62 586,30 zł** zostaną przekazane na realizację Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Wolanów na lata 2022-2025 do budżetu na rok 2023.

5.4. Program współpracy Gminy Wolanów z organizacjami pozarządowymi

Program współpracy Gminy Wolanów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2022 został przyjęty uchwałą nr XXXVIII/262/2021 Rady Gminy Wolanów z dnia 29 listopada 2021 r. Celem głównym programu było zapewnienie efektywnego wykonywania zadań Gminy, wynikających z przepisów prawa, poprzez włączenie organizacji pozarządowych w ich

realizację oraz budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy samorządem gminnym a organizacjami pozarządowymi.

Cel główny Programu realizowany był poprzez realizację celów szczegółowych zawartych w Programie:

- ożywianie społecznej aktywności Mieszkańców, w tym działalności wolontariackiej,
- poprawa dostępności Mieszkańców Gminy do informacji publicznej i o działalności sektora pozarządowego,
- poprawa jakości życia, poprzez pełniejsze zaspakajanie potrzeb Mieszkańców Gminy,
- integracja podmiotów realizujących zadania publiczne,
- prezentacja dorobku podmiotów działalności pożytku publicznego i promowanie ich osiągnięć,
- wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych,
- tworzenie warunków i zachęt do rozwoju już istniejących oraz powstawania nowych organizacji pozarządowych,
- stworzenie warunków do zwiększenia aktywności społecznej Mieszkańców Gminy,
- zwiększenie udziału mieszkańców Gminy w rozwiązywaniu lokalnych problemów,
- promowanie postaw obywatelskich i prospołecznych.

Współpraca Gminy z organizacjami pozarządowymi realizowana była w oparciu o zasadę pomocniczości, jawności, efektywności, uczciwej konkurencji, partnerstwa i suwerenności stron, a także legalności.

W 2022 roku Gmina Wolanów wspierała zadania realizowane przez organizacje pozarządowe i podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie. Wsparcie Gminy dotyczyło dofinansowania realizacji zadań pożytku publicznego, mieszczących się w katalogu zadań własnych gminy.

Podstawą formalną współpracy Gminy Wolanów z organizacjami pożytku publicznego było zlecenie realizacji zadań organizacjom pozarządowym poprzez wsparcie wykonania zadań publicznych, wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie ich realizacji. Przedmiotem współpracy Gminy z organizacjami pozarządowymi były głównie zadania realizowane w zakresie kultury fizycznej i sportu, dziedzictwa kulturowego w zakresie upowszechniania i rozwoju kultury ludowej, w zakresie pomocy społecznej w tym wspieranie osób niepełnosprawnych oraz osób uzależnionych i ich rodzin.

W 2022 roku zostały ogłoszone cztery otwarte konkursy ofert na realizację zadań w zakresie:

- pomoc społeczna w ramach realizacji resortowego Programu Ministra Rodziny i Polityki Społecznej „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”;
- kultura i ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego na realizację zadań w zakresie rozwijania wśród ludności, a w szczególności wśród dzieci i młodzieży świadomości kultury i tradycji regionalnej;
- wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej - zadanie z zakresu kultury fizycznej - organizacja i prowadzenie programów szkolenia sportowego dzieci i młodzieży oraz uczestnictwo w zorganizowanej rywalizacji sportowej w zakresie piłki nożnej i siatkowej;
- wspierania osób uzależnionych i ich rodzin.

Wzorem lat ubiegłych zadania w głównej mierze miały obejmować swym zakresem jak największą liczbę mieszkańców Gminy Wolanów. Szczegółowe przedsięwzięcia zawarte w projektach mogły być realizowane w formach zapewniających ich najwyższą skuteczność. Na realizację zadań w poszczególnych obszarach konkursu przeznaczono:

- w obszarze pomoc społeczna – 326 250, 00 zł
- w obszarze kultury, sztuki, ochrony dóbr i dziedzictwa narodowego – 30 000 zł,
- w obszarze wspierania i upowszechniania kultury fizycznej – 115 000 zł
- w obszarze wspierania osób uzależnionych i ich rodzin – 10 000 zł

Gmina Wolanów w wyniku rozstrzygnięcia konkursu nr 1/2022 ogłoszonego 16 lutego 2022 roku na powierzenie wykonywania zadania publicznego w 2022 r. w obszarze pomocy społecznej w ramach realizacji resortowego Programu Ministra Rodziny i Polityki Społecznej pt. „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” dotację na realizację przedmiotowego zadania otrzymało Stowarzyszenie Przyjaciół Młodocina Większego i Osób Niepełnosprawnych Pozytywni, z którym została zawarta umowa i przyznana kwota dotacji w wysokości 314 700,00 zł zgodnie ze złożoną ofertą. Przedmiotowa dotacja została wykorzystana częściowo – w wysokości 298 558,59 zł, pozostałą część niewykorzystanej dotacji w wysokości 16 141 41 zł zwrócono w terminie określonym w umowie.

W wyniku rozstrzygnięcia konkursu nr 2/2022 ogłoszonego 16 lutego 2022 roku w obszarze kultura i ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego w zakresie wspieranie i upowszechnianie kultury ludowej wśród dzieci i młodzieży dotację na realizację zadania otrzymało: Stowarzyszenie Miłośników Zespołu Ludowego „Wolnianki”, z którym została zawarta umowa i przyznana kwota dotacji na zadanie w wysokości 30.000 zł.

W wyniku przedłożenia sprawozdania uznaje się dotację za wykorzystaną w pełnej wysokości zgodnie z celem na jaki została udzielona.

W wyniku rozstrzygnięcia konkursu nr 3/2022 ogłoszonego 07 marca 2022 roku w obszarze upowszechniania kultury fizycznej i sportu: organizacja i prowadzenie programów szkolenia sportowego dzieci i młodzieży oraz uczestnictwo w zorganizowanej rywalizacji sportowej w zakresie piłki nożnej i siatkowej dotację na realizację zadania otrzymał Gminny Klub Sportowy „JAGUAR” w Wolanowie, z którym została zawarta umowa i przyznana kwota dotacji w wysokości 115.000 zł. W wyniku przedłożenia sprawozdania uznaje się dotację za wykorzystaną w pełnej wysokości zgodnie z celem na jaki została udzielona.

W 2022 w wyniku rozstrzygnięcia konkursu nr 4/2022 ogłoszonego dnia 25 kwietnia 2022 roku w obszarze ochrona zdrowia, przeciwdziałanie uzależnieniom Stowarzyszeniu Rodzin Abstynenckich „Radość” została również udzielona dotacja celowa na realizację zadania w zakresie wspierania osób uzależnionych i ich rodzin, zadania pn.: „Gminnie i rodzinnie – rehabilitacja i integracja osób uzależnionych i ich rodzin” w wysokości 10 000,00 zł. W wyniku przedłożenia sprawozdania uznaje się dotację za wykorzystaną w pełnej wysokości zgodnie z celem na jaki została udzielona.

Poza tym w 2022 roku na wniosek Stowarzyszenia Inicjatyw Kulturalnych „Na ludową Nutę” została również na wniosek udzielona dotacja celowa na realizację zadania w obszarze kultura i ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego w zakresie Kultuwowania i organizowania przedsięwzięć z zakresu kultury, zwyczajów ludowych i tradycji, zadania pn.: „Promocja kultury ludowej – Jarmark Ludowy Tyndy Ryndy 2022” . Na podstawie złożonej oferty uproszczonej oraz zawartej umowy Stowarzyszenie uzyskało dotację w wysokości 5.000,00 zł.

Realizacja Programu współpracy daje podstawę do wniosku, iż przyczynia się on do większej aktywności społecznej organizacji pozarządowych. Aktywność i rozwój organizacji pozarządowych w dużej mierze zależały od działań i wsparcia samorządu Gminy. Aktywizacja Mieszkańców poprzez działalność stowarzyszeń sprzyjała rozwojowi Gminy, a Gmina zyskała cennych partnerów do realizacji zadań statutowych poprzez włączenie lokalnych społeczności. Dzięki kontynuowanej współpracy z organizacjami i dofinansowaniu przez Gminę realizowanych przez organizacje zadań publicznych, budowane jest partnerstwo pomiędzy administracją publiczną a organizacjami pożytku publicznego.

Współpraca Gminy Wolanów z organizacjami pozarządowymi w 2022 roku opierała się również na wsparciu działań organizacji od strony merytorycznej tj. pomocy w przygotowaniu i rozliczeniu wniosków grantowych dzięki czemu organizacje te pozyskały środki na realizację swoich działań.

Wsparcie merytoryczne otrzymały:

- Stowarzyszenie „Razem dla Rozwoju” z Bieniędzic,
- Stowarzyszenie „Inicjatywa Młodych – Kolonia Wawrzyszów”,
- Koło Gospodyń Wiejskich Kolonia Wawrzyszów,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Bieniędzicach,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Chruślicach,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Jarosławicach,
- Stowarzyszenia Inicjatyw Kulturalnych „Na ludową Nutę”,
- Stowarzyszenie Rodzin Abstynenckich „Radość

W 2022 roku Gmina Wolanów udzieliła również pożyczki krótkoterminowej w kwocie 7 575,00 zł. na potrzeby realizacji projektu grantowego pn. „Dzień Patrona szkoły w Sławnie” realizowanego przez Stowarzyszenie Dla Przyszłości Gminy Wolanów. Przedmiotowa pożyczka została zwrócona w terminie 14 dni od otrzymania środków przekazanych na konto KGW przez LGD „Razem dla Radomki”.

Ponadto Gmina Wolanów współpracuje i jest członkiem organizacji społecznych na wielu płaszczyznach związanych z rozwojem regionu oraz wspieraniem działań na rzecz różnych środowisk m.in. Związek Gmin Radomka, Lokalna Grupa Działania „Razem dla Radomki”, Stowarzyszenie Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego, Stowarzyszenie Jednostek Samorządu Terytorialnego na rzecz budowy drogi ekspresowej S12.

VI. Stan realizacji zadań oświatowych

W roku 2021 w Gminie Wolanów funkcjonowały: jeden Zespół Szkolno – Przedszkolny w Sławnie, w skład którego wchodzi Publiczna Szkoła Podstawowa im. Królowej Jadwigi w Sławnie oraz Samorządowe Publiczne Przedszkole w Sławnie. Trzy szkoły podstawowe – Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Wolanowie, Publiczna Szkoła Podstawowa im. Żołnierzy Armii Krajowej 72 Pułku Piechoty w Mniszku oraz Publiczna Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Kopernika w Bieniędzicach, a także jedno przedszkole – Samorządowe Publiczne Przedszkole w Wolanowie.

Od 1 września 2021 r. do przedszkoli uczęszcza 278 dzieci, w tym:

- do Samorządowego Publicznego Przedszkole w Wolanowie – 217 dzieci,
- do Samorządowego Publicznego Przedszkole w Sławnie – 61 dzieci.

W wyniku rekrutacji do Samorządowego Publicznego Przedszkole w Wolanowie w roku szkolnym 2022/2023 na 70 wolnych miejsc (155 dzieci potwierdziło kontynuację) wpłynęło 98 wniosków o przyjęcie dziecka do przedszkola. W wyniku rekrutacji 11 dzieci zamieszkałych na terenie gminy Wolanów, które nie zostały przyjęte do Samorządowego Publicznego Przedszkola w Wolanowie, Wójt Gminy Wolanów na podstawie art. 31 ust. 10 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2021r. poz. 1082 ze zm.) wskazała inne wolne miejsca w przedszkolu lub oddziale przedszkolnym w szkole.

Natomiast do Samorządowego Publicznego Przedszkole w Sławnie podczas rekrutacji na 25 wolnych miejsc (39 dzieci potwierdziło kontynuację) wpłynęło 23 wnioski o przyjęcie dziecka do przedszkola, pozostało 2 wolne miejsca.

W 2021 r. do Przedszkola w Wolanowie uczęszczało 218 dzieci - 175 miejsc w 7 oddziałach w przedszkolu oraz 50 miejsc w 2 oddziałach w Publicznej Szkole Podstawowej w Wolanowie. Natomiast do Samorządowego Publicznego Przedszkola w Sławnie uczęszczało 60 dzieci.

W 2020 r. do Przedszkola w Wolanowie uczęszczało 212 dzieci - 175 miejsc w 7 oddziałach w przedszkolu oraz 50 miejsc w 2 oddziałach w Publicznej Szkole Podstawowej w Wolanowie. Natomiast do Samorządowego Publicznego Przedszkola w Sławnie uczęszczało 40 dzieci.

Przedszkola czynne są od godz. 7.00 do godz. 17.00 od poniedziałku do piątku. Zapewniają bezpłatne nauczanie, wychowanie i opiekę w ramach podstawy programowej od godz. 7.00 do godz. 12.00. Zajęcia wykraczające poza czas przeznaczony na bezpłatne nauczanie, wychowanie i opiekę są finansowane przez rodziców. Zgodnie z uchwałą Rady Gminy Nr XXXV/185/13 z dnia 28 października 2013 r. w sprawie określenia czasu bezpłatnego nauczania, wychowania i opieki oraz ustalenia opłat za niektóre świadczenia udzielane przez przedszkole publiczne, dla których organem prowadzącym jest Gmina Wolanów, opłata za jedną godzinę tych zajęć wynosi 1 zł. Przedszkole zapewnia odpłatne wyżywienia dla wychowanków przedszkola. Opłata za korzystanie z wyżywienia została ustalona przez dyrektora przedszkola w porozumieniu z organem prowadzącym wynosi 9.00 zł dziennie.

W roku szkolnym 2021/2022 liczba uczniów w szkołach ogółem wynosiła **928**, w tym **80** w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych. W roku szkolnym 2022/2023 liczba uczniów w szkołach ogółem zwiększyła się o **5** i wynosiła **933**, w tym **94** w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych. Niemalże na tym samym poziomie,

liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych wynika z podobnej liczebności dzieci (sześciolatek) - w roczniku 2016 – było to 80 dzieci, natomiast liczba dzieci, która w 2021/2022 jako sześciolatki miały obowiązek odbyć roczne przygotowanie przedszkolne (tj. rocznik 2015) wynosiła 80.

W placówkach szkolnych zatrudnionych jest 124 nauczycieli w pełnym wymiarze czasu pracy i 32 nauczycieli w niepełnym wymiarze co stanowi ogółem 135,84 etatu przeliczeniowego oraz 49 pracowników obsługi i administracji co stanowi 47,25 etatów przeliczeniowych, w tym:

- **w szkołach podstawowych** zatrudnionych jest 89 nauczycieli w pełnym wymiarze czasu pracy i 27 nauczycieli w niepełnym wymiarze co stanowi ogółem 99,21 (w 2021 r. 102,72 etatu) etatu przeliczeniowego oraz 34 pracowników obsługi i administracji co stanowi 32,25 etatu przeliczeniowego (w 2021 r. 31,25 etatu),
- **w oddziałach przedszkolnych** przy szkołach podstawowych zatrudnionych jest 7 nauczycieli w pełnym wymiarze czasu pracy (w 2021 r. 6),
- **w przedszkolach** zatrudnionych jest 28 nauczycieli w pełnym wymiarze i 5 nauczycieli w niepełnym wymiarze co stanowi ogółem 29,63 etatu (w 2021 r. 28,38 etatu) oraz 15 pracowników obsługi i administracji w pełnym wymiarze czasu pracy (w 2021 r. 14).

Urząd Gminy Wolanów dokonuje wypłat pomocy zdrowotnej dla nauczycieli w tym również nauczycieli emerytowanych oraz wypłaty dla ekspertów komisji egzaminacyjnej przy awansie zawodowym. W 2022 roku faktycznie wydatki wyniosły 26.000,00 zł.

W 2022 roku na finansowanie oświaty wydatkowano kwotę 18.196.991,36 zł, co stanowi 28,65 % wydatków wykonanych ogółem i 36,59% wykonanych wydatków bieżących. Na dzień 30.12.2021 roku wydatki bieżące na oświatę wyniosły kwotę 17.063.057,56 zł. A więc w ciągu roku wzrosły o 1.133.933,80 zł. A w porównaniu do 2020 r. wzrosły o kwotę 2.982.298,80 zł.

Planowana subwencja oświatowa w 2022 r. pokryła 56,16% wydatków bieżących w tym dziale, a w 2021 r. 55,78 % planowanych wydatków bieżących Gminy na oświatę i wychowanie, natomiast pozostałe blisko 44% Gmina pokrywa ze środków własnych oraz dotacji celowych na dofinansowanie zadań własnych (tabela 20).

Tabela 20. Wydatki Gminy Wolanów w 2021 r. w jednostkach oświatowych*

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	Zmiana		
	w zł			2021/2020		2022/2021
				w zł	w %	w zł
Wydatki bieżące 801 Oświata i wychowanie	15 214 692,85	17 063 057,56	18 196 991,36	+1 848 365	+12,1	+1 133 934
Dochody bieżące 801 Oświata i wychowanie	1 026 014,07	1 350 494,78	1 567 014,34	+324 481	-	+216 520
Subwencja oświatowa	9 582 318,00	9 818 136,00	10 220 313,00	+235.818	+2,5	+402 177
Luka finansowa między Db a Wb	4.606.360,78	5.894.426,78	6 409 664,02	+1.288.066	+28,0	+515 237,24
Wydatki bieżące - Szkoły podstawowe 80101						
PSP Bieniędzice	1 479 374,07	1 682 890,17	1 728 742,19	+203 516	+13,8	+45 852,02
PSP Mniszek	2 057 461,79	2 406 446,06	2 560 601,79	+348 985	+17,0	+154 155,73
PSP Sławno	2 400 042,81	2 791 741,90	2 684 327,41	+391 699	+16,3	-107 413,59
PSP Wolanów	4 684 268,95	4 959 108,29	5 712 443,61	+274 839	+5,9	+753 335,32
Wydatki bieżące - Oddziały przedszkolne w szkołach 80103						
PSP Bieniędzice	86 672,38	97 876,76	80 361,10	+11 204	+12,9	-17 515,66
PSP Mniszek	124 526,43	165 352,91	149 673,45	+40 826	+32,8	-15 679,46
PSP Sławno	88 289,22	60 208,27	97 454,38	-28 081	-31,8	+37 246,11
PSP Wolanów	124 941,09	194 721,04	172 972,43	+69 780	+55,9	-21 748,61
Wydatki bieżące - Przedszkola 80104						
SPP Sławno	451 533,11	541 644,16	607 200,69	+90 111	+20,0	65 556,53
SPP Wolanów	2 007 583,31	2 351 317,77	2 603 305,48	+343 734	+17,1	+252 987,71

*Bez wydatków na realizację zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy, bez wydatków na podręczniki, na dokształcanie nauczycieli, pomoc zdrowotną i dowóz uczniów.

Wzrost wydatków bieżących w placówkach oświatowych spowodowany był m.in. podwyżką wynagrodzeń nauczycieli od września 2021 r. łącznie o 561 918,47 zł, w tym w szkołach podstawowych wzrosły o 557 835,65, w zerówkach zmniejszyły się o 157 731,92 zł ze względu na zmniejszenie ich liczby, a w przedszkolach wzrosły o 161 814,74 zł. Istotnie wzrosły również koszty materiałów i wyposażenia – w szkołach podstawowych o 117 146,17 zł, w przedszkolach o 45 663,14 zł. Kolejną dynamicznie rosnącą pozycją były koszty energii – w szkołach podstawowych wzrosły o 50 263,45 zł, w przedszkolach o 6 361,38 zł. Znacznie wzrosły również koszty pozostałych usług – w szkołach podstawowych o 46 486,24 zł, w przedszkolach o 201 732,09 zł.

Wydatki na opłaty za pobyt dzieci z naszej gminy w przedszkolach publicznych i niepublicznych na terenie innych gmin (Radom, Kowala i Zakrzew) wyniosły 147.885,36 zł. (o 20.836,39 zł mniej do 2021 r.).

Koszt utrzymania oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych wyniósł 500 461,36 zł (o 17 697,64 zł mniej niż w 2021 r.).

Na dowóz dzieci do szkół w 2022 r. wydatkowano kwotę – 491 494,03 zł (o 136 479,94 zł więcej niż w 2021 r.). Środki wykorzystano na:

- dowóz dzieci do szkół wydatkowano 343 481,09 zł,
- dowóz dzieci niepełnosprawnych wydatkowano 76 012,95 zł,
- zwrot kosztów dowozu dzieci niepełnosprawnych do placówek szkolnych przez rodziców ogółem wydatkowano 71 999,99 zł.

Na doksztalcanie i doskonalenie zawodowe nauczycieli we wszystkich placówkach oświatowych w 2022 roku wydatkowano kwotę 23 683,20 zł, co stanowi 29,84% planowanych wydatków. Środki zostały wykorzystane na szkolenia Rad Pedagogicznych, indywidualne kursy i szkolenia nauczycieli oraz dopłaty do czesnego dla studiujących nauczycieli.

Na zapewnienie uczniom prawa do bezpłatnego dostępu do podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych w 2021 roku wydatkowano kwotę 70 432,90 zł

Na pozostałą działalność w 2022 roku zaplanowano kwotę – 65 500,00 zł, a wydatkowano kwotę – 56 565,34 zł, co stanowi 86,36%. Środki wydatkowano na dofinansowanie sportu w szkole, a w szczególności na zakup sprzętu sportowego, przewóz uczniów na zawody sportowe i dofinansowanie obozu sportowego dla uczniów z PSP w Wolanowie oraz różne opłaty i składki.

VII. Realizacja uchwał Rady Gminy

Rada Gminy Wolanów i Goście podczas obrad sesji absolutoryjnej w czerwcu 2022 r.

Stosownie do art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym - Wójt Gminy jest organem wykonawczym Gminy, do którego zadań należy m.in. wykonywanie Uchwał Rady Gminy.

Realizując obowiązki nałożone przepisami ustawy samorządowej Wójt Gminy przy pomocy Urzędu Gminy realizował uchwały podjęte przez Radę Gminy w 2022 roku w sposób określony uchwałami. Rada Gminy w roku 2022 obradowała na ośmiu sesjach zwyczajnych oraz pięciu sesjach nadzwyczajnych, podejmując osiemdziesiąt osiem uchwał. Z częstotliwością comiesięczną podejmowane były zmiany w uchwale budżetowej na 2022 rok.

Na sesji w dniu 31 stycznia 2022 r. Rada Gminy Wolanów Uchwałą Nr XLI/290/2021 utworzyła Spółdzielnię Socjalną „POŻYTECZNI” .

Uchwałą Nr XLIV/310/2022 Rada Gminy Wolanów przyjęła „Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Wolanów na lata 2021 – 2026”, którą podjęła w dniu 23 maja 2022 roku.

Na tej samej sesji Rada Gminy Wolanów podjęła uchwałę Nr XLIV/315/2022 w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części sołectwa Wolanów.

Zgodnie z art. 18 ust. 2 pkt 4 a ustawy o samorządzie gminnym w czerwcu Rada Gminy Wolanów na sesji absolutoryjnej rozpatrywała raport o stanie gminy, podjęła uchwałę w sprawie udzielenia Wójtowi Gminy wotum zaufania oraz jednomyślnie 14 głosami „za” udzieliła Wójtowi Gminy absolutorium z tytułu wykonania budżetu za 2021 rok.

Celem realizacji zadań własnych gminy podjęte zostały w dniu 22 sierpnia dwie ważne uchwały, a mianowicie:

- Uchwała Nr XLVII/333/2022 Rady Gminy Wolanów w sprawie zaliczenia niektórych dróg do kategorii dróg gminnych i ustalenia ich przebiegu.

- Uchwała nr XLVII/334/2022 Rady Gminy Wolanów w sprawie zaliczenia dróg do kategorii dróg gminnych i ustalenia nowego przebiegu dróg gminnych nr 351208W, 551212W, 351213W, 351234W, 351242W, 351243W, 351244W, 351248W, 351249W.

W tym samym dniu Rada Gminy uchwałą Nr XLVII/335/2022 przyjęła Strategię Rozwoju Gminy Wolanów do 2030 roku.

Na sesji w dniu 10 października uchwałą Nr XLIX/345/2022 Rada Gminy Wolanów uchwaliła Statuty Sołectw.

W dniu 29 grudnia przyjęta została Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Wolanów na lata 2023 – 2033 oraz Uchwała Budżetowa Gminy Wolanów na rok 2023.

Podjęte przez Radę Gminy uchwały Wójt Gminy zgodnie z art. 90 ust. 1 i 2 ustawy o samorządzie gminnym przekazał w nieprzekraczalnym terminie 7 dni do organów nadzoru, jakimi są w zakresie zgodności z prawem – Wojewoda Mazowiecki, natomiast w zakresie spraw finansowych – Regionalna Izba Obrachunkowa.

Zgodnie z art. 7 ust 1 pkt 1 ustawy o dostępie do informacji publicznej, wszystkie uchwały opublikowane zostały w Biuletynie Informacji Publicznej, zaś uchwały stanowiące akty prawa miejscowego w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego.

Wszystkie uchwały zostały przez organ wykonawczy Gminy wykonane z zachowaniem procedur i terminów określonych uchwałami i przepisami prawa.

VIII. Ważniejsze wydarzenia kulturalne w 2022 r.

Rok 2022 dla Gminnego Centrum Kultury i Biblioteki w Wolanowie, był pierwszym bez ograniczeń epidemicznych i sanitarnych. Przełożyło się to na znaczne zwiększenie ilości przygotowywanych przez Zespół instytucji wydarzeń kulturalnych.

Z okazji dnia kobiet w GCKiB wystawiono 13 marca spektakl „Kartoteka” Tadeusza Różewicza w wykonaniu 15 aktorów Teatru Resursa z Radomia.

Więszym wydarzeniem w kalendarzu imprez kulturalnych był zorganizowany w połączeniu z dniem dziecka 5 czerwca „Eko-Jarmark Św. Doroty”. Impreza odbyła się na placu szkolnym w Wolanowie. W swoim zamyśle miała zastąpić standardowy dzień dziecka wprowadzając walor edukacji ekologicznej. Na scenie odbywały się liczne gry, zabawy, konkursy, a także pokaz magika, animacji dla dzieci czy koncert „Kapeli Karpati”. Większość programu scenicznego skierowana była do najmłodszych.

Podczas wydarzenia zaprezentowało się wiele stoisk o tematyce ekologicznej np. Lasy Państwowe, Program Czyste powietrze. Pojawiły się także stoiska lokalnych Kół Gospodyń Wiejskich, które specjalnie z tej okazji przygotowały menu ekologiczne i wegańskie.

Wydarzenie wspierali sponsorzy tacy jak Enea Nowa Energia, która także zajmuje się ekologią i zieloną energią, a także Program „Moc Polskich Warzyw”, który ufundował nagrody w konkursie na najlepsze danie ekologiczne.

Skąd pomysł na tą imprezę? Św. Dorota – patronka naszej gminy, jest także patronką ogrodników, dodatkowo tak ważnym jest dbanie o środowisko i naszą wspólną przestrzeń. Z połączenia tych dwóch motywów powstała impreza, którą mamy zamiar kontynuować w br.

Wakacje 2022 były czasem wzmożonej pracy Gminnego Centrum Kultury i Biblioteki w Wolanowie. Podczas letniej przerwy od nauki dzieci i młodzież brały udział w ciekawych warsztatach oraz wycieczkach zorganizowanych przez GCKiB w Wolanowie.

Zorganizowano między innymi kolejną edycję „Kina Letniego”. Jednakże tegoroczna edycja znacząco różniła się od poprzednich – była wersją objazdową po okolicznych sołectwach. Zorganizowano łącznie kilka takich plenerowych projekcji w różnych częściach gminy, na terenach zrewitalizowanych świetlic, boisk szkolnych itp.

Zwiększyło to zainteresowanie tego typu imprezą, co doprowadziło do decyzji gminy o zakupie profesjonalnego ekranu i rzutnika na rzecz GCKiB, który posłuży w kolejnych latach do tworzenia kolejnych edycji tej świetnie przyjętej przez mieszkańców imprezy.

We wrześniu odbyło się narodowe czytanie. W roku 2022 czytane były - ballady i romanse Adama Mickiewicza. Czytali uczestnicy warsztatów teatralnych z GCKiB, seniorzy z Klubu Senior+. Gościem specjalnym była Patrycja Zywert - Szyпка z repertuarem Kalina Jędrusik.

Po dwóch latach przerwy udało się ponownie zorganizować Wolanów Food Festival 18 września. Edycja 2022 nosiła podtytuł – „Polskie jadlo”. W ramach organizowanego wydarzenia na placu imprezy można było skosztować wielu regionalnych przysmaków i potraw, a centralnym punktem było stoisko „wielkiego gotowania”. Właśnie na nim mistrz kuchni przygotowywał tradycyjną zupę jabłczankę, na specjalnie do tego przygotowanej wielkiej brytfannie plenerowej.

Nie tylko na placu wydarzenia roiło się od atrakcji, także na scenie odbyły się liczne prezentacje i koncerty. Zarówno naszych regionalnych kapel ludowych, naszej wizytówki czyli zespołu „Wolanianki” jak i przybyłych gości. Gwiazdą tej edycji „Wolanów Food Festival” był Staszek Karpiel-Bułecka z zespołem „Future Folk”, który przygotował koncert także nawiązujący do Polskości, ponieważ były to polskie i góralskie utwory w nowych aranżacjach.

W październiku jak co roku GCKiB zorganizowało magiczną **Noc Bibliotek – Alicja w krainie czarów** – wydarzenie mające na celu promocję czytelnictwa wśród najmłodszych. W jesienny piątkowy wieczór, całość placówki została zamieniona na krainę rodem z bajki, która była motywem przewodnim.

Przybyłe dzieci, przebrane za swoje ulubione postaci z cyklu książek brały udział w licznych grach, zabawach, konkursach, warsztatach. Całość imprezy rozpoczęła się o godzinie 20:00, a zakończyła w nocy – by zapewnić najmłodszym dodatkową atrakcję w postaci spędzenia kawałka nocy w murach instytucji.

Wydarzenie to pozwoliło na promocję czytelnictwa wśród najmłodszych, a przede wszystkim na audience development czyli rozwój publiczności.

Organizacja kolejnej już edycji tego wydarzenia była odpowiedzią na wspaniałą odzew Nocy Bibliotek zorganizowanej po raz pierwszy rok wcześniej. Tegoroczna edycja nie tylko przyciągnęła dużą ilość dzieci, ale także lokalnych blogerów zachwyconych pracą zespołu GCKiB.

Powyżej zostały wymienione najważniejsze wydarzenia zorganizowane przez Gminne Centrum Kultury i Bibliotekę w Wolanowie, naszą jedyną placówkę kultury w całości finansowaną z budżetu gminy Wolanów. Jednakże praca zespołu to nie tylko te kilka imprez. Cały czas instytucja ta rozwija się, a dla wielu osób i innych gmin jest przykładem tego jak powinna funkcjonować taka placówka. I jest dumą Gminy Wolanów.

GCKiB organizuje w ciągu roku kilkadziesiąt różnych mniejszych i większych wydarzeń artystycznych jak np. święto św. Doroty, koncerty, przedstawienia teatralne, warsztaty – nie tylko dla najmłodszych. Część biblioteczna także corocznie funkcjonuje coraz lepiej i bardziej profesjonalnie. Każdego roku zwiększane są nakłady na zakup nowości wydawniczych, organizowane są lekcje biblioteczne stacjonarnie w szkołach i przedszkolach, placówka bierze udział w wielu akcjach organizowanych przez większe instytucje.

IX. Współpraca z innymi społecznościami samorządowymi

W roku 2022, tak jak w latach poprzednich nie zmieniła się liczba stowarzyszeń międzygminnych, do których należy Gmina Wolanów. W ramach ich działalności w roku 2022 realizowane były poniżej opisane przedsięwzięcia

W styczniu Związek Gmin Radomka ogłosił konkurs fotograficzny skierowany do dzieci i młodzieży ze szkół podstawowych z terenu gmin związku. Głównym celem konkursu było rozwijanie kreatywności i motywowanie do doskonalenia umiejętności fotograficznych przy jednoczesnym poszukiwaniu wyjątkowych miejsc oraz zachęceniu do odkrywania na nowo miejsc powszechnie znanych wśród dzieci i młodzieży. Związek Gmin Radomka po dwóch latach przerwy już po raz siedemnasty zaprosił wszystkich miłośników jednośladów do udziału w Rowerowym Złocie Gwieździstym. 23 września 2022 r. Rowerzyści w łącznej liczbie 400 osób wyruszyli z 6 gmin leżących nad Radomką, aby spotkać się nad zalewem w Domaniowie. W imprezie uczestniczyła młodzież szkolna z terenu Związku Gmin Radomka. Gminę Wolanów reprezentowali uczniowie z PSP w Mniszku oraz Bieniędzicach. Podczas pikniku organizowany był konkurs wiedzy na temat Związku Gmin „Radomka” oraz konkurs wiedzy o powiecie radomskim. Imprezie towarzyszył pokaz akrobatyki rowerowej połączony ze sztuką cyrkową, szkoła bezpiecznej jazdy na rowerze oraz wiele innych atrakcji.

Wydarzenie było współfinansowane przez Samorząd Województwa Mazowieckiego oraz Powiat Radomski.

W ramach edukacji ekologicznej w gminach z terenu związku przeprowadzona została kampania informacyjna pod hasłem „Jeden znicz wystarczy”. Jej celem było ograniczenie zużycia plastiku w okresie świąt zmarłych. Plakaty w formie elektronicznej zamieszczone były na stronie internetowej gminy Wolanów oraz w mediach społecznościowych.

Działalność Związku w grudniu 2022r. zakończyło rozstrzygnięcie konkursu pn. „Eko Świąta z doliną Radomki”. Drugie miejsce w kategorii Szkół zdobyła PSP w Sławnie, w pozostałych kategoriach uczniowie tej szkoły zdobyli jeszcze cztery nagrody i wyróżnienia. Finał konkursu i wręczenie nagród miało miejsce 1 lutego 2023r. r. w PSP Sławnie. Tematem przewodnim konkursu było wykonanie ekologicznych ozdób świątecznych. Pomysł oraz technika wykonania była dowolna, jednak ozdoby świąteczne musiały być wykonane z surowców wtórnych (np. opakowań papierowych, szklanych, plastikowych, gazet, puszek itd.) . Konkurs przeprowadzony został w 5 kategoriach.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Razem dla Radomki" (LGD) w prowadzonych działaniach korzysta głównie ze środków finansowych Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich i odpowiada za wdrożenie Lokalnej Strategii Rozwoju . W roku 2022 Gmina Wolanów była beneficjentem środków z LGD na wykonanie termomodernizacji i wymiany pokrycia dachowego na budynku świetlicy w Wawrzyszowie. Dofinansowanie to kwota 170 606 zł.

W ramach działań wspieranych przez LGD w miejscowości Wolanów powstał Klub Malucha prowadzony w formie żłobka, świadczący opiekę dzienną nad dziećmi do lat 3. Beneficjentem funduszy przeznaczonych na wyposażenie i uruchomienie punktu była mieszkanka gminy Wolanów. Klub z sukcesem prowadzi działalność i otrzymuje dofinansowanie również z budżetu gminy Wolanów. Opieką obejmuje 15 dzieci , w tym 8 z terenu gminy Wolanów.

Razem dla Radomki, to również działalność edukacyjno-informacyjna z zakresu ochrony powietrza i ochrony przed hałasem realizowana w roku 2022 w formie bezpośrednich spotkań z uczniami szkół podstawowych. Łącznie w ramach projektu pn. ” Oddech dla Doliny Radomki ” podczas 6 spotkań w 6 szkołach obszaru „Razem dla Radomki” wiedzę uzyskało 293 uczniów. W gminie Wolanów zajęcia przeprowadzone zostały w PSP w Bieniędzicach i PSP w Mniszku. Tematyka, z którą zapoznali się dzieci dotyczyła m.in.:

- budowania świadomości o szkodliwym działaniu zanieczyszczeń zawartych w powietrzu jakim oddychamy, na zdrowie i otoczenie;
- uświadamianie, że za stan jakości powietrza w swoim otoczeniu odpowiedzialny jest każdy człowiek, bez odwoływania się do skali globalnej, ale do własnego podwórka, rodziny, znajomych, sąsiadów oraz wskazywanie na odpowiedzialność za reagowanie na działania innych osób;

W ramach działań edukacyjnych Związek przygotował i przekazał do gmin po 2000 ulotek w zakresie ochrony powietrza i źródeł zanieczyszczeń - zadanie publiczne pn. „Oddech dla Doliny Radomki” dofinansowane ze środków z budżetu Województwa Mazowieckiego.

Kolejny projekt edukacyjny LGD pn. „Eko nawyki dobre praktyki”, dotyczył zapobieganiu powstawania odpadów oraz gospodarki odpadami w obiegu zamkniętym. Pierwsze działanie dotyczyło wydruku i dystrybucji ulotek, drugim był cykl 6-u spotkań z uczniami szkół podstawowych, w tym w PSP w Bieniężicach i PSP w Mniszku.

W ramach upowszechniania produktów tradycyjnych, regionalnych i lokalnych Lokalna Grupa Działania była organizatorem konkursów kulinarnych cieszących się dużym zainteresowaniem Kół Gospodyń Wiejskich. Jeden z takich konkursów miał miejsce podczas imprezy Wolanów Food Festival w dniu 18 września 2022r. W organizowanym konkursie dwie nagrody oraz cztery wyróżnienia przypadły mieszkańcom gminy Wolanów. Ponadto w czasie imprezy odbyło się seminarium nt. roli produktów tradycyjnych w życiu i w żywieniu.

Stowarzyszenie Jednostek Samorządu Terytorialnego Na Rzecz Budowy Drogi Ekspresowej S 12 zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym w dniu 25 października 2006 roku. Prezesem Stowarzyszenia jest Prezydent Miasta Radomia. Stowarzyszenie zrzesza jednostki samorządu terytorialnego z województwa mazowieckiego, łódzkiego i lubelskiego, tj. Gminę Miasta Radomia, Miasto Pionki, Powiat Zwoleń, Gminę Zwoleń, Gminę Opoczno, Gminę Przysucha, Gminę Wieniawa, Gminę Gózd, Gminę Gielniów, Gminę Wolanów, Gminę Orońsko. Głównymi celami Stowarzyszenia są: wspieranie idei samorządu terytorialnego oraz obrona wspólnych interesów podmiotów będących członkami stowarzyszenia; inicjowanie, propagowanie, przygotowanie i realizacja na terenie zrzeszonych w stowarzyszeniu jednostek samorządu terytorialnego wspólnych przedsięwzięć służących rozwojowi współpracy samorządów na rzecz budowy trasy ekspresowej S12; koordynowanie i wspieranie współpracy na rzecz budowy trasy S12, realizacja innych przedsięwzięć promujących budowę trasy ekspresowej S12. W ostatnich

trzech latach gmina Wolanów nie realizowała wspólnych przedsięwzięć w ramach działalności w/w stowarzyszenia.

Stowarzyszenie Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego jest samorządowym stowarzyszeniem gmin i powiatu powstałym w roku 2016, powołanym w celu wspierania idei samorządności lokalnej, ochrony wspólnych interesów, wymiany doświadczeń, promocji osiągnięć oraz koordynacji wspólnych przedsięwzięć i inwestycji, a także w celu pozyskiwania środków pomocowych.

W roku 2022 wśród mieszkańców gmin leżących na obszarze Partnerstwa "Radomski Obszar Funkcjonalny", które obejmuje miasto Radom, miasto Pionki, gminy miejsko-wiejskie Iłża, Jedlnia-Letnisko oraz Skaryszew, gminy wiejskie: Gózd, Jastrzębia, Jedlińsk, Kowala, Przytyk, Wierzbica, Wolanów, Zakrzew przeprowadzona została ankieta z zakresu usług publicznych i potrzeb mieszkańców. Dane z ankiet i raport diagnostyczny posłużą do dalszego planowania kierunków rozwoju przez samorządy z uwzględnieniem zmian społecznych, ekonomicznych i środowiskowych. Wyniki badania ankietowego oraz raport są dostępne na stronie ROF.

W ramach współpracy z ROF w roku 2022 trwały dalsze prace nad Planem Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Gmin Obszaru Funkcjonalnego Radomia 2030+. Organizowane były spotkania z mieszkańcami gmin w formie warsztatów i konsultacji. W gminie Wolanów takie spotkanie zorganizowano w dniu 29 września.

Poza uczestnictwem w międzygminnych związkach i stowarzyszeniach w roku 2022 gmina Wolanów realizowała z innymi samorządami i instytucjami umowy partnerskie:

- Porozumienie międzygminne z 20.04.2022r. w sprawie powierzenia Gminie Miasta Radom zadania publicznego polegającego na opracowaniu dokumentu pn. „Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Gmin Obszaru Funkcjonalnego Radomia 2030+” i ustalenie zasad współpracy w tym zakresie.
- Porozumienie z Gminą Miasta Radomia z dnia 19.07.2022r. o wspólnym prowadzeniu postępowania o udzielenie zamówienia publicznego;
- porozumienie z Gminą Miasta Radomia, Gminą Kowala i Powiatem Radomskim w zakresie finansowania inwestycji polegającej na budowie odcinka drogi łączącej drogę powiatową oraz ulicę Małcużyńskiego w Radomiu;
- kontynuacja porozumienia ze Skarbem Państwa reprezentowanym przez Wojewodę Mazowieckiego o współpracy przy realizacji Projektu pn. „Mazowieckie Syreny+ - rozbudowa i modernizacja systemu ostrzegania i alarmowania ludności na terenie Gminy

Wolanów”. W ramach porozumienia w 2022 r. na budynku Urzędu zamontowana została syrena szczelinowa wraz z elektronicznym systemem sterowania obsługiwany przez wojewodę i powiat radomski.

- porozumienie z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie w sprawie zasad promocji i realizacji na terenie Gminy Wolanów Programu „Czyste Powietrze” – kontynuacja
- porozumienie z 30.11.2022r. w sprawie dodatkowego finansowania dla najbardziej aktywnych gmin wdrażających program priorytetowy „Czyste powietrze”
- umowa z Województwem Mazowieckim o partnerskiej współpracy w zakresie rozwoju oraz zapewnienia usług utrzymania technicznego systemu e-Urząd, w tym oprogramowania EZD i portalu Wrota Mazowsza – kontynuacja.
- porozumienie z Komendą Miejska Policji w Radomiu o współpracy w Zespole Interdyscyplinarnym,
- Lokalne Partnerstwo ds. Wody,
Współpraca z samorządem Powiatu Radomskiego w roku 2022 dotyczyła:
- porozumienia w sprawie realizacji zadania polegającego na udzielaniu w 2022 r. nieodpłatnej pomocy prawnej dla mieszkańców powiatu radomskiego – poprzez usytuowanie punktu nieodpłatnej pomocy prawnej w Urzędzie Gminy Wolanów;
- umowa z 5.10.2022r. między Powiatem Radomskim i gminami Jedlińsk, Gózd, Wolanów i Zakrzew a Krajową Izbą Kłastrów Energii i OZE na opracowanie strategii utworzenia klastra energetycznego;
- porozumienia w sprawie dofinansowanie bieżących kosztów działalności Warsztatu Terapii Zajęciowej w Młodocinie Większym;

Podsumowanie

Szanowni Państwo,

Przedstawione w niniejszym opracowaniu dane są próbą zobrazowania stanu Gminy Wolanów na koniec 2022 r., próbą podsumowania zadań realizowanych przez Gminę w 2022 r., ale też z trzech poprzednich lat obecnej kadencji.

Odnosząc się do zawartych w raporcie informacji należy pamiętać, że Gmina może realizować jedynie te zadania, na które zezwala prawo. Samodzielność gminy jest bowiem zdeterminowana przez prawo, którego konkretyzacją są dochody i wydatki Gminy. Raport o stanie gminy jest przedstawiany Państwu po raz piąty, pozwala więc pokazywać zjawiska i procesy w czasie. Pisząc raport za 2019 r. a potem za 2020 wydawało mi się, że trudno będzie aby w kolejnych latach działo się tak wiele. A tymczasem w 2021 r. i w 2022 r. przy wsparciu Rady Gminy, z pomocą Pracowników Urzędu i wsparciem Parlamentarzystów PiS Ziemi Radomskiej udało się pozyskać niewiarygodną wprost wielkość środków ponad **40 mln zł** (w tym w 2022 r. ponad **11 mln zł**). Część z tych środków pochodząca np. z Programu Inwestycji Strategicznych Polski Ład wpłynie dopiero po zrealizowaniu inwestycji, żeby uregulować nimi faktury wykonawców. Ale są to niewątpliwie środki, którymi możemy dysponować na podstawie promes. **Toteż w minionym 2022 r. zrealizowaliśmy inwestycje za ponad 14,2 mln zł. Nie zaciągając przy tym ani 1 zł planowanego długu.** Każda pozyskana złotówka to efekt ogromu ciężkiej pracy wielu osób i efekt zaufania Rady do Wójta. Mając Państwa zaufanie mogę działać, niekiedy ryzykować, bo wiem że wokół mam ludzi wspierających, a nie czyhających na moje potknięcie. W ten sposób w latach 2019-2022 zrealizowaliśmy inwestycje za **29,5 mln zł**, zaciągając przy tym zaledwie 5,8 mln zł długu⁷.

Działalność Gminy w tzw. normalnym roku jest szeroka i złożona w swoim zakresie, bo zadaniem gminy jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb Mieszkańców, a cóż dopiero gdy mamy jeden rok pandemii, a potem drugi rok pandemii, a potem kolejny rok wojna za naszą wschodnią granicą, kryzys energetyczny, inflacja! Wydaje się, że dawno nie było tak zmiennych warunków. Funkcjonowanie w ciągłej niepewności, która tylko z miesiąca na miesiąc rośnie. Zagrożenie wojną, wymogi dotyczące tzw. zielonego ładu – trudno sprostać temu wszystkiemu! Dlatego tak ważne jest elastyczne reagowanie na wyzwania chwili.

---

⁷ Dług Gminy Wolanów na początek 2019 r. wynosił 2.838.660 zł, a na koniec 2022 r. 3.899.340 zł. W tym czasie zrealizowano inwestycje za kwotę 29,5 mln zł.

Daliśmy radę! Gmina natychmiast po ogłoszeniu takiej możliwości włączyła się w akcję preferencyjnej sprzedaży węgla dla gospodarstw domowych. Łącznie dostarczyliśmy Mieszkańcom Gminy Wolanów ok. 1500 ton różnych sortymentów węgla. Zaangażowaliśmy wiele pracy, energii i środków, aby proces ten przebiegał sprawnie i nie był uciążliwy dla naszych Mieszkańców. Po dwóch latach pandemiiznaczonych znacznie zwiększoną śmiertelnością naszych Mieszkańców i w rezultacie ujemnym przyrostem naturalnym, sytuacja delikatnie się poprawiła i odnotowaliśmy liczbę urodzeń większą niż liczba zgonów. Oprócz różnych zagrożeń płynących z otoczenia, napływają też szanse i my każdą z nich staramy się wykorzystać jak najlepiej budując przy tym potencjał naszej Gminy. Dlatego rok 2022 to był kolejny dobry rok dla Gminy Wolanów. Co pokazuje lektura niniejszego raportu.

Rok 2022 był czwartym rokiem mojej pracy jako wójta Gminy Wolanów. Jak już wyżej wspomniałam ciężko pracowaliśmy nad realizacją inwestycji, które w jednym roku równe były wartości inwestycji z całej kadencji 2014-2018. Rok minął pod ciężarem zagrożeń płynących z wojny na Ukrainie i zmaganiem się z jej skutkami dla naszego Społeczeństwa – dodatki osłonowe, potem dodatki węglowe i sprzedaż węgla dla gospodarstw domowych, obawy przed przerwami w dostawie energii i konieczność natychmiastowej redukcji zużycia energii, gwałtowny wzrost cen energii, brak umowy na jej dostawę, gotowość do dystrybucji tabletek jodku potasu, przegląd schronów itp. W konsekwencji dynamiczny wzrost wydatków bieżących i nie nadążający za nimi wzrost dochodów bieżących w budżecie gminy. Obawa o bark równowagi budżetowej i bardzo oszczędne gospodarowanie, aplikowanie o środki gdzie to tylko możliwe i odsiecz rządowa w postaci subwencji rozwojowej w wysokości 2,8 mln zł. I znów udało się – na koniec roku wygospodarowaliśmy nadwyżkę operacyjną w wysokości 5,2 mln zł. Dzięki pozyskanym środkom możliwe było spłacenie przypadającej do spłaty na 2022 r. raty długu oraz zrealizowanie inwestycji o wartości 14, 2 mln zł bez zaciągnięcia 1 zł długu, bazując jedynie na środkach własnych i pozyskanych. A do dyspozycji Rady pozostały na 2023 r. 6,8 mln zł wolnych środków, które są zaangażowane w inwestycje 2023 r. Oszczędne gospodarowanie środkami budżetowymi spowodowało, że wydatki bieżące były znacznie niższe niż planowano. A w stosunku do 2021 r. najwięcej wzrosły wydatki na oświatę o 1,2 mln zł. Nie uwzględniając wydatków w zakresie polityki społecznej związanych z dodatkami osłonowymi czy węglowymi. Istotnie spadły również dochody i wydatki w dziale rodzina z tytułu 500+ aż o 6,4 mln zł w związku z przeniesieniem ich wypłaty do ZUS.

W 2022 r. wybudowaliśmy dwa nowe odcinki dróg gminnych zrealizowane po raz pierwszy w historii gminy w procedurze ZRID (korzystając ze specustawy drogowej) –

odcinek Garno-Młodocin o długości 1,8 km oraz w Woli Waclawowskiej ok. 0,5 km. Utwardziliśmy destruktem blisko 2 km dróg lokalnych w miejscowościach Wawrzyszów, Zabłocie, Mniszek i Michałów. Wybudowaliśmy 9 odcinków nowego oświetlenia drogowego, kończąc w pierwszym kwartale 2023 r. w miejscowościach Ślepowron, Sławno, Garno, Wolanów, Bieniędzice, Strzałków, Wawrzyszów (dwa odcinki), Mniszek. Wymieniliśmy ponad 100 lamp na energooszczędne typu LED. Zaprojektowaliśmy kilka nowych odcinków oświetlenia drogowego. Kupiliśmy działkę w Zabłociu, na której zlokalizowany jest plac zabaw. Wybudowaliśmy 1,8 km sieci kanalizacyjnej w Strzałkowie. Rozpoczęliśmy budowę przepompowni wody w Bieniędzicach i Garnie. Wykonaliśmy odwierty pod studnie w Mniszku i w Wawrzyszowie, w których niestety nie znaleźliśmy wody i trzeba było je zlikwidować. Nadal więc poszukujemy wody. Po trzech latach zakończyliśmy projektowanie kanalizacji od Radomia w Ślepowronie i uzyskaliśmy pozwolenie na budowę. Rozpoczęliśmy projektowanie gminnej oczyszczalni ścieków w miejscowości Mniszek. Zakupiliśmy nowy samochód oraz agregat prądotwórczy na potrzeby obsługi sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. Dofinansowaliśmy 12 przydomowych oczyszczalni ścieków. Przygotowaliśmy projekt zagospodarowania zakupionych wcześniej działek nr 14 i 15 w Wolanowie na potrzeby parkingu przy urzędzie gminy. Wyposażyliśmy strażnicę OSP w Strzałkowie w zestaw piorący – pralnicę i szafę do suszenia mundurów bojowych. Wykonaliśmy termomodernizację wraz z wymianą pokrycia dachowego i okien szczytowych budynku świetlicy w Wawrzyszowie. Zakończyliśmy gruntowną modernizację budynku świetlicy w miejscowości Waliny. Wybudowaliśmy dwie zupełnie nowe świetlice gminne w miejscowości Rogowa i Kolonia Wawrzyszów. Kontynuowaliśmy rozpoczętą jesienią 2020 r. przebudowę dawnego GOK i remizy w Wolanowie. Wybudowaliśmy nowy plac zabaw przy PSP w Wolanowie. Dopuszczyliśmy place zabaw w piękne nowe urządzenia w sołectwach: Jarosławice, Franciszków, Garno, Kacprowice, Kowla Duszocina, Kolonia Wawrzyszów, Strzałków, Wymysłów oraz w Zabłociu. W Strzałkowie wbudowaliśmy altanę obok świetlicy. Wykonaliśmy jeszcze wiele innych prac mających na celu poprawę jakości życia Mieszkańców Gminy Wolanów, takich jak na przykład prace związane z remontami i utrzymaniem dróg za kwotę 578 tys. zł.

Przedstawiam Państwu ten raport z wielką satysfakcją, radością i dziękczynieniem Bogu i Ludziom. Bo mimo wszystkich zagrożeń i niepokoju wywołanych wojną na Ukrainie i kryzysem energetycznym rok 2022 r. okazał się być bardzo dobrym rokiem dla Gminy Wolanów.

Jednak pisząc to zdanie niepokoję się równowagą budżetu bieżącego roku 2023, kryzysem energetycznym, zielonym ładem i tym co przyniosą jesienne wybory. Z reguły jednak jestem optymistą.

Minał kolejny rok, bieżący już blisko w połowie, a przed nami niezmiennie wyzwania/problemy, wśród których najważniejsze w mojej ocenie przedstawiam poniżej.

Gospodarka wodna – w tym obszarze niezbędne jest stałe inwestowanie, gdyż zaopatrzenie ludności w wodę stanowi podstawę egzystencji. Dlatego w ciągu tych czterech lat dobudowaliśmy blisko 3 km sieci wodociągowej i podpisaliśmy 109 nowych umów na dostarczanie wody, zaprojektowaliśmy i rozpoczęliśmy budowę dwóch przepompowni wody oraz wykonaliśmy trzy odwierty celem budowy nowych studni dla zasilenia sieci wodociągowej. Odwierty te nie przyniosły efektu w postaci nowych zasileń w wodę, więc istnieje potrzeba dalszego poszukiwania możliwości zasilenia istniejącego ujęcia. Jest również potrzeba poprawy ciśnienia wody pompowanej z SUW w Cerekwi dla połowy terenu Gminy Wolanów, dlatego we współpracy z Wodociągami Radomskimi Gmina Wolanów podjęła się przygotowania koncepcji pompowni wody na tej części sieci w miejscowości Sławno. Stale dokonujemy modernizacji SUW Wawrzyszów oraz sieci wodociągowej, aby zapewnić Mieszkańcom nieprzerwane zaopatrzenie w wodę i zminimalizować straty wody. Wyzwaniem pozostaje również zachęcanie Mieszkańców do retencjonowania wody deszczowej, zatrzymywania jej na swojej nieruchomości.

Gospodarka ściekowa - Gmina Wolanów odprowadza ścieki do oczyszczalni w Wólce Domaniowskiej (tj. teren Gminy Przytyk) przez teren Gminy Wieniawa. Oczyszczalnia ścieków w Wólce Domaniowskiej wymaga od dłuższego czasu modernizacji w celu dostosowania jej do ilości ścieków spływających do niej z podłączonych miejscowości na terenie trzech gmin – Przytyk, Wieniawa, Wolanów. Przewidywany koszt modernizacji to obecnie już ponad 20 mln zł. Ta sytuacja hamuje rozwój sieci kanalizacyjnej w zachodniej części gminy. I stawia gminę w trudnej sytuacji. Dlatego w 2022 r. rozpoczęliśmy projektowanie własnej oczyszczalni ścieków. Niestety prace projektowe posuwają się bardzo powoli. Po uzyskaniu niezbędnych pozwoleń konieczna jest pilna budowa gminnej oczyszczalni ścieków dla skanalizowanej części zachodniej gminy, aby uniezależnić się od sąsiadów, którzy nie wykonują żadnych działań aby zmodernizować oczyszczalnię, tylko wypowiedzieli umowę Przytyk Wieniawie a Wieniawa nam. Ponadto niestaranne wykonanie tej kanalizacji powoduje napływ znacznych ilości wody deszczowej do kanalizacji. Nie posiadając własnej oczyszczalni Gmina Wolanów musi płacić również za każdy metr

sześcienny wody deszczowej napływającej do kanalizacji. Co w deszczowych porach roku naraża gminę na znaczne wydatki. Ogromne są również potrzeby w zakresie budowy sieci kanalizacyjnej. Wychodząc naprzeciw tym potrzebom od początku kadencji rozpoczęliśmy realizację przygotowanej w poprzedniej kadencji dokumentacji sieci kanalizacyjnej w miejscowości Strzałków. Budujemy ją jednak powoli ze względu na ograniczenia ze strony Gminy Przytyk. W ciągu czterech lat wybudowaliśmy ok. 1,9 km. Zaprojektowaliśmy również ponad 4,5 km sieci kanalizacyjnej od Radomia w miejscowości Ślepowron, której budowę rozpoczęto w 2023 r. Obecnie na 2,5 tys. gospodarstw domowych zaledwie 395 podłączone jest do sieci kanalizacyjnej. Od 2020 r. każdego roku kontynuowany jest gminny program dofinansowania budowy przydomowych oczyszczalni ścieków. Dotychczas dofinansowano 48 takich oczyszczalni. Tu wyzwaniem jest ogromne, gdyż obowiązujące przepisy nakładają na właścicieli nieruchomości niepodłączonych do kanalizacji obowiązek zawierania umów na wywóz ścieków, a w razie ich braku zgodnie z nowymi przepisami taki obowiązek musi przejąć gmina i zorganizować gminny system wywozu ścieków.

Gospodarka odpadami – zgodnie z obawami z początku 2022 r. firma realizująca wywóz odpadów wystąpiła o waloryzację umowy, która została zawarta na lata 2021-2023, co spowodowało konieczność podwyższenia stawki opłaty za odpady do poziomu 14,50 zł/os bez bioodpadów i 18,50 zł/os z bioodpadami. Dodatkowo z roku na rok rośnie ilość zbieranych odpadów i wciąż zbyt dużą ilość w nich stanowią odpady niesegregowane tzw. czarny worek, który jest najdroższym odpadem. Powyższe powoduje wzrost kosztów funkcjonowania gospodarki odpadami. Obecna umowa obowiązuje do końca 2023 r. później przyjdzie nam zmierzyć się z nowymi warunkami. Wyzwaniem są dzikie wysypiska, których wciąż powstaje wiele w lasach i wzdłuż dróg.

Infrastruktura drogowa – w ciągu minionych czterech lat kadencji utwardziliśmy wiele odcinków dróg – wybudowaliśmy 8 odcinków dróg asfaltowych, w miejscach gdzie możliwe było spełnienie wymogów formalnych dotyczących budowy dróg. A 11 odcinków utwardziliśmy w ramach poprawy nawierzchni destruktem asfaltowym dwukrotnie skropionym. W ciągu tych czterech lat wyprowadziliśmy sprawy własności wielu dróg na terenie gminy, część drogą zasiedzenia a część poprzez komunalizację. W ostatnim roku drogą zasiedzenia przejęliśmy działki drogowe, które zostały przecięte przez drogę ekspresową S7, po ponad dwóch latach procedowania. A drogą komunalizacji przejęliśmy działki drogowe w sołectwach Ślepowron, Sławno i Podlesie. W sądzie jest wniosek o zasiedzenie dróg w sołectwie Mniszek. W minionym 2022 r. po raz pierwszy w historii gminy wybudowaliśmy

dwa odcinki dróg w procedurze ZRID z zastosowaniem specustawy drogowej, wypłacając odszkodowania właścicielom nieruchomości zajętych pod drogi. Jest to procedura długotrwała i kosztowna, ale wszystkie drogi publiczne, które pozostały do wybudowania na terenie naszej gminy nie posiadają wystarczającej szerokości pasa, aby możliwe było spełnienie wymogów pozwalających na ich budowę czy przebudowę. Obecnie pozostaje więc budowanie dróg publicznych z zastosowaniem specustawy drogowej czyli wywłaszczania nieruchomości.

Infrastruktura społeczno - kultura – wiele wydarzyło się w tym obszarze w 2022 r. Zakończyliśmy kompleksową modernizację budynku świetlicy w miejscowości Waliny. W znacznym stopniu zaawansowane zostały prace na budowie budynku świetlicy w Rogowej i Kolonii Wawrzyszów. Inwestycja polegająca na przebudowie i termomodernizacji budynku dawnego GOK i remizy w Wolanowie dobiega końca. Pięknie prezentuje się po termomodernizacji i wymianie pokrycia dachowego budynek świetlicy w Wawrzyszowie. Przez te cztery lata nadrobiliśmy wieloletnie zaległości w rozwoju infrastruktury społeczno-kulturowej w naszej Gminie. Obecnie czekamy już tylko na zakończenie inwestycji w budynek dawnego GOK w Wolanowie, ale obiekt już prezentuje się pięknie. W 2022 r. przygotowaliśmy projekt zagospodarowania działek obok urzędu gminy, które również poprawią wizerunek gminnej miejscowości.

Rozwój centrów wsi – ważnym obszarem rozwoju lokalnego jest również tworzenie i rozwój tzw. centrów wsi. Współczesna wieś, która jest w znacznej mierze miejscem odpoczynku po pracy dla ludzi, potrzebuje takich miejsc. W Gminie Wolanów w większości miejscowości takie centra tworzą się przy świetlicach bądź placach zabaw. Wiele już zrobiono w tym obszarze. Są to głównie inicjatywy sołeckie. Niestety nie w każdym sołectwie można znaleźć działki pod wspólne tereny rekreacyjne. W 2022 r. stworzono nowy plac zabaw przy szkole w Wolanowie oraz doposażono place zabaw w wielu miejscowościach – w Jarosławicach, Garnie, Kacprowicach, Strzałkowie, Zabłociu, Wymysłowie, w Kowali Duszocina oraz w Kolonii Wawrzyszów. W Strzałkowie dodatkowo wybudowaliśmy altanę.

Zasoby mieszkaniowe – w minionych czterech latach wiele środków przeznaczono również na poprawę substancji mieszkaniowej będącej własnością gminy. Po wymianie pokryć dachowych, szamb i termomodernizacji, przyszła kolej na stworzenie chociaż kilku dodatkowych lokali. W tym celu w 2022 r. rozpoczęto przygotowanie dokumentacji pod rozbudowę i adaptację budynku w miejscowości Mniszek, w którym już znajduje się trzy mieszkania. Opracowywana dokumentacja pozwoli w przyszłości przygotować kolejne trzy

mieszkania. W 2022 r. przeprowadzono termomodernizację i wymianę pokrycia dachowego mieszkalnej części budynku dawnej szkoły w Wawrzyszowie. Dodatkowo rozebrano grożący zawaleniem budynek gospodarczy i na jego miejscu zlokalizowano blaszak jako komórkę lokatorską.

Zagospodarowanie przestrzenne – zrealizowane na terenie gminy inwestycje drogowe o zasięgu centralnym – oddanie do użytku drogi ekspresowej S7 przyczyniły się do zmiany potrzeb w zakresie zagospodarowania terenów wzdłuż tejże drogi, dotychczas tereny rolnicze stały się dostępne i dobrze skomunikowane toteż są przedmiotem zainteresowania inwestorów. Jednakże zmiana ich przeznaczenia z rolniczego wymaga zmiany dokumentów regulujących kwestie planowania przestrzennego. Od trzech lat trwają rządowe prace określające nowy porządek prawny w tym zakresie. Wejście w życie nowych regulacji planowane jest w bieżącym roku. Dlatego nie ma sensu przystępować teraz do opracowania nowego studium. Niestety obecnie obowiązujące studium zagospodarowania przestrzennego Gminy Wolanów pochodzące z 2000 r. jest na tyle stare, że nie może być już zmieniane. Dlatego konieczne jest opracowanie nowego dokumentu planistycznego w zgodzie z nowymi przepisami. Wszystkie gminy wg nich będą miały trzy lata na przygotowanie nowego dokumentu planistycznego jakim ma być tzw. plan ogólny zastępujący dotychczasowe studium.

Ochrona środowiska/redukcja emisji – przepisy prawa nakładają na gminę zadania wynikające z tzw. europejskiego zielonego ładu, czyli przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną. Dokumentem, który opisuje stan i kierunki działania gminy w tym zakresie jest Plan Gospodarki Niskoemisyjnej, opracowany w 2021 r. na lata 2021-2026 r. Cele Planu w długim okresie obejmują: zmniejszenie strat ciepła w budynkach użyteczności publicznej, mieszkalnych i działalności gospodarczej poprzez ich termomodernizację, wzrost liczby zmodernizowanych systemów grzewczych we wszystkich sektorach użytkowników energii – dążenie do ograniczenia „niskiej emisji” i poprawy efektywności energetycznej, propagowanie oraz wsparcie wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, ograniczenie zapotrzebowania na energię elektryczną poprzez wymianę energochłonnych źródeł światła, modernizacje w systemie oświetlenia ulicznego, poprawa stanu i rozwój infrastruktury komunikacyjnej, właściwe planowanie przestrzeni urbanistycznej, podniesienie poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców gminy, podejmowanie działań promujących wszelkie sposoby redukcji emisji CO₂ oraz podniesienie efektywności energetycznej. Wszystko to czynimy i każdego roku realizujemy inwestycje publiczne

wpisujące się w cele zawarte w PGN. Aby wesprzeć Mieszkańców w aplikowaniu o środki na termomodernizację i wymianę pieców w 2021 r. uruchomiliśmy w gminie punkt konsultacyjno-informacyjny Programu „Czyste Powietrze”, w którym można uzyskać pomoc i składać wnioski. Przy pomocy tegoż punktu złożono ponad 260 wniosków do końca 2022 r. Jednak wymiana źródeł ciepła na niskoemisyjne w sektorze prywatnym przebiega powoli. Z danych zgromadzonych w Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków wynika, że na terenie gminy funkcjonuje ok. 1400 źródeł ciepła, które nie spieniających norm określonych w uchwale antysmogowej Sejmiku Województwa Mazowieckiego z października 2017 r., nowelizowanej w maju b.r. Co oznacza, że muszą zostać wymienione do końca 2026 r. Zgodnie z ww. uchwałą antysmogową od 1 stycznia 2023 r. nie wolno używać kotłów na węgiel lub drewno nie spełniających wymogów dla klas 3,4 lub 5 według normy PN-EN 303-5:2012 (tzw. pozaklasowych), a od 1 stycznia 2028 r. nie wolno używać kotłów na węgiel lub drewno klasy 3 lub 4 według normy PN-EN 303-5:2012, co oznacza brak możliwości eksploatacji instalacji, w których pali się węglem. Wyjątek stanowią użytkownicy kotłów klasy 5 wg normy PN-EN 303-5:2012, którzy będą mogli z nich korzystać do końca ich żywotności, jeśli zostały zainstalowane przed 11 listopada 2017 r. Duże nadzieje wiążemy w tym zakresie z uruchomieniem 11 km gazociągu na terenie naszej gminy. W chwili obecnej przy kolejnych posesjach pojawiają się żółte skrzynki gazowe, co cieszy. Ale niepokój budzą zapowiedzi płynące z Brukseli o planowanym zakazie używania gazu do ogrzewania mieszkań po 2030 r. Czasem ma się wrażenie, że europejski zielony ład jest zupełnie oderwany od rzeczywistości. W pierwszych miesiącach 2023 r. Gmina Wolanów aplikowała o środki z budżetu samorządu województwa mazowieckiego na dofinansowanie gminnego programu wymiany kotłów w gospodarstwach domowych, ale niestety nie uzyskała dofinansowania.

Oświata – niezmiennie największym zadaniem/wydatkiem dla budżetu Gminy Wolanów jest oświata. Sfera, w której przepisy stanowi poziom rządowy władz publicznych, a niestety w coraz większym zakresie finansuje samorząd. W 2018 r. z subwencji oświatowej gmina pokryła 67% bieżących wydatków na oświatę. W 2019 r. na 14,7 mln zł wydatków na oświatę subwencja oświatowa pokryła 64%. W 2020 r. na 15,2 mln zł wydatków na oświatę subwencja oświatowa pokryła 59%. A w 2021 r. na 17 mln zł wydatków bieżących na oświatę subwencja pokryła 57,6% wydatków. A w 2022 r. na 18,2 mln zł subwencja pokryła 56% wydatków bieżących. Tendencja ta już nie tylko niepokoi, ale wręcz stanowi zagrożenie dla równowagi budżetowej gminy. Wydatki bieżące w dziale oświata wzrosły w 2022 r. o 1,2

mln zł w stosunku do roku poprzedniego i był to największy wzrost wydatków wynikających z zadań o charakterze stałym. Szybko rosnące wydatki na oświatę, z których większość to płace i pochodne, nie znajdują odzwierciedlenia w subwencji na ten cel i tym samym konsumują dochody własne gminy! Jednocześnie następuje również pogłębienie luki w finansowaniu oświaty z 4,6 mln zł w 2020 r., do 5,9 mln zł w 2021 r. i do 6,4 mln zł w 2022 r. Powyższe jest efektem malejącej liczebności klas w szkołach na terenie gminy, przy istniejącej sieci szkolnej. Subwencja jest liczona na ucznia i zakłada liczebność klas na poziomie 25 osób. Natomiast w naszej gminie rzadkością są klasy o takiej liczebności. Dodatkowo dotacja przedszkolna pokrywa zaledwie 10% kosztów funkcjonowania przedszkoli, 90% finansowane jest z dochodów własnych gminy. Niewystarczające do rzeczywistych potrzeb finansowanie zadań oświatowych jest zagrożeniem dla bieżącej równowagi budżetu gminy. Ww. dane nie obejmują wydatków inwestycyjnych, a przecież infrastruktura oświatowa stale wymaga nakładów! Właśnie rozpoczęliśmy inwestycje w infrastrukturę oświaty, których wartość szacuje się na ponad 14 mln zł - termomodernizacja wraz z wymianą okien starszej części budynku PSP w Mniszku, montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach szkół i przedszkoli, budowa sali gimnastycznej przy PSP w Bieniędzicach oraz boisk sportowych przy PSP w Sławnie i w Mniszku. Kolejne to będzie wymiana źródeł ciepła w budynkach PSP i SPP w Wolanowie oraz w dalszej perspektywie budowa parkingu przy szkole w Wolanowie.

Powyższe nie wyczerpuje katalogu problemów, z jakimi mierzy się Gmina Wolanów każdego dnia. Odnosząc się do nich trzeba mieć na uwadze, że Gmina działa w bardzo trudnym obszarze - wobec ograniczoności środków i nieograniczoności potrzeb – każdego dnia poszukujemy kompromisów pomiędzy tym co społecznie oczekiwane a tym co ekonomicznie uzasadnione. Sytuację bardzo utrudnia niestabilne otoczenie – najpierw pandemia i widmo kryzysu, teraz wojna, kryzys energetyczny, inflacja i coraz więcej czynników pozostających poza naszym wpływem, które niestety silnie destabilizują nasze finanse.

Pozostając z wyrazami szacunku
Wójt Gminy Wolanów
dr Ewa Markowska-Bzducha

Spis tabel

Tabela 1. Gmina Wolanów – dane demograficzne	5
Tabela 2. Dochody Gminy Wolanów za 2022 r.....	11
Tabela 3. Wydatki Gminy Wolanów w 2022 r. według podstawowych grup wydatków.....	15
Tabela 4. Harmonogram spłaty długu (w zł).....	20
Tabela 5. Prognoza limitu zadłużenia Gminy Wolanów na najbliższe lata	20
Tabela 6. Środki zewnętrzne pozyskane przez Gminę Wolanów w 2022 r.....	21
Tabela 7. Wykonanie wydatków na przedsięwzięcia realizowane w ramach Funduszu sołeckiego w 2022 r.....	23
Tabela 8. Zadania inwestycyjne wynikające ze Strategii Rozwoju Gminy Wolanów na lata 2015-2022 zrealizowane w 2022 r.	28
Tabela 9. Gminne drogi publiczne na koniec 2022 r.	34
Tabela 10. Rejestr zawartych umów na dostawę wody	42
Tabela 11. Rejestr zawartych umów na ścieki	47
Tabela 12. Dane dotyczące infrastruktury oświetlenia dróg	49
Tabela 13. Ilość odpadów komunalnych odebranych z terenu Gminy Wolanów w 2022r	50
Tabela 14. Ilość odpadów przygotowanych do ponownego użycia i poddanych recyklingowi z odpadów odebranych i zebranych z terenu Gminy Wolanów w 2021 i 2022r.	50
Tabela 16. Realizacja priorytetów Planu Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Wolanów w 2022r.....	53
Tabela 17. Dane dotyczące realizacji programu usuwania azbestu w latach 2011-2022.....	54
Tabela 18. Cele, kierunki działań i wskaźniki realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolanów w latach 2020-2022	60
Tabela 19. Cele, kierunki działań i wskaźniki realizacji Gminnego Programu Profilaktyki Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii.....	64
Tabela 20. Wydatki Gminy Wolanów w 2021 r. w jednostkach oświatowych*	77